

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR**

FATİH BOZKURT BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2023/16452
Karar Tarihi : 18/9/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ
Başvurucu : Fatih BOZKURT
Vekili : Av. Olcay KÜÇÜKPEHLİVAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Anayasa'yı ihlal suçundan sanık hakkında yapılan yargılamada tatbik edilen hukuk kurallarının öngörülemez nitelikte uygulanması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/3/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Arka Plan Bilgisi

6. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsünde bulunanlarca hazırlanan "*sıkıyönetim direktifi*" ile Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından emir komuta bütünlüğü içinde devletin yönetimi maksadıyla *Yurtta Sulh Konseyi* teşkil edildiği, yönetime el konulduğu, tüm yurtta sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edildiği, kamu yetkisi ile yapılan tüm atama ve görevlendirmelerin teşkil edilen *Yurtta Sulh Konseyi* tarafından veya onun vereceği yetkiye istinaden yapılacağı, bunun haricinde yapılacak işlemlerin yok hükmünde olduğu, mevcut yürütme erkinin görevden el çekirildiği, Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) feshedildiği, tüm valilerin görevden alındığı, tüm vali, kaymakam ve belediye başkanlığı atamalarının *Yurtta Sulh Konseyi* tarafından yapılacağı, siyasi partilerin tüm faaliyetlerinin sonlandırıldığı, polis teşkilatının sıkıyönetim komutanları emrine alındığı belirtilmiştir. Anılan direktifin ve ekindeki sıkıyönetim komutanlıklarına ilişkin atama listesi, darbe teşebbüsünde bulunanlar tarafından ilgili askerî birimlere ve bakanlıklara gönderilmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12, 13).

7. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik olarak Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından soruşturmalar yürütülmüş; çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (darbe teşebbüsü süreci ve darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olgular hakkında detaylı bilgi için bkz. *Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 12-25, 51-54).

B. Başvuruya Konu Süreç

8. Başvurucu, 1977 doğumlu olup bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte Kara Harp Okuluna (KHO) bağlı Dekanlık Öğretim Destek Şube Müdürlüğünde astsubay başçavuş olarak görev yapmaktadır.

9. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) darbe teşebbüsü sırasında KHO'da gerçekleştirilen eylemlerle ilgili olarak yürüttüğü soruşturma kapsamında Anayasa'yı ihlal suçundan 25/7/2016 tarihinde gözaltına alınan başvuru 27/7/2016 tarihinde tutuklandıktan sonra 1/8/2016 tarihinde salıverilmiştir.

10. Darbe teşebbüsü sonrasında, KHO personeli olan askerlerin hangi eylemleri gerçekleştirdiğinin belirlenmesi açısından 16/7/2016 tarihinde başlatılan inceleme sonucunda düzenlenen disiplin soruşturma raporunun ilgili kısmı şöyledir:

i. Disiplin soruşturması kapsamında alınan ifadeler uyarınca darbe teşebbüsüne dair eylemler başladıktan sonra olay tarihinde KHO kurmay başkanı olan şüpheli Kurmay Albay İ.P.nin KHO'daki Celal Dora içtima alanında helikopterle yapılan

sevk işlemleri sırasında saat 01.30 civarında KHO'nun Dekanlık ve Savunma Bilimleri Enstitüsü (SAVBEN) personeline Anafartalar Tabur Komutanlığından silah dağıtılması emri verdiği, yanında bulunan personelin bu emri üzerine almayıp yerine getirmedeği ancak saat 02.30 sıralarında şüpheli İ.P.nin emri tekrarladığı, bunun üzerine bölük deposunun açılarak silah dağıtımının yapıldığı, gece olmasından dolayı haberin SAVBEN ve Dekanlık personeline ulaştırılmasının geciktirildiği, personelin silah alma konusunda isteksiz olması ve ilgili taburun diğer birlik personeline silah verme konusunda kayıtsız kalması nedeniyle silah dağıtımına ancak saat 03.00-04.00 sıralarında başlandığı ve dağıtımın ağırdan alınarak saat 05.30 sıralarına kadar uzatıldığı,

ii. Dekanlık personelinin ise öğretmen binbaşı rütbesiyle Dekanlık idari şube müdürü olan şüpheli D.Ç.nin saat 23.07 sıralarında WhatsApp üzerinden mesaj göndermesi üzerine KHO'ya gelmek üzere yola çıktığı saat 23.20'de KHO'nun Bozpark bölgesinde tuğgeneral rütbesiyle KHO dekanı olan K.A.nın D.Ç.ye personelin Dekanlıkta uygun bir yerde beklemesini emrettiği, D.Ç.nin saat 23.42'de tüm Dekanlık personelinin Dekanlık ana giriş kapısında toplanmalarını WhatsApp üzerinden bildirdiği, bunun üzerine Dekanlık personelinin saat 00.00'dan 02.30'a kadar Dekanlık bölgesinde muhtelif yerlerde beklediği, saat 01.00'den itibaren ailesinden endişe eden personelin bir kısmının K.A.nın emriyle evlerine döndüğü, saat 02.30'da K.A.nın D.Ç.yi Celal Dora içtima alanına çağırarak emniyet gerekçesiyle taburdan silah ve teçhizat alınması emrini verdiği, Dekanlık personelinin bir kısmının saat 03.00'ten itibaren silah almaya başladığı, bu işlemin yaklaşık iki saat devam ettiği, silahı alan Dekanlık personelinin bir kısmının bahçede beklediği, bir kısmının da Dekanlık bölgesine giderek saat 08.00'e kadar burada beklediği, saat 08.00'den itibaren de silah ve teçhizatın bırakılarak KHO'nun terk edildiği belirtilmiştir.

11. Başsavcılık; soruşturma sırasında alınan şikâyetçi, tanık ve şüpheli ifadeleri, şüphelilerden elde edilen telefonlarda kullanılan WhatsApp programı üzerinden yapılan yazışmalar, KHO'da yapılan incelemeler sırasında olay yerinden elde edilen kamera, telefon santrali üzerinden yapılan arama ile KHO'ya giriş-çıkış kayıtları ve olaya ilişkin düzenlenen bilirkişi raporları doğrultusunda aralarında başvurusunun da olduğu, KHO'da görev yapan şüpheliler hakkında başta Anayasa'yı ihlal, TBMM'yi ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs ile FETÖ/PDY'ye üye olma suçları başta olmak üzere çeşitli suçlardan cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlemiştir.

12. İddianamede; Başsavcılığın darbe girişimine yönelik ayrı yürüttüğü soruşturma kapsamında, bu girişime katılan şüphelilerin olay gecesi tatbikat yapıldığı gerekçesiyle sevk edildikleri yönündeki savunmalarının irdelenmesi açısından olay tarihinde yaşananların TSK'da alarm ve tatbikatlarla izah edilemeyeceği, bu alarm ve tatbikatların kimseye haber verilmeden ani olarak planlanıp planlanamayacağı, bu tür eğitimlerin hangi seviyedeki birlikler tarafından yapılacağı vb. hususlara yönelik olarak Hava Personel Albay O.G., Hava Pilot Kurmay Albay O.O. ve Tuğgeneral N.B.den oluşan bilirkişi heyeti tarafından düzenlenen bilirkişi raporunda şu tespitlere yer verilmiştir:

i. Tüm eğitim faaliyetleri gibi tatbikatların da önceden belirlenmiş bir eğitim faaliyet takvimine dayanılarak planlanacağı, tatbikatların çaplarına göre bölük, tabur, alay, tugay veya daha üst seviyedeki birlikler tarafından ve birlik bütünlüğü

muhafaza edilerek icra edileceği, tatbikatların mutlaka birliğin plan görevlerine yönelik olarak önceden belirlenmiş bir senaryo dhiline ve dost kuvvet, karşıt kuvvet, hakem heyeti gibi uygun bir teşkilatlanmaya geçilerek gerçekleştirildiği, dolayısıyla tatbikatların icra edecek birliğin seviyesine göre haftalar veya aylar önceden hazırlık yapılmasını gerektirdiği,

ii. Hangi seviyede olursa olsun TSK bünyesinde alarm ve tatbikatlar esnasında gerçek mermi kullanılmasının ancak bu maksat için özel olarak belirlenmiş atış sahalarında ve son derece detaylı emniyet tedbirleri alınmak suretiyle mümkün olduğu, bu atış alanlarının meskn mahallerden özellikle şehir merkezlerinden kilometrelerce uzakta yerler olduğu, atış eğitimleri de dâhil olmak üzere mühimmatın kışlada personele veya araçlara hiçbir şekilde dağıtılmadığı, mühimmatın yetkili personel vasıtasıyla emniyet tedbirleri alınarak topluca atış alanına taşındığı ve atış yapmadan çok kısa bir süre önce kayıt altına alınmak suretiyle dağıtıldığı,

iii. Birlik personelinin mesai saatleri dışında ikametghlarından veya bulundukları yerlerden celbedilerek, birlik bütünlüğü sağlanmadan araçlara bindirilmek suretiyle kışla dışına çıkarılması gibi bir faaliyetin normal şartlarda TSK'da mümkün olmadığı, eğitim maksatlı dahi olsa herhangi bir kontrol tedbiri almadan tekerlekli zırhlı araçların meskn mahaller içinde trafiğe açık yolları kullanarak geceleyin intikal etmesinin söz konusu olmadığı, geceleyin habersiz olarak aniden alarm verilerek personelin toplanmasına yönelik eğitimlerin Ankara ve İstanbul gibi büyükşehirlerde tatbikinin çok zor olması nedeniyle uygulanmadığı ifade edilmiştir.

iv. 15 Temmuz 2016 gecesi yaşanan olayların *genel olarak* TSK'da icra edilen alarm ve tatbikatlar açısından değerlendirilmesi konusunda ise;

- Olay tarihinin normal şartlarda alarm ve tatbikat gibi eğitimlerin asgari bir ay önceden tamamlandığı ve atama gören personelin ilişik keştiği, mehil müddeti kullandığı veya izinli bulunduğu bir dönem olduğu, böyle bir dönemde kendisine tatbikat olduğuna dair emir verilen profesyonel bir TSK mensubunun böyle bir emri hayatın olağan akışına aykırı bularak sorgulaması gerektiği,

- Plansız bir şekilde aniden tatbikat olmayacağının, alarm eğitiminin de aniden verilse bile kışla içinde icra edileceğinin, dışarı ıkılmayacağının, günümüz haberleşme imknları da gözönüne alındığında şehir ilerinde sivil araçlara zarar vererek tatbikat icra edilemeyeceğinin, 15 Temmuz gibi planlı tatbikatlarla alakasız bir tarihte kışlasına çağırılan şahışların alarm ve tatbikatlarda icra edilen rutin faaliyetlerin tam aksine olacak şekilde yoklama alınmadan, birlik bütünlüğü oluşturulmadan, rastgele toplanılarak, gerçek mühimmat olarak, birliğin planlı görevleri ile uyuşmayan sivil veya askerı yerlere intikal etmesinin ve o mahalde silaşsız insanlara dahi ateş açacak şekilde davranmasının ancak örgüt saiki ile hareket ederek darbe yapmak düşüncesiyle izah edilebileceği, bunun alarm veya tatbikat kavramları ile ilişkilendirilmesinin asla mümkün olmadığı,

- Yaşanan olaylarla ilgili olarak dikkat edilmesi gereken konulardan birinin de darbeye katılan şahışların yaptığı her türlü eylemin ancak bilinçli olarak darbe maksadıyla, önceden haberli ve hazırlıklı olmak suretiyle yapılabilceği, örnek

olarak Özel Kuvvetler Komutanlığının Genelkurmay Karargâhının veya Muhafız Alay Komutanlığı Kışlasının emniyetini almak, takviye etmek gibi planlı vazifesinin olmadığı, bu kapsamda silah ve teçhizatını kuşanarak silah ve araçlarına gerçek mermi yükleyerek bu yerlere gelen, bu birliklerde en üst düzey personelin görev yaptığı komuta makamlarının bulunduğu koridorlarda kendilerine karşı gelenlere hedef alarak ateş açan kişilerin tüm bu olanları tatbikat kavramı ile açıklamasının kabul edilemez olduğu,

- Olay gecesi yaşananlarla ilgili en önemli hususlardan birinin de TSK'nın toplumsal olaylarda kullanılması olduğu, böyle bir durumun ancak bulunulan yerdeki en yüksek mülki amirin talebi üzerine yeniden teşkilatlanarak ve diğer kolluk kuvvetleri ile planlama ve koordine neticesinde gerçekleşebileceği, olay tarihinde olduğu gibi hafta sonu tatilinin başladığı, gecenin ilerleyen saatlerinde, önceden herhangi bir toplumsal eylem, ikaz ve haberi olmadan aniden çağrılarak, emir, komuta ve birlik bütünlüğü olmaksızın rastgele kuvvetler şeklinde silahlı eylem gerçekleştirilmesinin toplumsal olaylara müdahale kavramıyla bağdaştırılamayacağı,

- Olay gecesi yaşananları TSK'da icra edilen alarm, eğitim ve tatbikat faaliyetleri ile izah edebilmenin hiçbir şartta mümkün olmadığı, hangi faaliyet olursa olsun ve ne maksatla icra edilirse edilsin TSK'ya ait harp silah ve araçlarla sivil halka zarar verebilecek bir faaliyet icra edilemeyeceği, aniden birliğine çağrılan bir personelin zırhlı araca, helikoptere veya uçağa binerek başka bir birliğe baskın düzenlemesinin, bir yolu kapatmasının, bir köprüyü kesmesinin veya bir havaalanı, medya kuruluşları, telekomünikasyon tesisleri gibi yerleri işgal etmesinin, Meclisi, kamuya ait bina ve tesisleri ateş altına almasının, halka ateş etmesinin ancak darbeye iştirak etmek maksadıyla açıklanabileceği,

- Bu faaliyetler içinde yer almanın, bu faaliyetlere yardım etmenin, destek olmanın veya bu faaliyetleri kolaylaştırmanın hiçbir suretle eğitim, alarm veya tatbikat gibi kavramlarla açıklanamayacak olduğu belirtilmiştir.

13. İddianamede; *olay gecesi* KHO'da yaşanan gelişmeler ve bu doğrultuda yapılan değerlendirmeler şöyle aktarılmıştır:

i. Olay gecesi KHO'da bulunan personelin üç ayrı grupta yer aldığı tespit edilmiştir.

- Birinci grupta yer alan şüphelilerin günlük mesaiyi terk etmediği, önceden tasarlanan ve haberdar oldukları darbe girişimiyle ilgili faaliyetlerin KHO'ya ilişkin bölümünü hayata geçirdikleri, darbe girişiminde aktif rol oynayan bu grubun KHO komutanı olan Tümgeneral İ.Ç. ile onun emir astsubayı olan A.Ç.yi etkisiz hâle getirdikleri, İ.Ç. adına gerçek dışı emirler vererek personeli planladıkları faaliyetlere/yerlere sevk ettikleri, KHO'nun emir komutasını ele geçirerek askerî komutanlığı gasbettikleri,

- İkinci grubun mesaiyi terk eden ancak 2. tabur komutanı olan şüpheli Kurmay Binbaşı H.H.E.nin WhatsApp programı üzerinden gönderdiği talimatla kışlaya gelen ve kışlaya giriş/çıkışın kontrol edilmesi maksadıyla nizamiyelerde görevlendirilen personelden oluştuğu, nizamiyede görev alan bu personelin darbe faaliyetleri

kapsamında nakillerin yapıldığı KHO'ya dışarıdan gelebilecek ve nakilleri engelleyebilecek halk unsuruna ve darbe karşıtı olan kolluk kuvvetlerine karşı tedbir amacıyla sabah saatlerine kadar okulun güvenliği için silahlı ve mühimmatlı bir şekilde yanlarındaki personelle nöbet tuttuğu, ayrıca okula gelen kişilerin bu şüpheliler tarafından kimlik kontrolü yapılarak okula alındıkları,

- Üçüncü grubun okul dışında eylemlerin başlaması üzerine okula çağrılan öğrenci alayı, Dekanlık ve SAVBEN personeli olan şüphelilerden oluştuğu, KHO'da gerçekleştirilen eylemleri organize eden ve olay tarihinde KHO kurmay başkanı olan şüpheli Kurmay Albay İ.P. ve şüpheli KHO Dekanı Tuğgeneral K.A.'nın talimatı üzerine yapılan silah dağıtımı ile silah aldığı, KHO'da darbeyi yöneten grubun talimatları doğrultusunda ve darbeye kalkışma faaliyeti kapsamında kendilerine tevdi edilecek görevleri (nizamiyelerde takviye kuvvet olarak görevlendirme, nizamiyelerde nöbet tutma, okul içinde verilecek olası başka görevleri yerine getirme) beklemeye başladığı, yine içinde herhangi bir güvenlik problemi olmayan ve darbeye teşebbüs kapsamında başka birimlere nakillerin sağlandığı KHO'ya yönelik nakiller sırasında dışarıdan gelecek sivil halka, polise ve darbe karşıtı askerlere karşı koymak için kendilerine rastgele tevdi edilen silahları teslim aldığı, okulun güvenliğini sağlamak gibi bir görevi de bulunmadığı belirtilmiştir.

14. Başvurucunun ve ifadesinde adları geçen diğer şüphelilerin soruşturma evresinde alınan ifadelerine iddianamede şu şekilde değinilmiştir:

i. Başvurucu;

- Olay günü mesaiden çıktıktan sonra Balgat'ta kaldığı misafirhaneye gittiğini, saat 00.09 sıralarında şüpheli Piyade Albay Ü.S.'nin kendisini telefonla aradığını ve şüpheli Piyade Astsubay Başçavuş M.C.A.'yı da alarak mesaiye gelmesini söylediğini, nedenini sorduğunda tam olarak konudan haberdar olmadığını ve araştırdığını, gelince yüz yüze görüşebileceklerini söylediğini,

- Saat 01.40 sıralarında KHO'daki 4 numaralı nizamiyeye gittiklerini, nizamiye önünde kamyonların olduğunu gördüklerini, arabayı dışarıya park ettikten sonra yürüyerek içeri girdiklerini, kendisinin ve arkadaşı M.C.A.'nın o esnada silahsız ve sivil olduğunu, şüpheli Ü.S.'nin odasına gittiklerini, saat 02.30 sıralarında idari işler şube müdürü olan şüpheli Binbaşı D.Ç.'nin geldiğini ve silah almaları gerektiğini söylediğini, Ü.S.'nin bunun sebebini sorması üzerine D.Ç.'nin emrin şüpheli Tuğgeneral K.A. tarafından verildiğini, Dekanlık binası ve şahsi güvenlik için, dışarıdaki darbecilerin içeri sızarak girme ihtimallerinin olması nedeniyle silah alınacağını söylediğini,

- Ü.S. ile birlikte beş kişi olduklarını emir doğrultusunda saat 04.00 gibi mühimmatsız üç silah alarak M.C.A. ile birlikte Ü.S.'nin odasına döndüklerini, Ü.S.'nin kendilerine silahların odada muhafaza edileceğini, hiçbir şekilde kimseden emir alınmayacağını ve hiçbir yere gidilmeyeceğini söylediğini, saat 05.00'e kadar odada beklediklerini, M.C.A.'nın odasına giderek silahsız olarak sabaha kadar orada beklediklerini, darbe girişiminde bulunmadığını, kimseye zarar vermediğini, silah almadığını, kimseye emir vermediğini, mühimmat almadığını ve eylemde bulunmadığını savunmuştur.

ii. Şüpheli M.C.A.;

- Olay günü mesai bitiminden sonra ikametgâhına geçtiğini, saat 23.00 sıralarında uçak sesleri duyduğunu, bu saatte sivil memur M.D.nin kendisini arayarak askerî personelin mesaiye çağrıldığını öğrendiğini, kendisinin bir bilgisi olup olmadığını sorduğunu, bunun üzerine bilgisinin olmadığını söyleyerek Ü.S.yi aradığını, onun da bilgisinin olmadığını ve kendisine döneceğini söylediğini, 10-15 dakika sonra Ü.S.nin tekrar arayarak D.Ç.nin ortalığın karışık olduğunu söylediğini, sadece subayların çağrıldığını, kendisinin de mesaiye gitmek için yola çıktığını, bu aşamada kendisine ihtiyaçlarının olmadığını, olursa tekrar arayacağını söylediğini,

- Saat 00.30 sıralarında başvurucunun kendisini arayarak Ü.S.nin diğer personelin de mesaiye gelmesi gerektiğini söylemesi üzerine başvuru ile işe geçtiğini, saat 01.00 civarında 4 numaralı nizamiyenin girişinde bir harbiyelinin araç ile giremeyeceklerini söylediğini, ismini bilmediği, Ö.F.T. veya M.Ç. olduğunu düşündüğü bir topçu üsteğmenin kuldilerine araç ile içeri almasının mümkün olmadığını, nizamiyenin girişinde bulunan askerî araçlarla dışarıdan gelebilecek darbecilere karşı koyduklarını ve tedbir aldıklarını söylediğini, bu nedenle aracı kışla dışına bırakarak yaya olarak okula girdiğini,

- Saat 01.30 sıralarında Ü.S.nin odasına giderek durumu sorduğunu, Ü.S.nin *"Ortalık çok karışık, ne olduğunu tam kestiremiyorum ama Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Birinci Ordu Komutanının televizyonda bir kalkışma olduğu yönünde açıklamaları var, biz hiçbir şeye karışmadan odamızda bekleyip kendi emniyetimizi alacağız, olayların net şekilde aydınlanmasını bekleyeceğiz"* dediğini,

- Saat 02.30 sıralarında D.Ç.nin gelerek herkesin silah alması gerektiğini söylediğini, Ü.S.nin *"Silah almaya gerek yok."* diyerek itiraz ettiğini ancak D.Ç.nin bunun dekanın emri olduğunu söylediğini, kendisinin mühimmatsız silah alarak Ü.S.nin odasına getirdiğini, Ü.S.nin *"Kesinlikle benim bilgim olmadan silah kullanılmayacak."* dediğini, zaten silahların boş olduğunu,

- Saat 05.00'e kadar Ü.S.nin odasında oturduklarını, daha sonra da başvuru ile odasına geçerek uyuduğunu, saat 08.00 gibi kalktığını, saat 14.00 sıralarında da ikametgâhına gittiğini,

- Okul komutanının emir astsubayı olan şikâyetçi A.Ç.den bu işi okulda planlayanın Kurmay Albay İ.P. olduğunu duyduğunu, darbeyle ve örgütle alakasının olmadığını, verilen emir doğrultusunda işe geldiğini, yasa dışı bir olayın içinde bulunmadığını beyan etmiştir.

iii. Şüpheli Ü.S.;

- Darbe teşebbüsünde hiçbir olaya karışmadığını, yaşanan olayların darbe girişimi olduğunu da olay anında bilmediğini, olay günü okuldan çıktıktan sonra ikametgâhına gittiğini, saat 23.30 sıralarında M.C.A.nın kendisini cep telefonundan arayarak tüm personelin mesaiye çağrıldığını söylediğini ve bilgisinin olup olmadığını sorduğunu, M.C.A.ya bilgisinin olmadığını söyleyip kimin çağrıldığını sorduğunda M.C.A.nın bilmediğini, bu sebeple kendisini aradığını söyleyip telefonu kapattığını,

- Bunun üzerine personelin neden çağrıldığını öğrenmek için D.Ç.yi aradığını, onun da şüpheli Tuğgeneral K.A.nın emri gereği tüm subayların okula gelmesi gerektiğini söylediğini, nedenini sorunca da telefonda söyleyemeyeceği bir konu olduğunu ve gelince öğrenebileceğini söylediğini, Dekanlık binasında önemli olan kısımlardan sorumlu olması nedeniyle konuyu merak ettiğini, önemli bir sıkıntı olabileceğini düşündüğünü,

- M.C.A.yı arayarak gelmemelerini subayların geleceğini söylediğini, silahını dahi almadan sivil kıyafetli olarak evden çıktığını, yolda gördüğü olaylar karşısında şüphelendiğini ve hemen okula girmesi gerektiği kanaatiyle ara ve boş yollardan nizamiye kısmına gelip aracını otoparka park ettiğini,

- Girdiğinde Albay İ.P. ile karşılaştığını, ona ne olduğunu sorduğunda İ.P.nin Kara Kuvvetleri Komutanlığından aların uygulama tedbiri geldiğini, okulda da en yüksek seviyede emniyet tedbirleri alındığını söylediğini, bu esnada gelişen olaylardan kesinlikle haberdar olmadığı için İ.P.nin söylediklerine inandığını, okul komutanının nerede olduğunu sorduğunda Kuvvete geçtiğini söylemesi üzerine Dekanlık binasına geçtiğini, burada Albay R.N.yi gördüğünde onun da Dekanlık binasını emniyete aldıklarını, aynı zamanda dekanın emirlerini almak üzere kafeterya kısmında toplandıklarını söylediğini,

- Bunun üzerine odasına geçtiğini, askerî kıyafetlerini giyerken televizyonu açtığını, ne olduğunu öğrenmeye çalıştığını ancak terör saldırısı kanaatinde olduğu hâlde kafeterya kısmına indiğini, şüpheli A.E.T.nin dekanın gelemeyeceğini söyleyerek herkesin odasına geçmesini, emniyeti alarak emir beklemelerini söylemesi üzerine odasına çıktığını, televizyonu açıp Cumhurbaşkanının açıklamalarını görünce askerin darbe teşebbüsü içinde olduğunu anladığını, bunun üzerine personeli çağırıldığını, kendisinden emir almadan kimsenin hareket etmeyeceğini, kimsenin bina dışına çıkmayacağını, kanun dışı emri kendisi dahi verse emrin yerine getirilmeyeceğini söylediğini,

- Odasından çıkarak dekanı aradığını ancak bulamayınca Albay R.N.nin odasına girdiğini, bu esnada Birinci Ordu komutanının emir komuta zinciri dışında kanunsuz kalkışma olduğu şeklindeki beyanını duyduğunu, daha sonra R.N.ye, kanunsuz hiçbir emri yerine getirmeyeceğini, personeline de yaptırmayacağını söylediğini, R.N.nin kendisini tasdik ettiğini, odasına dönerek personeli uyardığını, bu esnada D.Ç.nin dekanın emri ile silah almaları gerektiğini söylediğini, buna şiddetle karşı çıktığını, kendi emniyetleri için silah alınması gerektiğini, başka bir amaç için alınmayacağını söylemesi üzerine biri başvuru olan iki astsubayına personel sayısı kadar silah almaları emrini verdiğini, mühimmatsız üç silah geldiğini, silahları kendi odasına aldığını ancak personele dağıtmadığını, odasında sabaha dek silahları boş bir vaziyette teslim edene kadar muhafaza ettiğini, televizyonda haberleri izlediğini, daha sonra personelinden iki subayını dekanın emri ile istirahate gönderdiğini, bir astsubayını muhabere merkezindeki nöbetine gönderdiğini, M.C.A.yı ise Dekanlık içinde hasar tespiti yapması için görevlendirdiğini, pazartesi eğitim ve öğretime devam edileceğinden aksama yaşanmaması için bunu yaptığını,

- Olay günü öğleden sonraya kadar mesaisine devam ettiğini, öğleden sonra nöbetçi subaya bilgi vererek ikametgâhına gittiğini, darbe teşebbüsü içinde bulunmadığını savunmuştur.

15. İddianamede, KHO'da mühimmat bulunmadığı yönünde tespitiye yer verildikten sonra başvuru açısından 16/7/2016 tarihinde saat 03.00'ten sonra KHO'da darbe girişiminde etkin rol oynayan şüpheliler İ.P. ve K.A.nın talimatları doğrultusunda şüpheli E.G. tarafından bölük deposu açılarak rastgele dağıtılan, bu nedenle seri numarası bilinmeyen mühimmatsız silahı teslim aldığıının belirlendiği, ayrıca KHO'daki kamera kayıtlarının incelenmesi üzerine düzenlenen bilirkişi raporunda da başvuruçunun kameralara yansıyan görüntülerinin olduğu ifade edilmiştir.

16. Sonuç olarak iddianamede başvuruçunun darbe girişimine yönelik faaliyetler kapsamında saat 23.00 sonrasında KHO'da gerçekleştirilen eylemleri organize eden İ.P. ve K.A.nın talimatı üzerine darbe faaliyetlerinde yer almak amacıyla KHO'ya gelmek, darbeye teşebbüs kapsamında başka birimlere nakillerin sağlandığı ve içinde herhangi bir güvenlik problemi olmayan KHO'ya yönelik nakiller esnasında dışarıdan gelecek sivil halka, polise ve darbe karşıtı askerlere karşı koymak için kendisine rastgele tevdi edilen silahı teslim almak ve okul içinde bulunup darbeyi yöneten grubun talimatları doğrultusunda darbeye kalkışma faaliyeti kapsamında kendisine tevdi edilecek görevleri (nizamiyelerde takviye kuvvet olarak görevlendirilme, nizamiyelerde nöbet tutma, okul içerisinde verilecek olası başka görevleri yerine getirme) beklemeye başlamak suretiyle üzerine atılı suçları işlediği belirtilmiştir.

17. Ankara 24. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen dava sırasında farklı sanıklar yönünden düzenlenen iddianamelerle diğer mahkemeler nezdinde açılan davalar bu dava ile birleştirilmiştir. Başvuruçunun kovuşturma evresinde alınan ve gerekçeli kararda belirtilen savunması şu şekildedir:

"Darbe girişimi olduğunda Kara Harp Okulunda dekanlık öğretim destek şube müdürlüğünde görevliydim. Görevim kısaca şunlardır; dekanlık binasındaki tesis, dersane, anfi, çalışma odaları ve benzeri yerleri her an hizmete hazır halde bulundurmak ve bunların bakım, onarımlarını yapmak. Bu sebeple de ben mesai saatleri dışında haftasonları da dahil planlı, plansız olarak herhangi bir arıza veya anfilerin kullanılması gerektiğinde çok defa saatin kaç olduğunu fark etmeksizin mesaiye gitmişimdir.

... 15 Temmuz 2016 tarihinde saat 17:00 sularında mesaiden ... çıktım. ... İkamet ettiğim [misafirhaneye] girdim. ... Saat 00.09'da şube müdürünün piyade albay [Ü.S.] beni cep telefonundan arayarak, piyade astsubay başçavuş [M.C.A.yı] da alarak mesaiye gelmemizi emretti. Ben durumun ne olduğunu yani neden mesaiye gelmemiz gerektiğini sordum. Tam olarak bilgisi olmadığını, ama öğrenmeye çalıştığını ve gelince yüz yüze görüşelim dedi. Bunun üzerine piyade astsubay başçavuş [M.C.A.yı] arayarak şube müdürümüz emrini kendisine ilettim. Beni EDOK'tan alarak beraber 01.00 sıralarında 4 numaralı nizamiyeye geldik.

Nizamiyenin önünde kamyonların olduğunu gördük ve [M.C.A.] başçavuş oradan inerek nizamiyeye gitti. Geri döndüğünde nöbetçi subayın kamyonları dışarıdan zırhlı araç ile gelebilecek darbecilerin kışlaya girme tehlikesine karşı tedbir aldıklarını, bizi de arabayla içeriye alamayacaklarını söylediğini bana iletti, arabayı dışarıya park ettik, ben ve arkadaşım [M.C.A.] silahsız ve sivilдик, kartlarımızı cihaza okutarak saat 01:15-01:20 gibi 4 nolu nizamiyeden giriş yaptık. Daha sonra piyade albay [Ü.S.nin] odasına saat 01:30 gibi gittik. [M.C.A., Albay Ü.S.ye] neden mesaiye çağrıldığımızı, neler olduğunu sordu.

Kendisinin de herhangi bir bilgisinin olmadığını, konuyu soruşturduğunu, anlamaya çalıştığını, okul komutanının Kara Kuvvetleri karargahına gittiğini söylediklerini, tuğgeneral [sanık K.A.nın] odasına gittiğini ama yerinde bulamadığını söyledi. Cumhurbaşkanı ve Başbakanının televizyonda bir kalkışma olduğu yönünde açıklamaları olduğunu söyledi. Kendisinin dekana tekrar bakmaya gideceğini, gelene kadar kendisinin odasında veya kendi odamızda beklememizi, kendisinin yokluğunda kendisinden emir almadan hareket etmemizi söyledi ve odadan çıktı.

Saat 02:30 sıralarında İdari İşler Şube Müdürü [sanık D.Ç.] geldi, silah alınması gerektiğini [sanık Albay Ü.S.ye] ilettili, [Ü.S. de] neden silah almamız gerektiğini sorduğunda, [D.Ç.] emrin dekan tarafından verildiğini, dekanlık binası ve şahsi güvenliğimiz için olduğunu, dışarıdaki darbecilerin sızma yaparak kışlaya girme ihtimallerinin olduğunu söyledi ve gitti. [Sanık Ü.S.] personel sayısı kadar silah almamızı, alınan silahların kendi odasında muhafaza edileceğini hiçbir şekilde kimseden emir alınmayacağını, hiçbir yere gidilmeyeceğini ve kendi odasına gelineceğini söyledi. Kısa bir süre sonra [M.C.A.] başçavuş ile beraber birinci tabur bölgesine geçtik, nereden silah alınacağını bilmiyorduk, KONMER'deki personelin bilgisi vardır diye düşünerek oraya uğradık, ama onlardan nereden silah alınacağını bilmiyorlardı. Oradan ayrılıp tekrar dekanlık binasına dönmeye karar verdiğimiz sırada, diğer dekanlık personelinin geldiğini görünce onlarla beraber silah dağıtılacak olan deponun önüne gittik ve orada diğer dekanlık personeli ile beraber 1-1.5 saat kadar deponun açılmasını bekledik. Depo açıldıktan sonra ismini bilmediğim topçu bir üst teğmen ve sivil memur silah seri numaralarını kayıt ederek silahları teslim etti. İddianamede yazıldığının aksine tarafımıza verilen silahların seri numaraları ile kimlik bilgilerimiz kaydedilmiştir. Hatta şube müdürü [Ü.S.ye] aldığımız silah bile ayrı kaydedilmiş, sabahleyin teğmen [N.] ve Üsteğmen [Ö.E.] tarafından şube personeline silahlar teslim edilirken önceki listede kayıtlı olduğundan karşılına teslim alındığını belirtir şekilde tek tek artı işareti konulmuştur.

Üç adet silahı teslim aldıktan sonra amirimizden aldığımız emir gereği saat 04.00 gibi dekanlık bölgesine geldik, şube müdürümüze baktık, odasında yoktu, [M.C.A.] başçavuşun odasına geçtik, kısa bir süre sonra şube müdürü odasına geldi ve bizi yanına çağırdı. Bize silahları kendi odasında muhafaza edileceğini, kesinlikle bilgisi olmadan silah kullanılmayacağını ve hiçbir şekilde kimseden emir alınmayacağını, hiçbir yere gidilmeyeceğini söyledi. Biz de getirdiğimiz silahları şube müdürünün odasına bıraktık. Silahlar depoya tekrar teslim edilene kadar onun odasında kaldı. Yani silahları bize dağıtmadı. Saat 05:00'a kadar [Ü.S.nin] odasında bekledik, sonrasında şube müdürünün odasından ayrılarak [M.C.A.] başçavuşun odasına giderek silahsız olarak istirahat ettik. Saat 08:15 civarında [Ü.S.] dekanın emri ile personelin mesaiyi terk edebileceğini, ancak personele verilen vaziflere yapıldıktan sonra şube personelinin ayrılabilceğini söyledi. Ben muhabere merkezinde nöbetçi olduğumu söyleyince nöbet yerine gitmemi, başçavuş [M.C.A.ya] binada hasar tespiti ve onarımı yapılmasını, pazartesi ... dersler için binanın ve dershanelerin hazır edilmesini, üsteğmen [Ö.E.Y.] ve teğmen [N.D.ye de] alınan silahları depoya teslim etmelerini emretti.

Saat 09:15 - 09:30 sıralarında nöbet yerine gittim. 24 saat nöbet tuttum, 17 Temmuz 2016 günü saat 09:00'da nöbetimi teslim ettim ve misafirhaneye gittim. ... Daha sonra kışladan ayrıldım normal mesai hayatıma devam ettim. 24 Temmuz 2016 günü şube müdürü beni mesaiye çağırdı, savcı talimatı ile ifademizin alınacağını söyledi. ...

01/08/2016 tarihinde Kara Harp Okulu komutanlığının 29/07/2016 tarih ve 1659645-16 sayılı yazı ile disiplin soruşturması gereğince olaylar başladıktan sonra, okulun emniyete alınması gerekçe gösterilerek Kara Harp Okuluna çağrılan personelin darbe girişimine ilişkin işlerde fiilen yer almadıkları sonucuna varıldığından ve ilgili disiplin

soruşturmasının devam ettiği, elde edilecek ilave bilgi ve belgelerin C.Başsavcılığına bildirileceği belirtildiğinden tutuklama tedbirinin devamının bu aşamada gereksiz olduğu kanaatine varıldığından adli kontrol altına alınarak tutuklu kalmamın ağır sonuçlar doğuracağından serbest bırakıldım.

İddianamede 82. numaralı A-21 kapısı güvenlik kamerasının incelenmesine ilişkin bilirkişi raporuna göre görüntünün tespit edildiği belirtilmiştir, ancak ben A-21 kapısından ne girdim ne de çıktım. Bahse konu görüntü az önce ifade ettiğim 81 numaralı KONMER güvenlik kamerasına aittir. Nitekim aynı kapıda görüntüsü olan yüzbaşı [A.T.nin] arkasındaki duvarda görünen duvar rengi ile bana ait resimdeki duvar rengi aynıdır. Oysaki A-21 kapısında mevcut duvar rengi yoktur, düzeltilmesini talep ediyorum. görüntü evraklarım burada.

... Ben darbe girişiminde bulunmadım, kimseye zarar vermedim ve kimseden darbe girişimiyle ilgili emir almadım. Sonuç olarak 15 Temmuz günü amirim tarafından aranmam üzerine geç saatlerde, gece yarısından sonra Kara Harp Okuluna verilen emrin icrası için geldim. Kara Harp Okulundayken her gün yaptığım görevlerin dışında herhangi bir görev icra etmedim. Erken ayrılmak isteyenlerin gidileceğine ilişkin tarafımıza ilişkin herhangi bir bilgi gelmedi, gelseydi bile bina ve tesis sorumluluğundan dolayı dekanlık binasını en son ben terk ederdim. Ertesi günü nöbet görevimi teslim aldım, bu durumda görevimi yasal sınırlar içerisinde gerçekleştirdiğimi göstermektedir. Herhangi bir terör örgütü ile benim ve ailemin herhangi bir ilgisi yoktur. Söz konusu örgüt tarafından idare edilen hiçbir organizasyon ile irtibatım yoktur. Şüpheli herhangi bir para hareketim bile söz konusu değildir. Birden fazla teyit ettirmemiz üzerine kişisel emniyetimizi sağlamak için silah aldık. Silahlarımıza mühimmat almadık. Silahlarımızı gece boyunca bir odada kilitle tuttuk. Silah almamız sadece verilen yasal görünüşlü bir emrin icrasıydı. Herhangi bir bilgiye dayalı olarak belli bir amaçla silah almadık, bu kapsamda söz konusu isnatlarla ilişkim olmadığı için beraatimi talep ediyorum.

'Evet savunmanı yaptın, önceki savunmanla uyumlu bir savunman. Bir kaç husus var sana çelişkili olarak görebileceğimiz veya eksik olarak gördüğümüz. Bu nizamiyeden giriş sırasında diğer arkadaşınla beraber geldin, [M.C.A. ile] doğru mu' şeklindeki soru üzerine; Evet,

'Onun anlattığı şekilde baktığımızda girmek istiyor araçla izin verilmiyor, harbiyeli' şeklindeki soru üzerine; Ben de sağ tarafta otuyordum, 'Gördün harbiyelinin izin vermediğini sonra' şeklindeki soru üzerine; Şöyle ilk önce harbiyeli zaten kapının önündeydi. [M.C.A.] başçavuş dışarıya çıktı harbiyeli ile bir konuşma yaptı, ben arabanın içindeyim, ne olduğunu duymadım.

'Duymadın sen' şeklindeki soru üzerine; Hayır arabanın içindeydim.

'Sonra gitti orada görevliyle konuştu' şeklindeki soru üzerine; Evet nöbetçiyle görüştü,

'Görüştü, [Ç. ile] görüştü geri geldi, dedi ki sana ne dedi orada niye alınmıyormuş dedi araç dedi, söyledi mi bir açıklama yaptı mı' şeklindeki soru üzerine; biraz önce arz ettiğim gibi kendisi bana nöbetçi subayla kurduğu iletişimi anlattı. Kamyonları dışarıdan gelebilecek darbecilere karşı emniyet amaçlı çekildiğini söyledi,

'İşte böyle bir ifaden yok senin daha önce' şeklindeki soru üzerine; evet şöyle arz edeyim, ben aslında söylediğim çoğu şeyi ama şöyle ifademde mesela anlattığımda silah aldığımı beyan etmeme rağmen alt bölümde başka diyeceğim bir şeyler var mı bölümünde benim silah almadığımı yazıyor,

'Yani bu ifadeyi söylemişsin ama o şekilde geçmedi' şeklindeki soru üzerine; Evet,

'Sonra tekrar kimlik okutarak girdiniz' şeklindeki soru üzerine; Kimlik okutarak girdik,

'Girerken herhangi bir şekilde bir yere kimliğimize bakıldı mı soruldu mu yukarıya falan bir yere' şeklindeki soru üzerine; Kimse sormadı,

'Sormadı, görevli özellikle üstөгmen [M.Ç.] ne haldeydi hatırlıyor musun giyinişini' şeklindeki soru üzerine; Tabi hatırlıyorum, çünkü o anda eşim telefon etmişti bana arkadaşlar sessiz olun falan diye bir cümle kullanmıştı girerken şimdi telefon çalınca üstünde kamuflaj, hücum yeleği, başında hiçbir şey yoktu, elinde de cep telefonu vardı.

'Anladım, ama kimseye sormadı alayım mı almayayım mı diye' şeklindeki soru üzerine; sormadı,

'Şimdi [Albay Ü.S.] ile ilgili yaptığın konuşma gidiyorsunuz, burada çok kısa geçmişsin bunu, [Ü.S.ye] gittik demişsin, şurada burada 02.30'a kadar' şeklindeki soru üzerine; Odasında bekledik,

'Gittik demişsin sadece, burada 02.30 da [sanık D.Ç.] geldi, o aşamayı es geçmişsin şu an dedin ki, sorduk kendisine ben de işte [Ü.S.ye] sorduk, ben de tam durumu bilmiyorum, dekanın odasına bir defa gittim, yine gideceğim, dekana ulaşamadım ama benden habersiz bir şey yapmayın, burada bekleyin beni gibi bir şey söyledin, şu an bu hiç yok önceki ifadende' şeklindeki soru üzerine; aslında bunları anlattım, ama bu kadar detaylı anlatıp anlatmadığımı bilmiyorum, hatırlamıyorum, ama bu konuları orada polis memuruna söyledim,

'Söyledin ama herhangi bir şekilde belki kayda geçmedi o anlamda' şeklindeki soru üzerine; Evet yani sonunda okunmadığı için yani bana bunu tebliğ ederken oku demedikleri için ifademi okumadım

'Peki, kafeterya bölgesine falan hiç indin mi' şeklindeki soru üzerine; Hayır,

'Hiç inmedin' şeklindeki soru üzerine; Biz geldiğimizde direk [Albay Ü.S.nin] odasına gittik, zaten o kafeteryanın bölgesinden geçtik, giriş orada ama kimse yoktu, 01.30-01.40 gibi girdik,

'Peki silah alma olayını bizzat ileten kişi [D.Ç. ?]' şeklindeki soru üzerine; Evet,

'Aynı şeyi söylemişsin, dekanın emri olduğunu söyledi, dekanlık binası ve şahsi güvenliğimiz için olduğunu, dışarıdaki darbecilerin sızma yaparak girme ihtimalleri olduğunu söyledi demişsin?' şeklindeki soru üzerine; Evet o şekilde,

'... Peki sen bu özellikle [Ü.S.nin] açıklamalarından bir şeye karışmayın, emrin dışında bir şey yapmayın açıklamaları, ortamdaki diğer gelişmeler, özellikle işte dağılık halde herkes, herhangi bir şekilde bir topluluk bir şey yok, bir açıklama da yok, komutanınız diyor ki bir açıklama yok şu an diyor' şeklindeki soru üzerine; Sadece kendisinin açıklaması var, benim amirim'

'Peki onun dışında senin işte çağrılış amacına ilişkin bir fikir verdi mi sana ne amaçla çağrılmış olabilirsin diye bir taraftan gelişmeleri takip ediyorsun ülkede ne olduğunu biliyorsun ?' şeklindeki soru üzerine; Televizyonu orada da artık seyrediyoruz, zaten ilk geldiğimizde de birinci amirim bize Cumhurbaşkanını ve başbakanın televizyonda açıklama

yaptığımı söylüyor, söyledi, okuduğunu söyledi. Yani bu girişimin darbeyle ilgili küçük bir kalkışma olduğunu söyledi kendisi bize,

'Ama sizin o Kara Harp Okulundaki mesaiye çağırılma ve diğer işlemleri bununla ilgili işlemler mi dedin sen, darbenin lehinde olduğunu düşünmedin bu anlamda doğru mu anlıyorum' şeklindeki soru üzerine; Hayır ben darbe ile ilgili hiçbir şey düşünmedim, hatta ben bunun ötesinde [D.Ç.nin] bize darbe karşısı silah alınması gerektiğini söyleyince darbe karşısı olarak ben şey yaptım hep sürekli, [M.C.A.] başçavuş da aynı [Ü.S.] de aynı."

18. Yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucuya atılı eylemlerin bir bütün olarak Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etme niteliğinde olduğu sonucuna ulaşmış ve başvurucuyu 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir.

19. Mahkeme kararında, davanın başvuru da dâhil olmak üzere tüm sanıkları yönünden muhakeme sürecinde alınan ifadeler, güvenlik kamera görüntülerine dair bilirkişi raporları, KHO İdari Tahkikat Heyeti raporları, santral kayıtları, nöbet çizelgeleri ile toplanan diğer deliller doğrultusunda olay gecesi *KHO'da yaşanan olaylar* şu şekilde aktarılmıştır:

i. Olay gecesi darbe girişimi kapsamında farklı dosyada yargılanan Kurmay Yarbay Ü.G.nin yeni Tabur Komutanı Kurmay Binbaşı (sanık) H.H.E. ye taburu devretmesine rağmen taburundaki subaylara 18/7/2016 günü atış yaptırma bahanesiyle 15 Temmuz 2016 günü 2.250 fişek aldırarak çalışma odasında muhafaza ettiği,

ii. 2. tabur komutanı olan sanık H.H.E.nin olay günü saat 17.30 sıralarında mesaiden çıktıktan sonra saat 19.35 sıralarında firari sanık İ.P. tarafından lojmandan arandığı, sanık H.H.E.nin de saat 19.47 sıralarında Malazgirt tabur binasındaki makamına gelip saat 19.47 ile 21.17 arasında birkaç kez firari sanık İ.P. ile askerî hattan görüştüğü,

iii. WhatsApp yazışmalarına göre sanık H.H.E.nin saat 21.12'de tüm bölük ve takım komutanlarını mesaiye çağırdığı ve olay gecesi bütünleme sınavları nedeniyle okulda kalan Harbiyelileri acil olarak içtimaya almasını ve silahların bulunduğu malzemeliği açmasını Tabur Nöbetçi Subayı Topçu Üsteğmen H.O.ya emrettiği,

iv. Sanık H.H.E.nin tabur iç bahçesinde toplanan Harbiyelilerden rastgele seçtiği yirmisine silah dağıtımını yaptığı ve sanık Ü.G.nin uygulamalara aykırı olarak önceden hazır ettirdiği ve odasında muhafaza ettiği toplam 2.250 mermiden bir kısmını söz konusu Harbiyelilere dağıtıp saat 21.30 sıralarında silahlı ve mühimmatlı 20 kişilik Harbiyeli grubu ile birlikte KHO'nun Bozpark adlı bölgesine bakan karargâh binasının doğu girişindeki A-21 kapısının yanındaki yere gittiği, Whatsapp mesajı ile mesaiye çağrılan bölük ve takım komutanlarından bölgeye en erken gelenlerin olay gecesi bölük komutanlarının firari sanıklar A.B. ile Yüzbaşı G.G. olduğu, sanık Üsteğmen E.C. ve diğer sekiz takım komutanının da aynı bölgeye geldiği, sanık H.H.E. ile firari sanıklar A.B. ve G.G.nin A-21 kapısına yakın bir yerde toplanıp bir süre konuştukları, sonra da kapıya doğru hareket ettikleri, bu sırada da sanık H.H.E.nin, sanık E.C.nin de kendilerini takip etmesini emrettiği,

v. Firari sanık İ.P.nin emriyle Kontrol Merkezi (KONMER) nöbetçi subayı olan sanık A.T. tarafından saat 20.30 sıralarında Ani Müdahale Kuvveti (AMK) komutanı olan tanık Piyade Uzman Çavuş H.K. telefonla aranarak *“Hazır olun ben geliyorum.”* emri verildiği, bu esnada firari sanık İ.P., Kurmay Başkanlığına yeni atanan Kurmay Yarbay firari sanık S.T. ile önceki harekât eğitim şube müdürü olup olay gecesi darbe girişimi kapsamında Türk Telekom binasını ele geçirmeye gitme eylemi nedeniyle ayrı davada yargılanan firari sanık Kurmay Yarbay Ö.E.nin KHO'nun karargah binasının zemin katındaki AMK bölgesinde bulunan koridora geldiği, sonra da sanık İ.P. tarafından AMK'nın Dikmen yolu üzerindeki 4 No.lu nizamiyeye gönderildiği, müteakiben sanık A.T.S.nin de bu bölgeye geldikten sonra sanık İ.P. tarafından KHO'nun Kızılay istikametindeki girişine sevk edildiği,

vi. Olay günü öğrenci alım faaliyetleri için teşkil edilen Kesin Karar Kuruluna başkanlık eden katılan KHO Komutanı İ.Ç.nin Kurulun saat 20.30 sıralarında mülakatı tamamlamasının ardından KHO Karargahına döndüğü, bu esnada Ankara'da bulunan 3. Ordu Kurmay Başkanı Tümgeneral S.B.nin telefonla kendisini arayarak ziyaret için görüşme talep etmesi üzerine saat 21.00 sıralarında kendisi ile KHO Karargahının önündeki bahçede buluştuğu, yaklaşık yarım saat bahçede birlikte oturdukları, katılan İ.Ç.nin emir astsubayı olan katılan A.Ç.nin saat 21.00 sıralarında komutan habercisinin *“Dışarıdan silah sesleri geliyor.”* demesi üzerine KONMER'i arayarak olay tarihinde nöbetçi subay olan sanık Üsteğmen Y.S.Ö.ye 1 No.lu nizamiye istikametinden birkaç el silah sesinin geldiği söyleyip ne olduğunu sorduğu, sanık Y.S.Ö.nün de KONMER'i arayarak konuyu sorduğunu ve kendilerinin de araştırdıklarını belirttiği, daha sonra komutan habercisinin *“Komutanım dışarıda bir hareketlilik var.”* demesi üzerine katılan A.Ç.nin ne olduğuna bakmak için A-21 kapısına doğru giderken o bölgede bulunan firari sanık İ.P. ve sanık Yarbay A.T.S. ile karşılaştığı, katılan A.Ç.nin firari sanık İ.P.nin yönlendirmesiyle AMK'daki kameralara bakmak için AMK odasına onunla gittiği, sonra da odada bulunan sanıklar A.T. ve A.T.S. ile firari sanıklar A.A., S.T. ve İ.P. tarafından derdest edilerek el ve ağızının bağlandığı,

vii. Firari sanık İ.P. ile sanık A.T.S.nin saat 21.30 sıralarında katılan KHO Komutanı İ.Ç.nin yanına gittikleri, İ.P.nin katılanı AMK odasının olduğu yere götürmek için ona bazı olayların olduğunu ve gelmesi gerektiğini söylediği, misafirini uğurlayan katılan İ.Ç.nin firari sanık İ.P. ile birlikte AMK odasına gittiği, bu sırada sanık A.T.S.nin de onları takip ettiği, odaya geldiklerinde daha önceden burada gizlenen personel ile birlikte katılan İ.Ç.ye saldırıp onu rehin aldıkları,

viii. 5. Akdeniz Kurs Tabur Komutanlığının dört bölük komutanı olduğu, bu kişilerden sanıklar N.Ö., S.Ö. ve A.Ö.B.nin tanık Tabur Komutanı Binbaşı D.U.nun ertesi gün başlayacak olan harp tarihi tatbikatı intikal hazırlıkları kapsamında kamuya alınması, mühimmatın şarjörlere dizilmesi ve sırt çantalarının hazırlanması emri doğrultusunda saat 22.00 sıralarında tabura geldikleri, diğer bölüm komutanı olan M.V.Ş.nin ise izinli olması nedeniyle o gün birliğe gelmediği,

ix. Göreve yakın zamanda başlayan tanık Tabur Komutanı D.U.nun İzmir'in Menteş ilçesinde bulunan alay komutan yardımcısı ve başka dosya sanığı olan E.S. tarafından 14/7/2016 tarihinde saat 20.00 sıralarında, yine başka dosya sanığı E.T. tarafından ise 15 Temmuz 2016 tarihinde saat 10.00 sıralarında arandığı, ertesi günkü harp tarihi tatbikatına zamanında başlanabilmesi için bütün kursiyerlerin

akşam saatlerinde zaman belirtilmeksizin kışlada bulunması gerektiği ve subay adayı kursiyerlerinden evci çıkanlara müsaade edilmemesi hususunun kendisine emredildiği, sanık Alay Komutan Yardımcısı R.Ö.nün ise muhafız olarak 27 astsubay kursiyerin görevlendirmesini söylediği, her birine verilmek üzere beş şarjörlük mühimmat için okulda yeterli mühimmat bulunmadığından sanık R.Ö.ye iki şarjörün yeterli olabileceğini söylediği ancak onun da sanık İ.P.ye sorması gerektiğini söylediği, sonrasında da İ.P.nin bunu reddettiğini belirttiği, bunun üzerine mühimmatların dışarıdan getirildiği, tanığın saat 20.00 civarında mesaiyi terk ettiği, olayların başlaması üzerine saat 23.30 sıralarında okula gelmek için teşebbüste bulunduğu ancak o saatlerde polisin kavşaklarda olması nedeniyle yoldan geri döndüğü, saat 02.00 sıralarında yeniden okula gelerek 2 No.lu nizamiyeden girmeye çalıştığı, TSK Spor Okulu nizamiyesine kadar gelebildiği, buradan 2 No.lu nizamiyeyi telefonla aradığı, nizamiyede görevli sanık Üsteğmen S.E.nin firarı sanık İ.P.nin emri olmadan içeri kimseyi alamayacağını belirttiği, bunun üzerine sanık R.Ö. ile görüşmesine rağmen firarı sanık İ.P. tarafından kışlaya girmesine müsaade edilmediği,

x. Okuldaki görev süresini tamamlayan ve 2016 yılı komutanlık atamaları ile atama görmesi nedeniyle 14/7/2016 tarihinde ilişkisi kesilen Kurmay Yarbay Ö.E.nin hiçbir emir komuta yetkisi olmamasına rağmen akşam saat 21.05 sıralarında sanık A.K.ya harp tarihi tatbikatı öncesi emniyet tedbirlerini kontrol etmek için bizzat kendisinin tatbikat yaptıracaklarını söyleyip taburdan muhafız olarak seçilen subay adaylarının silah ve mühimmatlarını alarak derhâl içtima ettirilmesini emrettiği, böylece 27 kursiyerin alelacele içtima ettirildiği ve Ö.E.nin talimatıyla sanık Üsteğmen S.Ö. tarafından şarjörlere mühimmat doldurtulduktan sonra 2. Bölük Komutanlığının silah deposu açılarak rastgele silah ve fişek dolu şarjörlerin dağıtıldığı, akabinde Ö.E.nin bir kursiyer astsubay göndererek araç istediği ancak KHO nöbetçi amirinin emri olmadan garajdan araç çıkarılamayacağını iletilmesi üzerine sanık A.T.S.nin telefonla arayarak aracın çıkartılmasını sağladığı, bu şekilde kursiyerlerin bir araca bindirilerek Ankara'daki Türk Telekom binasına götürüldüğü,

xi. Saat 22.00 sıralarında uçakların alçak uçuşlara başlaması üzerine firarı sanık İ.P. tarafından subay adayı kursiyerlerin eğitim elbisesi, teçhizatlı ve silahlı olarak Bozpark bölgesinde toplanmasının sağlandığı, ardından bu gruba okulda bütünleme sınavı için kalan Harbiyelilerin de katıldığı, Bozpark bölgesinde toplanan subay adayı kursiyerlere öncelikle astsubay kursiyerler olmak üzere sanık Ü.G.nin tatbikat için alınan mühimmattan muhafızlara verileden geriye kalanı ile beyaz bir minibüsle getirilen mühimmatın dağıtımının yapıldığı,

xii. Kışlanın emniyetinin Lojistik Destek Komutanlığı tarafından sağlandığı, acil durumlarda AMK ve gerektiğinde de hazır kıtanın mesai dışında KHO nöbetçi amirinin emir komutasında olay bölgesine müdahale ettiği, okulun güvenliği ile ilgili olarak kursiyerlere herhangi bir görev verilmediği, Harbiyeli öğrencilere okulun güvenliği için nizamiyelerde görevlendirme yapılmadığı,

xiii. KHO Dekanı olan sanık Tuğgeneral K.A.nın firarı sanık İ.P. tarafından saat 22.47'de telefonla okula çağırıldığı, sanık K.A.nın saat 23.00 civarında günlük kıyafetle okula 2 No.lu nizamiyeden girdiği, makamında eğitim elbisesini giyerek KHO Karargâhında bulunan kurmay başkanının yanına geldiği, Bozpark bölgesinde toplanan Harbiyeli ve subay adayı kursiyerlerinden oluşan gruba saat 23.00 ila

23.30 sıralarında sanık K.A. tarafından sıkıyönetim ilan edildiğinin duyurulduğu, ardından firari sanık İ.P.'nin mevcut Hükûmetin terör örgütleriyle anlaştığı, ordunun yönetime el koyduğu ve sıkıyönetim ilan edildiği, bu saatten sonra sıkıyönetim kurallarının geçerli olduğu, bu emirlere uymayanların en ağır şekilde cezalandırılacakları şeklinde bir konuşma yaptığı, sonrasında firari sanık İ.P.'nin emriyle subay adayı kursiyerlerin onarlı gruplara ayrılarak kursiyerlere mühimmat dolu birer şarjör verildiği, takım komutanları nezaretinde grupların nizamiyelere gönderildiği, grupların geri kalanlarının Anafartalar Taburundaki sınıflara ve/veya yemekhanelere sevk edildiği,

xiv. Sanık A.T.S.'nin öğrenci alımlarında görevli personeli evlerine götürmek bahanesiyle saat 21.00 sıralarında toplam 12 servis aracını şoförleri ve muhafızlarıyla birlikte Bozpark bölgesinde hazır edilmesini ulaştırma bölük komutanı olan Yüzbaşı B.H.'ye ilettiği ancak B.H.'nin bu görevin plan dışı olduğunu, şoförler sabah saat 04.00'te göreve çıkacağı için talebin karşılanmasının uygun olmadığını, ısrar edilmesi hâlinde tutanak düzenlenerek araçların göreve sevk edilebileceklerini bildirmesi üzerine sanık A.T.S.'nin saat 21.50 sıralarında bu kez nöbetçi Astsubay B.U.yu arayarak araçların görevlendirilmesinin firari sanık İ.P.'nin bilgisi dâhilinde yapıldığını söyleyip araçların derhâl Bozpark'ta hazır edilmesi emrini verdiği, araçların sabah saat 05.00'e kadar Bozpark bölgesinde hazır bekletildiği, ayrıca saat 00.00 sıralarında dekanın emir astsubayı olan M.E.'nin Araç Sevk Amirliğine gelerek dekanın emri ile kışla nizamiyelerinin emniyetini artırmak maksadıyla büyük araç ve kamyonları aldığı, bu araçları 2 ve 4 No.lu nizamiyelerin girişini engelleyecek şekilde yerleştirdiği,

xv. Saat 22.50 sıralarında firari sanık İ.P. tarafından KHO komutanının emri olduğu söylenerek SAVBEN müdürü olan Prof. Dr. Mühendis Albay Ö.H.T.'nin arandığı ve tüm SAVBEN personelinin okula gelmesinin emredildiği, KHO'ya gelmekte olan Ö.H.T.'nin okula gelirken Dekanlık İdari Şube Müdürü Öğretmen Binbaşı D.Ç. ile karşılaştığı ve durumu kendisi ile paylaştığı, D.Ç.'nin daha sonra firari sanık İ.P.'nin emri üzerine WhatsApp programı üzerinden saat 23.07'de bölüm başkanları ve şube müdürlerine okula gelmeleri talimatını ilettiği, Ö.H.T.'nin okula geldiğinde firari sanık İ.P. ile irtibata geçip sıkıyönetim ilan edildiğini öğrendiği, değişen durumlara karşı personelin hazır olmasının kendisinden istendiği, personelin sakince odalarında beklemeleri emrini veren Ö.H.T.'nin durumu görüşmek üzere sanık Tuğgeneral K.A.'nın odasına giderek yaptığı görüşme neticesinde sanık K.A.'nın birlik emniyeti için oluşturulan hazır kıtaya takviye gerekebileceğini söyleyerek personelin odasında beklemesi yönünde talimat verdiği, SAVBEN personelinin firari sanık İ.P.'nin verdiği emirle saat 03.00 ile 04.00 arasında mühimmat olmaksızın piyade tüfeği ve hücum yeleği aldığı, Dekanlık personelinin ise D.Ç.'nin WhatsApp üzerinden mesajı iletmesi üzerine tek başlarına ya da birkaç kişiyle birlikte KHO'ya gelmeye başladıkları, saat 23.04'te darbeci personelin sıkıyönetim direktifinin KONMER'e ulaştığı,

xvi. Olay tarihinde temel paraşüt eğitimi için KHO'da bulunan 142 Hava Harp Okulu öğrencisinin sivil elbiseli, silahsız ve mühimmatsız olarak bavulları ile öncelikle Etimesgut, sonrasında da İstanbul'a intikal ettirilecekleri gerekçesiyle KHO Celal Dora içtima alanında saat 02.30 civarında toplandığı, alana inen helikopterlere öğrencilerin ilk etapta binmek istememesi üzerine İstanbul'da bulunan Hava Harp Okulunda alay komutanı olarak görev yapmakta olan ve sonradan

TSK'dan ihraç edilen H.E.nin talimatı üzerine başlarındaki Yüzbaşı K.B. tarafından öğrencilerin 91'inin altı sorti ile Etimesgut'taki 11. Hava Ulaştırma Komutanlığına götürüldüğü, 51 öğrenci için helikopter gelmediği veya gelemediği için bu öğrencilerin KHO'da kaldığı,

xvii. Siirt 3. Komando Tugay Komutanlığı kurmay başkanı olan ve darbe girişimi sırasında Genelkurmay Başkanlığında gerçekleşen eylemler nedeniyle Ankara 17. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanıp Anayasa'yı ihlal etme suçundan müebbet hapis cezası aldığı belirtilen Topçu Kurmay Albay E.K.nın sivil aracıyla saat 01.30 sıralarında KHO'ya gelip yanındaki personelle birlikte helikopterle Genelkurmay Başkanlığına gittiği,

xviii. Saat 02.00 sıralarında firari sanık İ.P.nin emriyle nizamiyeler, yemekhane ve Anafartalar Taburunun sınıflarında bulunan subay adayı kursiyerlerin apar topar Celal Dora alanına toplatıldığı, on altışarlı gruplar hâlinde içtima alındığı, burada öncelikle astsubay adayları olmak üzere rastgele seçilen 155 subay adayı kursiyerin İ.P. tarafından içtima alanındaki mevcut subaylardan rastgele seçilen subaylar komutasında silahlı ancak bir kısmı mühimmatsız olarak saat 03.00'ten itibaren iki helikopterle sorti yapmak suretiyle Genelkurmay Başkanlığına sevk edildiği, bu sevkîyatın yaklaşık iki saat sürdüğü, sevkîyatların yerdeki bilinmeyen unsurlardan helikopterlere ateş açılması nedeniyle durduğu,

xix. Sanık H.H.E.nin havanın aydınlanmaya başladığı saatlerde kurs tabur bölük komutanı olan sanık Üsteğmen A.Ö.B.ye maksadını belirtmeden 20 kişilik bir timin Dumlupınar Taburu önünde hazırlatmasını emrettiği, sanık R.Ö.nün sanık N.Ö. tarafından bilgilendirilmesi üzerine firari sanık İ.P.nin yanına giderek "20 kişilik bir grup istemişsiniz, siz ne yapıyorsunuz, kabul etmiyorum" dediği, ilahare sanık N.Ö.ve hazırlanan grubun dağıtılması için emir verdiği, bu grubun nerede ve nasıl kullanılacağı hususunun dosya kapsamından anlaşılamadığı, firari sanık İ.P. tarafından ertesi gün saat 08.00 civarında nizamiyelerdeki tüm personelin istirahat çekilebileceğinin, alınan tüm ilave emniyet tedbirlerinin kaldırıldığının bildirildiği, benzer talimatların sanık H.H.E. tarafından kendi takım ve bölük komutanlıklarına da verildiği, ardından firari sanık İ.P.nin odasında sanık Dekan Tuğgeneral K.A., sanık A.T.S. kaçak sanıklar S.T. ve A.A. ile ayrı dosyada hakkında dava açılan firari Kurmay Yarbay Ö.E.nin toplandığı, toplantı sonrası sanıklar A.T.S. ile K.A. dışındaki diğer personelin sivil kıyafetlerini giyerek okuldan ayrıldığı, Kurmay Yarbay Ö.E.nin ise 16/7/2016 tarihinde saat 11.07'de 4 numaralı Şehitlik Anıtı nizamîyesinden çıkış kaydını bulundduğu, Ö.E.nin Türk Telekom binasından kaçtıktan sonra okula geldiği ve saat 03.00 sıralarında KONMER'deki kamera ve görüntü kayıtları cihazları sökerek imha etmeye çalıştığı, söz konusu cihazların 18/7/2016 tarihinde ağaçlık alanda bir çukura atılmış olarak bulunduğu belirtilmiştir.

20. Gerekçeli kararın "Anayasayı İhlal Suçu Yönünden Kara Harp Okulunda Yaşanan Eylemler ile Bu Suç Yönünden Cezalandırılmasına Karar Verilen Sanıklar Hakkında Genel Anlatım, Değerlendirme ve Kabul" başlıklı kısmında, muhakeme sürecinde alınan tüm ifadeler ve KHO'daki personelin yanı sıra KHO'dan darbe girişimi kapsamında diğer askerî makamları ve kamu kurumlarını ele geçirmek amacıyla gönderilen kişilerin kendileri hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturma işlemleri sırasında tespit edilen WhatsApp yazışmaları doğrultusunda yer verilen tespitlerin ilgili kısmı şöyledir:

i. KHO'da yaşanan darbe girişiminin bir kısım sanık tarafından bilindiği ve bu kapsamda darbeye iştirak amacıyla planlama, organizasyon ve icrai hareketlerin yapıldığı, böylece KHO'nun da darbe faaliyetlerinde yer aldığı,

ii. Firari sanık İ.P. ile fikir ve eylem birliği içinde ilk olarak KHO Komutanı olan katılan İ.Ç.nin derdest edilmesi ve derdest edildikten sonra başında nöbet tutan sanıkların Anayasa'yı ihlal suçu yönünden ilk icrai hareketlerde yer aldıkları, her ne kadar derdest edilme ve nöbet tutulması sırasında bulunan sanıkların bazıları, katılanın darbeci olduğunu ve onu engellemek için böyle bir girişimde bulunduklarını savunsalar da söz konusu eylemlerin henüz ülke genelinde böyle bir girişimden haberdar olunmadığı ve bu girişim önceden darbeciler tarafından bilindiği süreçte gerçekleştirildiği, ayrıca derdest esnasında firari sanık İ.P.nin darbe yapıldığına yönelik açıklaması ile katılan İ.Ç.nin derdest esnasında orada bulunanlara yaptığı açıklamaların söz konusu eylemin darbeye yönelik bir eylem olduğunu ortaya koyduğu, dolayısıyla sanıkların cezadan kurtulmaya yönelik savunmalarına itibar edilmediği,

iii. Okul Komutanı'nın derdest edilip emir komuta ele geçirildikten sonra darbe faaliyetlerinin organize edilmesi açısından firari sanık İ.P.nin emriyle olay günü Tabur Komutanı olan sanık H.H.E.nin Whatsapp programı üzerinden tüm takım ve bölük komutanlarını acilen çağırdığı, KHO'ya bu mesaj üzerine ilk gelen grupta yer alan takım ve bölük komutanları ile daha önceden içtima ettirilen Subay Temel Anlayış Kazandırma Kursu (SUTASAK) kursiyerleri ve Harbiyeli öğrencilere sanık Okul Dekanı K.A. ile firari sanık İ.P.nin darbe açıklaması yaptığı, Okul Komutanı'nın siyasilere iş birliği yaptığı için tutuklandığı belirtilerek sanık rütbeli subaylar emrine SUTASAK ve Harbiyeli öğrenciler verilerek okulun giriş çıkışlarının darbe faaliyetlerinin yürütülmesinin engellenmemesi için kontrol altına alındığı, okulun giriş ve çıkış kontrol altına alındıktan sonra bir kısım sanık tarafından okula gelenlerin organizasyonunu sağlamak, darbeye yönelik emirlerin astlara aktarılmasını ve emirlerin uygulanmasını temin etmek için çalışmalar yaptıkları, bu kapsamda firari sanık İ.P.nin darbeye yönelik kanunsuz emirlerini bizzat alarak astlara aktardıkları ve bizzat yönettikleri, böylece icrai hareketlerde bizatihi yer aldıkları, buna örnek olarak darbe girişiminde kullanılmak üzere SUTASAK ve Harbiyeli öğrencilerin içtima ettirilmesinin, onlara eğitim kıyafetleri giydirilmesinin sağlanmasının, onların silahlıktan silah almasının, verilecek görevler için hazır bulunmaları için okul bahçesi, kafeterya, yemekhane ve odalarında bekletilmesinin, yine SUTASAK kursiyerlerinin hazır edilerek helikopterlerle sevklerinin sağlanmasının darbeye yönelik icrai hareketlerden olduğu,

iv. Bu kapsamda yer alan sanıklar savunmalarında KHO'da yaşananların darbeye yönelik eylemler olduğunu anlamadıklarını, verilen emirlerin kanuna uygun emirler olduğunu savunsalar da firari sanık İ.P.nin yaptığı darbe açıklamalarına okuldaki birçok kişinin vakıf olduğu, en alt seviyedeki öğrencilerin dahi bundan haberdar olmalarına karşın bizzat firari sanık İ.P. ile iletişim hâlinde olan, verilen emirleri aktaran, okulda yaşanan olaylara vâkıf olan sanıkların savunmalarına itibar edilmediği,

v. Her ne kadar okula acil şekilde yapılan ilk çağrı üzerine, hakkında beraat kararı verilen bir kısım sanık da içeri girmiş ise de sanıkların olay gecesi yaşananlara şahit olup emir komuta zincirinin kopartıldığını görmeleri, uygulamaların askerî

usullere aykırı olması, yoklama alınmaması ve herhangi bir açıklama da yapılmaması sebebiyle ısrarla, hatta nizamiye önüne çekilen kamyonları da kaldırarak gece saat 01.30 civarında okuldan çıktıkları, çıkamayan ve beraat kararı verilen bir kısım sanığın ise olaylara karışmamak için kanunsuz emirleri yerine getirmedikleri,

vi. Her ne kadar sanıklardan bazıları KHO'nun hangi tarafta yer aldığını anlamadıklarını, konusu suç teşkil etmeyen emirlere uyduklarını, bir kısım sanık da hazırlık aşamasında baskı ile ifade verdiklerini savunsalar da konuya ilişkin mevzuat hükümleri, beyanlar, WhatsApp yazışmaları, darbeye yönelik açıklamaların içerikleri, sanıkların rütbe itibarıyla olayları anlama, değerlendirme ve yorum yapma düzeyleri gözönüne alındığında söz konusu açıklamalardan emir verenlerin açık şekilde darbe yanlısı olduklarını anlamamalarının hayatın olağan akışına da uymadığı, kaldı ki açıklama içeriklerine bakıldığında çok net bir şekilde söz konusu açıklamanın demokratik usullerle halk tarafından seçilen meşru hükûmete karşı ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya yönelik olduğu, verilen emirlerin de bu kapsamda kanunsuz emir niteliği taşıdığı ve sanıkların beyanlarının soruşturma evresinde müdafî huzurunda alındığı, böylece inkâra yönelik savunmalara itibar edilmediği belirtilmiştir.

21. Kararda ayrıca;

i. Olay gecesi KHO'ya çağrı üzerine gelen ancak okul içinde yaşanan olayları anladıkları değerlendirilen ve kanunsuz bir eyleme karışmamak için silah almayıp odalarında, sığınakta veya dersliklerde sabaha kadar bekledikleri sabit görülen sanıklar yönünden Anayasa'yı ihlal suçundan beraat kararları verilmiştir. Bu sanıklar yönünden Mahkeme, söz konusu sanıkların olay gecesi sabaha kadar KHO'da bulunmalarına rağmen darbe girişimine yönelik icrai hareketlerde bulunduklarına dair delil elde edilemediği sonucuna ulaşmıştır. Haklarında bu gerekçeyle beraat kararları verilen sanıkların gerekçeli kararda yer verilen savunmalarının konuyla ilgili kısımları birkaç başlık altında ve özetle şöyledir:

- Sanıklardan bazıları, çağrı üzerine KHO'ya geldikten sonra sabaha kadar kafeterya, sığınak gibi alanlarda ya da kendi odalarında beklediklerini, KHO'da yaşanan olağan dışı olaylara dair anlatımlarına ek olarak bu süre içinde kendilerine kimsenin silah alınması yönünde bizzat emir vermediğini, bu emir toplu hâlde bulunan kişilere duyuru şeklinde söylenmiş ise de emirden haberdar olmadıklarını,

- Bazı sanıklar, personelin toplu duyuru veya söylenti üzerine silah alma yönünde emir olduğunu öğrendiklerini ancak o an itibarıyla artık darbe girişimi yaşandığını anladıklarını, KHO'daki kaos ortamını, sıralı amirlerine ulaşamamalarını, kendilerine açıklama yapılmamasını ve tanık oldukları sıra dışı olayları da dikkate alarak artık silah almanın doğru olmayacağını düşündüklerini, bu nedenlerle söz konusu emre karşın kendi inisiyatifleri doğrultusunda Anafartalar Taburuna gitmediklerini ve silah almadıklarını,

- Bir kısım sanık da darbe olduğunu anlayan amirlerinin darbecilerden emir almamak ve sorumluluktan kurtulmak için kendilerini sakladığını ya da KHO'daki karışıklıkları ve silah dağıtıldığını kendileri gördükten sonra göze görünmemek için farklı yerlerde saklandıklarını savunmuştur.

ii. Mahkeme, çağrı üzerine KHO'ya geldiği hâlde okula alınmayıp döndüğü ya da geldikten sonra burada yaşanan olayları anlayıp kanunsuz bir eyleme karışmamak için gece KHO'dan çıkan veya buraya hiç gelmediği sabit görülen bazı sanıkların ise atılı suçu işlemediklerinin sabit olduğu gerekçesiyle beraat kararları vermiştir. Haklarında bu gerekçeyle beraat kararları verilen sanıklar gerekçeli kararda yer verilen savunmalarında KHO'da yapılan sınavlar nedeniyle görevli oldukları için burada konakladıkları ya da çağrı üzerine KHO'ya gelip odalarında bekledikleri sırada darbe girişimi olduğunu sosyal medya veya televizyon aracılığıyla öğrendiklerini, KHO'da albay rütbesiyle dekan yardımcısı olarak görev yapan ve aynı davada Anayasa'yı ihlal suçundan hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilen sanık R.N.ye denk gelip gördüklerinde bu kişinin ailesinin durumundan endişe duyanların ya da kadın görevlilerin gidebilecekleri yönünde bilgiler vermesi üzerine ondan aldıkları izin doğrultusunda herhangi bir olaya karışmamak ve evlerine dönmek üzere KHO'dan ayrıldıklarını savunmuştur.

22. Olay gecesi KHO'da yaşananlar hakkında bilgi edinilmesi, bu bilgilerin yorumlanması, emir üzerine silah alınması ve silahın sonradan teslim edilmesi sürecinde başvurunun amiri olan sanık Ü.S.nin ve onunla irtibat kuran diğer sanıkların mahkeme kararının gerekçesine yansıyan savunmalarının ilgili kısmı şöyledir:

i. KHO'da Dekanlık Öğretim Destek Şube Müdürlüğünde albay rütbesiyle görevli olan sanık Ü.S.;

"Kara Kuvvetleri ve Devlet Malzeme Ofisi'nin keşiştiği kavşağa yaklaşık 50-100 metre mesafeye geldiğimde, Silahlı Kuvvetler Spor Okulu ve Harp Okulu nizamîyesine doğru uçaksavarla ateş edildiğini düşündüm. Çünkü atılan mermi yere düştüğünde patlıyordu, dolayısıyla da Devlet Malzeme Ofisi ve Devlet Su İşleri binasının üzerinden uçaksavarla ateş edildiğini sandım ve ne oluyor şeklinde kendime sorular sormaya başladım ve harp okuluna da bir terör saldırısı yapıldığını düşündüm. Sonradan açılan ateşin uçaksavar ateşi değil helikopterden ateş edildiğini okula girdikten sonra öğrendim. Benim derhal görev yerine gitmem gerektiğini düşündüm, telaşlandım. ... İçeri girip aracımı Bozpark'a ettikten sonra, dekanlık binasına yürümeye başladım ki, bir hain olduğunu bu olan olaylardan daha sonra öğrendim Kurmay Başkanı Albay [İ.P. ile] karşılaştım. O sırada telefonla konuşuyordu ve karşısındaki birilerine sıkıyönetim ilan edildiğini ordunun yönetime el koyduğunu söylüyordu. Beni görünce konuşmasına ara verdi ya da kapattı onu bilmiyorum. Kendisine ne oluyor başkanım diye sorunca o da sıkıyönetim ilan edildiğini ordunun yönetime el koyduğunu üst komutanlıktan yani kastettiği Kara Kuvvetleri Komutanlığı alarm tedbirleri uygulama emirlerinin geldiğini, tüm personelin mesaiye çağrıldığını ve okulda üst seviyede emniyet tedbirlerinin alındığını söyledi. Ben de kendisine 'Komuya ilişkin bir emir veya mesaj geldi mi, sonra sıkıntı olmasın' dedim, o da bana mesaj emrinin geldiğini, komutandan emir beklediğini söyledi. Ben bu esnada hala bu olan olaylardan yani darbe girişiminden haberdar olmadığım için terör saldırısı ihtimaline karşı sıkıyönetim ilan edildiğini, emniyet tedbirlerinin alındığını, harp okulunda ki tüm personelin de emniyet mülahazasıyla dışarıda personel kalmamasına ve personelin durumunun tespitine yönelik mesaiye çağrıldığını düşündüm. [İ.P. ye] okul Komutanımızın nerede olduğunu, bize bu konuya yönelik bir emir verecek mi olduğunu sordum. O da 'Okul Komutanı Kara Kuvvetlerine geçti' dedi. Ben de söylediklerine inandım, çünkü ülkede son zamanlarda olan terör olaylarına istinaden anayasal düzen içerisinde bir sıkıyönetim ilanı ordunun yetkililerinin kamu çerçevesinde Hükümet tarafından artırıldığı yönünde değerlendirdim. Darbe ihtimali kesinlikle aklımın kenarından bile geçmedi.

Dekanlık binasına yürümeye başladım. Fotoğraf hanenin önüne geldiğimde yaklaşık 100 metre filan gibi, yani o zaman farklı ifade etmiş olabilirim mesafesini eğitim kıyafetli olarak [albay rütbeli sanıklar R.N. ile Ö.H.T.yi] gördüm ve [R.N.ye] dekan yardımcısı olması sıfatıyla ne olduğunu sordum ve ne yapıyoruz dedim. [R.N. de] 'dekanlık binasını ve kendi emniyetimizi alıyoruz, aynı zamanda dekanın emirlerini almak üzere de kafeterya kısmında toplanıyoruz' dedi. Ayrıca Binbaşı [D.Ç.nin] söylediği andan itibaren kafamda soru işaretiydi. Yani subaylar gelecek ama subayları kast etmiyor ve bunu sordum yani niye sadece subayların çağrıldığını astsubayların çağrılmadığını [R.N.ye] sordum. O da bunun böyle olmadığını, tüm personelin çağrıldığını, çağrılmayan bir personel varsa hemen çağırmanı söyledi, ben de oradan ayrılarak odama doğru hareket ettim, giderken de hemen cep telefonumdan personelim olan Başçavuş Fatih Bozkurt'u arayarak 'Tüm personel mesaiye çağırılmış [M.C.A.ya da] ilet ve en kısa zamanda mesaiye gelin' dedim. Bunun üzerine Fatih Başçavuş da 'Komutanım olay neymiş bilginiz var mı ?' dedi, ben de kendisine okula yeni girdiğimi, ne olduğu ile ilgili tam olarak bilgimin olmadığını, ama konuyu araştıracağımı, 'şu anda odama geçiyorum, ancak anladığım kadarıyla personel emniyet maksadıyla okula çağırıyorlar, Genel Kurmay tarafından silah sesleri geliyor, uçaklar uçuyor, terörist bir saldırı var galiba gelirken dikkatli olun mesaiye gelince de yüz yüze görüşelim' dedim. Ardından odama geçtim ve odamda giyinirken hemen kafeteryaya inileceğini söyledikleri için, giriş yaptığımda öyle bir şey duy[muştum] kısa süreli de olsa olaylarla ilgili bilgi alabilirim diye hem üstümü değiştirirken hem de televizyonu seyredeyim diye televizyonu açmışım ve televizyonda gördüğüm tek görüntü eşimin bana okula girmeden az önce söylediği, İstanbul'daki boğaz köprüsünün askerler tarafından kapatıldığı idi, ama ne bir yorum ne bir şey yoktu yani bunu belirten ve ben bu olayı yine kafamda ilk geçtiği şekilde bombalı araç ihbarı alındığını, ülke genelinde bir terör saldırısı olduğunu askerlerin bu maksatla da köprüyü kapattığını düşünmeye devam ettim. Ayrıca o televizyondaki kısa süre üzerinde 'Asker darbe yaptı' şeklinde bir haber de geçmedi, dolayısı ile aklımda olmayan bir şeydi bu, haberlerin devamını getiremeden hemen süratle odamdan çıkarak kafeteryaya gitmek için çıktım. ... Bu esnada içeriden nöbetçi subayların oradan dekanın kafeteryaya gelip personel ile görüşeceğini bu sebeple de personelin kafeteryaya geçmesi söylendi. En doğru bilgiyi ilk amirinden öğrenebileceğimi düşündüğüm için kafeteryaya geçtim, dekan gelene kadar çevremde bulunanlardan ve etrafı konuşulanlardan anladığım kadarıyla herkes benim gibi ne olup bittiğini anlamaya çalışıyor, ama kimse bilgi sahibi değildi. Daha sonra [sanıklardan Binbaşı E.T.] geldi ve dekanın kafeteryaya gelemeceğini, bu sebeple de personelin odalarına geçerek kendi emniyetlerini almak suretiyle emir beklemeleri talimatını verdi. Yani dekanın talimat verdiğini ilettili.

... Haberlerde sayın Cumhurbaşkanımızın cep telefonundan, hatta ilk defa duymuştum sonra bir süre hatırlayamadım o programın ismini FaceTime diye bir programla bağlandığını ve askerlerin darbe teşebbüsü içerisinde olduğunu, aynı zamanda da televizyonda alt yazı olarak geçiyordu sayın başbakanın bir kısım asker tarafından da bir kalkışmanın yaşandığını ifade ettiğini gördüm. O an yani şu anda söylediğim gibi dona kaldım çünkü çağırılma sebebimiz var yani gelin acele mesaiye vesaire söyleniyor bir sebep sonuç yok. Kapıdan giriyorum girene kadar aldığım haberler işte ne bileyim telefonda eşimin söyledikleri, arkadaşımın ettiği telefon vs neticesinde terör diye düşünüyoruz. Kapıda [İ.P. ile] karşılaştım, 'Sıkıyönetim ilan edildi' diyor darbe aklıma gelmiyor, o esnada bir darbe kastetti ama Cumhurbaşkanımızın bu açıklaması ve başbakanın bu açıklamalarını gördüğümde yani bunun böyle olmadığını yani bir problem var onu anladım. Ve askerlerin darbe teşebbüsünün içerisinde o an itibari ile anladım. Böyle bir oluşumun içerisinde olanların da suç işlediğini zaten biliyorum, yani bir darbe ihtilal vs bunlar suç. Ben de bunun üzerine ben ve personelim yani kesinlikle kanunsuz bir şeyin içerisine sokmamalıydım uyarmalıydım, hani korumalıydım.

Bu sırada saat 01:30 Koridordan odama girdiğimde [M.C.A. ile] Fatih Bozkurt beni bekliyorlardı, dekanı bulamadığımı, ancak [Albay R.N. ile] görüştüğümü ve aramızda geçen görüşmeyi kendilerine de aynı şekilde ifade ettim ve tekrar kendilerine hani ikaz etmek suretiyle 'Aman bir şeye karışmayın, bak kanunuz bir şeyin içinde olmayalım, ne olur ne olmaz, ihtiyatlı olalım' çünkü kafamda hep bir şüphe var. Sıkıyönetim ilan ediliyor, ben bunun darbe girişimi olduğunu algılamıyorum ama televizyondan darbe girişimi yapıyor bir grup asker, biz değiliz diye düşünmek istiyorum ama kurmay başkanı bunu niye demişti ama bir emare diyorlar. personelimde de kısmen bunları paylaştım ama hani kurmay başkanı makamı olması yani çünkü gözümüzün önünde kurmay başkanı büyük bir makam, okul komutanı büyük makam vesaire bunları hani çok böyle teferruatlandırmamış olabilirim ama konuştuk genel hatlarıyla, ... akabinde kapının önüne çıktığımda [D.Ç. ile] karşılaştık, bu esnada saat 02.00 ya da 02:15 gibi [D.Ç.] dekanın emri ile silah almamız gerektiğini söyledi, ben de ne silah alacağımızı, almamızı gerektiren bir durumun olmadığını, yani biz dekanlık personeliyiz, okulun ortasında içinde bir yerde, okulun emniyetiyle sorumlu olan Lojistik Destek Komutanlığı gibi bir ünite var, o onun alması lazım, kadromuzda silah bile yok, yani alınacak bir silah yok, şimdi bu silah alınması nereden çıkmıştı ama bunu hani bunlara istinaden aslında söylemiyordum, kafamın, zihnimin gerisinde sıkıyönetim ilanıyla bu darbe girişimin bir türlü çakıştıramıyordum, yani niye öyle niye bu böyle diye, yani karşı çıktım. Ancak [D.Ç. de] bana dışarıdaki darbecilerin bana derken orada Fatih Bozkurt, [M.C.A. da] var, komutanım darbecilerin girme ihtimaline karşı ve kendi emniyetimiz için silah almamız gerektiğini başka bir amaç için söylemediğini, herhalde çok böyle değişik bir şekilde söyledim ki [D.Ç.] söylediğini hani böyle niye söyledim der gibiydi. Biz de yani biz de derken o esnada başçavuş Fatih ve başçavuş [M.C.A.] yanımdaydı, [D.Ç.] yanımdan ayrıldıktan sonra, okul komutanımızın biraz önce bahsettiğim gibi bugün dediği, yarın buna bugün evet diyorsa, yarın hayır diyebilir, bugün bu aferin çok iyi yapmışsın koçum dediğini, ertesi gün yani başka şekilde ifade edebilecek bir yapısı vardı. Bu yüzden de şu düşünceye girdim kendileriyle paylaştığımızda yarın öbür gün ya biz bu silahı almayalım diyoruz ama çünkü yani bir suçun içerisinde olmak istemiyorum, şüphelerim var. Kardeşim okul komutanı dışından bahsediyorum, siz silah almadınız, emniyeti zafiyete uğrattınız, ben emir veriyorum neden almıyorsunuz, darbecilerle beraber miydiniz gibi bir ithamla karşılaşabiliriz bu yüzden dolayı da tefi bela, defi kaza biz bu silahları alalım diye karar aldık, ben emrini verdim, gidin silah alın diye iki astsubayıma ve personel mevcudu kadar silah alın gelin dedim, buradaki durum ve haberlerdeki durum çelişkili, benim haberim ve emrim olmadan hiçbir olaya müdahale etmeyeceksiniz, kanunsuz hiçbir şeye de karışmayacaksınız dedim. Fatih ile [M.C.A.] üzerlerini değiştirmek için yan odaya geçti, o ana kadar sivildiler ve değiştirmek için odalarına geçtiler.

... Odama geçtiğimde [M.C.A. ile] Fatih Bozkurt'un ... kendi odalarında beni beklediğini gördüm ve kendileri ile şöyle bir konuşma, yanlış ifade etmeyeyim diye söylüyorum, kendileri silahları benim odama getirmelerini söyledim ve odama girdim. Onlar da üç tane mühimmatsız silahla yanıma geldiler ve Üstegmen [Ö.E.Y.nin de] silah aldığını gördüklerini bu sebeple de ben personel silah alınsın dediğimde neden 4 yerine 3 silah getirdiklerini söylemek için bu sebeple de [Ö.E.Y.nin] aldığını gördüklerini, 3 silah aldıklarını ifade ettiler, silahları odamda şahsi dosya dolabının yanına koydum ve kendilerine dağıtmadım benim bilgim olmadan da silah kullanılmayacak dedim. Silahları boş bir vaziyette odamda sabah teslim edilene kadar da muhafaza ettim. Bu sadece emir yerine gelsin diye yapılmış bir hareketti.

... Saat 05.00'a kadar yani yarım saat, 45 dakika artık iki astsubayım benle beraber kalarak, yan yana zaten odalar, benim odam benden sonraki iki oda iki astsubayımın odası aynı koridorda, ... televizyon seyrettik, zaten iki personelimle televizyonda da hani sürekli bakıyordum, Harp Okulu ile ilgili bir şey var mı, hiçbir haber çıkmadı, bende iyi ki Harp Okulunda bir olay olmadı bizde karışmadık diye de sevinliyordum açıkçası gözaltına

alınmıyaya kadar, pazartesi günü de öncesinde okul komutanı böyle bizi hain, işbirlikçi şeklinde itham edene kadar. [... Sabah olduğunda Ö.E.Y. ile N.D. de] gelmişti, dedim ki 'Siz de bizim silahlarımızı götürüp teslim edin ve mutlaka verdiğinizde de oradan düşürttürün bir yere yazıldığı, edildiğini, hani oradaki listeden düşün' diye ondan sonra bu şekilde bir konuşmamız oldu.

...

'Mesela önceki ifadende farklı hususlarda var örneğin [İ.P.] ile karşılaştığın anı anlattın mesela ilk defa şeyi söyledin, işte sıkıyönetim ilan edildiğini söyledi [İ.P.] dedin ben bunu teröre karşı bir tedbir amaçlı olduğunu söyledin, mesaj emri bekliyoruz dedi dedin, mesela burada öyle bir şey geçmiyor, [İ.P.] ile karşılaştım ne oluyor diye sordum, [İ.P.] üst komutanlık yani Kara Kuvvetlerinden alarm uygulama tedbirleri emri geldiğini?' şeklindeki soru üzerine; İkisini de söyledim.

'Ve okulda da en yüksek seviyede emniyet tedbiri aldıklarını bana söyledi, sıkıyönetim çok farklı bir ifade burada geçmiyor bir kere bu ?' şeklindeki soru üzerine; Şöyle bilgi alma tutanağında ben bunu ifade ettim o yüzden dolayı ispatıdır, aynı zamanda da okulda da idari tahkikat heyeti ile çünkü bana şunu söylediler, tek bunları ifade eden detaylı olarak sen söylemişsin diye benle hani bir konuşma gereği duydular ve ben orada da söyledim bunu şimdi orada söylediğimi hani tamam kağıda yazdım hani diyelim ki sonradan inkar ediyorum, hani bilgi alma tutanağıyla, ben bunu inkar ediyorum.

'Şu anki beyanın doğru o zaman ?' şeklindeki soru üzerine; Tabi,

'Sıkıyönetim terör amaçlı veya başka bir amaçla olduğunu söyledi bu sıkıyönetimin yani darbe amaçlı olduğu ?' şeklindeki soru üzerine; Yani ben öyle algıladım girdiğimde.

...

'Diğer yaşananlar, yani işte girişteki yaşadığın helikopter taraması, sonrasında [İ.P.nin] açıklaması, sonrasında televizyondan duydun, sonra silah alma emri verilmesi olayda bazılarında yine aynı şekilde sana sıkıyönetim ilan edilmiş, bak alt yazı geçiyor demesi falan o ana kadar, sabaha kadar hiçbir şekilde bu emri mesaiye çağırma emri verenlerin veya o anki okuldaki emir komutayı elinde bulunduranların ki sen okul komutanının da bunun içinde olduğunu düşünüyorsun?' şeklindeki soru üzerine; Evet.

'Herhangi bir şekilde darbenin tarafında olduğunu düşünmene sebep olmadı', 'Ama mesela silah alınması emrine niye o zaman hiddetle karşı çıkıyorsun?' şeklindeki soru üzerine; Ben tam izah edemediğimi anlıyorum, heyecandan bu muhtemelen, ben darbe girişimi haberi ile ben kesinlikle böyle bir hani kurmay başkanının hatta okul komutanının bu darbe girişimine, darbeye taraf hatta bunu organize ettiklerini de düşündüm ama hani bir fiil olmadığından silah alınacak ama emniyet için bence bu da bir hani kılıf, bir maske yani, kurmay başkanı tarafından daha sonrasında verilmiş, işte benim personelimde kapıdan girerken daha öncesi olması hasebiyle o olmasaydı yine bu düşüncem de ısrar eder bir çok kişiyle de hani güvendiğim.

'Onu şu anda söyledin, daha önce ifadende bu yok, araç çekilmiş diye, darbeciler gelecek, tanklara karşı bunu yaptık dediler, dedin bende ondan dolayı böyle düşündüm dedin, onu şu an söyledin yani bu kanaatin oluşmadı öyle anlıyoruz, oluştu ama kanunsuz bir şeye girmek için paylaşmadın?' şeklindeki soru üzerine; Oluştur ama kimseyle paylaşmadım ve yani herhangi bir eyleme geçemedim öyle söyleyeyim.

'Kendi personelini koruma altına aldın bir şekilde?' şeklindeki soru üzerine; Evet

...

'Fatih Bozkurt'un beyanı var, kendi personelin, [D.Ç.] silah almalarını söyleyince [Ü.S.nin] bunun sebebini sorması üzerine, [D.Ç.] emrin Tuğgeneral [K.A.] tarafından verildiğini, dekanlık binası ile şahsi güvenlik için dışarıdaki darbecilerin sızma yaparak girme ihtimallerinin olması nedeniyle silah alınacağını söylediğini söylemiş?' şeklindeki soru üzerine; Kastettiğin bu zaten.

'Böyle mi söyledi Tuğgeneral [K.A.nın] emri ile?' şeklindeki soru üzerine; Dekanın emri ile Tuğgeneral demedi,

'Dekan öyle yazmış demek ki, [M.C.A. da], [D.Ç.] herkesin silah alması gerektiğini söyleyince [Ü.S.nin] silah almaya gerek yok' diye itiraz ettiğini, ancak [D.Ç.nin] dekanın emri olduğunu söylediğini belirtiyor, yani bu emirden önce sen darbe girişimi olduğunu anladın ama bu silahın darbe amaçlı verildiğini düşünmedin?' şeklindeki soru üzerine; Şöyle ben bunun bile oraya doğru gidebileceğini düşündüm ama iki tane şey beni almaya itti, dediğim gibi okul komutanımızın... biliyorum arz ettiğim gibi yani suçlanıp, bir suçumuz yokken siz darbecilerle işbirlikçisi miydiniz diye ki pazartesi günü aynen bu duruma istinaden suçlandık."

ii. Hakkında Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etmekten verilen 12 yıl 6 ay hapis cezası kesinleşen sanık M.C.A. önceki savunmalarına ek olarak;

"Saat 01.30 civarında [başvurucu] Fatih başçavuşla beraber şube müdürümüz [Ü.S.nin] yanına gittik. [Ü.S.ye] neden mesaiye çağrıldığımızı, ne olduğunu sordum. Kendisinde herhangi bir bilgisi olmadığını, konuyu soruşturduğunu, anlamaya çalıştığını, ama anlam veremediği bir şeyler olduğunu, ortamın çok karışık olduğunu, okul komutanının kara kuvvetleri karargahına gittiğini söyledi. Dekan tuğgeneral [K.A.nın] odasına gittiğini ama yerinde bulamadığını söyledi. 'Cumhurbaşkanı, başbakanının televizyonda bir kalkışma olduğu şeklinde açıklamaları var' dedi, olan olayların terör saldırısı olmadığını, bir grup tarafından darbe yapılmaya çalışıldığını düşündüğünü, bu nedenle hiçbir şeye karışmadan odamızda bekleyip kendi emniyetimizi alacağımızı, olayların net şekilde aydınlanmasını bekleyeceğimizi söyledi. Kendisinin dekana tekrar bakmaya gideceğini, gelene kadar kendi odasında veya biz kendi odamıza geçerek beklememizi, kendisinin yokluğunda kimseden emir almamızı, kendisinden emir almadan da hareket etmememizi söyleyerek odadan çıktı. Ardından 02:30 sıralarında idari işler şube müdürü [D.Ç.] geldi, silah alınması gerektiğini, [Ü.S.ye] ilette. [Ü.S.] neden silah almamız gerektiğini, silahları ne yapacağımızı, almamızı gerektiren bir durum olmadığını söyleyince [D.Ç.] emrin dekan tarafından verildiğini, dekanlık binası ve şahsi güvenliğimiz için olduğunu, dışarıdaki darbecilerin sızma yaparak kışlaya girme ihtimallerinin olduğunu söyledi ve gitti. Bu husus Fatih Başçavuşun hazırlık ifadesinden teyit edilebilir. [Ü.S.] personel sayısı kadar silah almamızı, alınan silahları kendi odasında muhafaza edeceğimizi, hiçbir şekilde kimseden emir alınmayacağını, hiçbir yere gidilmeyeceğini, kendi odasına gelineceğini söyledi, ben Fatih başçavuş oradan ayrılarak üzerimizi değiştirmek için odamıza geçtik. ...

Fatih Başçavuş ile beraber birinci tabur bölgesine geçtim, nereden silah alınacağını bilmiyorduk. [KONMER'e] uğradık, ama onlar da nereden silah alınacağını bilmiyorlardı, ya da nerede dağıtılacağını bilmiyorlardı. Oradan ayrılıp tekrar dekanlık binasına dönmeye karar verdiğimiz sırada, diğer dekanlık personelinin geldiğini görünce onlarla beraber silah dağıtılacak olan deponun önüne gittik ve orada diğer dekanlık personeli ile beraber yaklaşık 1-1.5 saat kadar deponun açılmasını bekledik. Depo açıldıktan sonra ismini bilmediğim

topçu üsteğmen, bir sivil memur isimlerimizi ve silah numaralarımızı kaydederek teslim etti. İddianamede yazıldığının aksine tarafımıza verilen silahların seri numaraları ve kimlik bilgilerimiz kaydedilmiştir. Hatta şube müdürü [Ü.S.ye] aldığımız silah bile ayrı kaydedilmiş, sabahleyin teğmen [N.D. ve Ö.E.Y.] tarafından şube personeline silahlar teslim edilirken, önceki listede kayıtlı olduğundan karşılara teslim alındığını belirtir şeklinde tek tek artı işareti konulmuştur.

...

Amirimizden aldığımız emir gereği dekanlık bölgesine geçtik. [Ü.S.ye] baktık odasında yoktu, Fatih başçavuş ile benim odama geçtik, kısa bir süre sonra şube müdürü odasına geldi, bizi yanına çağırırdı. Bize silahları kendi odasında muhafaza edeceğini, kesinlikle bilgisi olmadan silah kullanılmayacağını, hiçbir şekilde kimseden emir alınmayacağını, hiçbir yere gidilmeyeceğini söyledi, biz de getirdiğimiz boş olan silahları şube müdürünün odasına bıraktık. Saat 05.00'a kadar burada bekledik, 05.00 gibi şube müdürün odasından ayrılarak Fatih başçavuş ile beraber benim odama geçip istirahat ettik.

... 08:15 civarında [Ü.S.] dekanın emri ile personelin mesaiye terk edebileceğini, ancak personele vereceği vazifeleri yaptıktan sonra şube personelinin ayrılabilceğini söyledi, bana binada hasar tespiti yapmamı, acil olanların derhal giderilmesini, temizlik ihtiyacı varsa hemen yaptırmamı, pazartesi sınavlar ve dersler için binanın ve dershanelerin hazır olması gerektiği emrini bana verdi. [Ö.E.Y. ile N.D.ye] gece aldığımız silahları depoya teslim etmeleri emrini verdi.

...

'Yani asıl şurada bir farklılık oluştu, şimdi silah alma emri [D.Ç.] gelerek herkesin silah alması gerektiğini söyledi, ancak [Ü.S.] itiraz etti, 'ne silah alıyoruz, silah almaya gerek yok' dedi, [D.Ç.] dekanın emri olduğunu söyledi, 'ben de mühimatsız silah alarak albay [Ü.S.nin] odasına getirdim' demişsin, kısa geçmişsin, burada dedin ki itiraz edince [D.Ç.] işte 'Şurada darbecilerin sızma yaparak kışlaya girme teşebbüsüne karşı önlem alacağız' dedi diye beyanda bulunduğunu söyledin [D.Ç.nin] ?' şeklindeki soru üzerine; Evet, evet aynen bunu söyledi,

'Bu çok önemli ve ciddi bir beyan bu beyan önceki ifaden de yok?' şeklindeki soru üzerine; Şimdi bu beyanı dediğim gibi bu beyanı ben polis ifadem de aynı şekilde verdiğimi hatırlıyorum, ama burada da dikkat ettiyseniz biraz kısaltılmış, kesilmiş gibi yazılmış ki benim en büyük nizamıyeye girerken nöbetçi subay [M.Ç.] ile yaptığım görüşmede de zaten darbecilere karşı tedbir alındığından dolayı bir an önce içeriye girmek istiyorum. Yani silahı da alırken yine darbecilere karşı aldığımızı vurgulamak adına ben bunu söylemiştim ama ifademe polis ifadesine aktarıırken kesilerek aktarılmış, sonrası.

'O [M.Ç.] ile olan kısım geçmiş buraya o şekilde geçmiş ama bu [D.Ç.nin] beyanı geçmiyor, yine [Ü.S.nin] odasına çıkıyorsun ne yapacağımızı sorduğumuzda 'Herhangi bir şeye karışmayın, kendi emniyetimiz alacağız, olayların net bir şekilde aydınlanmasını bekleyeceğiz dedi' demişsin burada, burada demişsin ki 'Şimdi dekana gidip soracağım size bilgi veririm' dedi dedin, dekana gidip sorma olayını burada değinmiyorsun?' şeklindeki soru üzerine; Şimdi dekana gitmiş biz gelmeden önce dekanla görüşmüş, 'Tekrar gideceğim' dedi.

'İşte bunlar yok burada o dekana gittim veya gideceğim şeklindeki beyanların [Ü.S.nin] o şekilde beyanda bulunduğu ilişkin herhangi bir şey söylememişsin daha önce?' şeklindeki soru üzerine; Şimdi söyledim gibi çok olağanüstü şartlar altındaydık, daha

sonrasında daha sağlıklı düşündüğüm zaman ben bunları daha sağlıklı düşündüğüm zaman daha net hatırlayabiliyordum, o gün ifade verdiğimde çok sağlıklı şartlar altında değildim.

'Ama olayın sıcaklığı ile verdiğin ifade yani 27'si gerçi on iki gün sonra ama daha net kafadaki bilgiler, şu an normalde aslında bu ayrıntıları hatırlayamaman lazım, şu anda bu ayrıntıyı hatırlamanı manidar aslında?' şeklindeki soru üzerine; 'Şimdi aslında ben bunları şeyde söyledim, dedğim gibi,

'Zapta geçme anlamında, kayda geçme anlamında bir sıkıntı var diyorsun?' şeklindeki soru üzerine; Zapta geçme anlamında hani bunu ben hepsini söylediğimi hatırlıyorum burada ifade ettiğim gibi, eksiklerim de vardır, bunu kabul ediyorum ama hani zapta geçirme anlamında oradaki memur arkadaş da çok zor şartlar altında görev yapıyordu.

'Yine silah alırken isim ve seri numarasının yazıldığına ilişkin beyanın yok daha önceki beyanında şu an söylüyorsun, bugün dinlediğimiz sanığın birisinde vardı o demişti 'İsim ve seri numarası yazıldı verildi' şeklinde, sen şu an diyorsun ki gerek görmedin herhalde, açıklama yaptın çünkü buna ilişkin şu anda?' şeklindeki soru üzerine; bilgi alma tutanağında ben bunu bu şekilde kaydettim. Bu geçerliliği var mıdır bilmiyorum siz de. Orada kaydetmiştik ama.

'Anladım, şimdi senin asıl görevin bakım, onarım, tadilat vesaire, olağanüstü bir durum bile olsa senin görevin olağanüstü durumda elektrik kesilmesi, jeneratörün arızalanması gibi durumlarda hazır olmandır beklenen. Yani silah alınması senin gibi bir adama niye emrediliyor, bunu sorgulamadın mı hiç daha önceden, o da çok önemli bir şey, bir saldırı olduğunda ilk onların yapılması lazım iletişimin sağlama adına veya diğer hizmetleri yürütme adına, senin orada görevli olman lazım, bir de üzerine silah alınması istenirse, bu silah alma emrini işte komutan demiş ya niye alıyoruz, [Ü.S.] sen de böyle bir şeyin olduğu mu, sorgulama imkanın veya red etme gibi buna karşı gelme?' şeklindeki soru üzerine; O an için bunu sorgulama imkanım olmadı.

'Doğru değil mi sorduğum soru, yani mantık olarak senin orada asıl acil durumlarda yine bulunman gerekebilir belki, olağanüstü bir şey var elektrik kesilmesi, iletişimin kopması gibi bir şey olabilir?' şeklindeki soru üzerine; 'Şöyle olabilir sonuçta kritik tesislere bakıyorum, şimdi aşağıda B-18 dediğimiz yerde bir elektrik santralimiz var, bu elektrik santralimize girip de şartları indirdiğimiz zaman bütün binanın elektriği gider, yarım saat sonra yuپیyesler kesilir, ki o da isterseniz yuپیyesleri de kesebilirsiniz, sonra bütün HTV iletişimi yani içerideki kapalı devre televizyonu kapanır.

'Bunun için silah mı lazım diyorum, ben de onu soruyorum, işte bunlar senin görevin sen elinde birşeyle gidip yapabilirsin bunu müdahaleyi senin görevin bunlarsa diyorum, yani silah almanın gereği ne diyorum?' şeklindeki soru üzerine; Sonuçta buraya silah kullanmam gerektiren bir durum olduğu zaman burayı buraları da korumam gerekir diye düşünmüş olabilirim yani hani o an çok da sorgulamadım ama buna bu şekilde cevap verebilirim.

...

'Sonuçta [Ü.S.nin] seni ve diğer astsubayı var yanında?' şeklindeki soru üzerine; Fatih başçavuş.

'Fatih başçavuş, belli bir odanızda bekleyin, bir şey yapmayın diyor, silahları da kendi odasına koyuyor, orada bekleme, burada sence ne diye [Ü.S.nin] gayesi, sizi bu bir şekilde kullanılmasını engellenmek mi, neden şüphelenmiş olabilir veya size birşey beyanda

bulundu mu bu konuda?' şeklindeki soru üzerine; Bize herhangi bir beyanda bulunmadı, [Ü.S.nin] bu yaklaşımı ben temkinli bir yaklaşım olarak düşünüyorum. Bizi korumak amacıyla yapmış olduğunu düşünüyorum. Herhangi bir şeye karışmayalım, biz burada eğer içeride bir darbe girişimi görürsek de buna müdahale edelim, ama bizim gördüğümüz, yaşadığımız, bize iletilen herhangi bir emir yoktu ve o ortamda da [Ü.S.], Fatih başçavuşun dışında hiç kimseyle muhattap olmadım, görüşmedim."

iii. Hakkında Anayasa'yı ihlal suçundan verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası kesinleşen sanık D.Ç.;

"Öğretmen binbaşı rütbesi ile kara harp okulu dekanlığında idari şube müdürü olarak görev yapmakta idim. ... Saat on buçuk gibi tam kara kuvvetlerinin karargahının arkasında Kara Harp Okulu Enstitü Müdürü [Ö.H.T.yi] gördüm. Aracımı durdurup ne olduğunu sordum. [Ö.H.T.] Albay herkesin mesaiye çağırıldığını söyledi, ben 'emin misiniz ?' diye sordum, teyit istedim, yanımda telefon ile Kurmay Başkanı [İ.P.] ile görüştü. [İ.P.nin] şöyle dediğini iletti 'Herkes gelecek, herkes şimdi gelecek, komutanın emri, okul komutanının emri' olarak bildirildi bize. [Ö.H.T.] ile Kara Harp Okulu'na ilerledik, bu esnada ... Dekanlık Whatsapp grubundan ... okul komutanının belirttiği emri paylaştım. ... Whatsaptan mesajı paylaştıktan 15 dakika sonra hızla Kara Harp Okulu'na ulaşarak amirim olan Dekan [sanık K.A.yı] buldum, ... tüm personelin mesaiye çağırıldığını, okul komutanının emri ile ve [İ.P.] kanalı ile çağırıldı[ğı] bilgisini verdim. [sanık K.A.], Dekanlık'ta uygun bir yerde beklememiz emrini verdi. Ben personel[e] Dekanlık Kafeteryasına geçebileceklerini söyledim, kendim de odama geçtim.

Gece 1 e doğru bir kaç kez kafeteryaya uğrama fırsatım oldu. İlkinde TRT'de bildiri okunduğunu gördüm. 2. sinde bazı kanallardan TSK içerisinde bir grup tarafından kalkışma ya da darbe girişiminde bulunulduğunu öğrendim. Gece 1 e yaklaşır tam hatırlamıyorum 12.30-1.00 arası olabilir ayrıca bir helikopter tarafından 2 nolu nizamiye bölgesine ateş açıldığını ve yaralananlar olduğunu kafeteryadakilerden duydum. ... Çatışma sesleri harp okulu dışından geldiğinden okul içerisinde herhangi bir çatışma ortamı gözlemlenmediğimizden biz kendimiz dahi kalkışma olmadığımızı bildiğimizden kalkışmanın dışarıda bir yerlerde yaşandığını ve kara harp okulunun kalkışmada yer almadığını değerlendirdik. Güvenlik ve emniyet tedbirlerini nedeniyle okulda bulunduğumuzu düşündüm.

Saat gece 2 civarı dekanın beni çağırdığı söylendi. Dekanı Celal Dora tören alanı girişinde buldum. Yanında [İ.P.] vardı kurmay başkanı. Celal Dora tören alanı Dekanlığın hemen yanında Dekanlık ile arasında ağaçlar bulunan 2 futbol sahası büyüklüğünde bir alan hemen girişinde buldum ikisini de dışarıda yoğun çatışma sesleri gelmekte idi. [İ.P.] emniyet ve ilave nöbet ihtiyacı nedeni ile Anafartalar taburu deposundan nöbet teçhizat alınması emrini iletti Dekan yanında iken. Nizamiyelerde ihtiyaç olabileceğini belirtti. Ben de okul komutanlığının bu emrini personele ivedilikle ilettim, kendim de depoya gittim. emri ... şu şekilde ilettim, Dekanlık binası 5 katti, yaklaşık 500 odası olan çok büyük bir bina dolayısı ile herkese aynı anda ulaşma imkanı olmuyor, emri ileterek herkes birine söyleyerek katlara çıkarak duyuru yaparak personele duyurulmaya çalışıldı. Anafartalar Taburu deposu Dekanlığa yaklaşık 5 dakika yürüme mesafesinde okul karargahının arkasında kapalı bir avlu içerisinde 3 katlı binalar var etrafında sadece gök yüzü yani hapis hane avlusu gibi iki avlu. Depo önünde yaklaşık 45 dakika kadar bekledik yani bu tam saat 2 buçuk 3 geçirek tam net saati veremeyeceğim bu esnada personelin de diğer personelin depoya geldiğini gördük. Depo açılmadı bu kadar bekledikten sonra beklerken deponun ait olduğu Anafartalar taburundan Hava Harp Okulu öğrencilerinin koşarak çıktığını gördüm o esnada. Depo açılmayınca saat 3 gibi emri teyit etmek üzere Celal Dora tören alanına emri aldığım yere geri döndüm çünkü bize emir verildi teçhizat alacaksınız diye ama hiç gelen

giden yok [İ.P.yi] bularak emri teyit ettim ve depo sorumlusunu buldum geri döndüm, depo açıldı teçhizat alımında usule uygun hareket edildi. Silahlar isimler ve seri numaraları kayıt altına alınarak yetkilisine teslim alındı sandıklar açılmamıştı hala sandıkları açmak için uğraştık bir sürü zaten bu işlem gün ağarıncaya kadar 5 e kadar sürdü teçhizat verilme işlemi teçhizat alındıktan sonra Dekan odalarımızda istirahat edebileceğimizi, bekleyebileceğimizi söyledi. Odalarımıza geçtik, bir süre sonra artık her şey normale döndü emniyet tedbirlerine ihtiyaç olmadığı bildirildi. Teçhizatı teslim ederek mesaiyi terk ettik.

...

Darbe girişiminden öncesinde haberdar değildim. O gece darbeye ilişkin olduğunu değerlendirdiğim bir faaliyet okul içerisinde gözlemlemedim, bir hareketlilik vardı kabul ediyoruz bir şeyler vardı ama darbeye ilişkin olduğunu değerlendirmedim. Dekanlık İdari Şube Müdürü olarak kendi birliğimde yetkili amirlerince verilen konusu suç teşkil etmeyen ve görev alanıma giren hizmete mütalik emirleri kadro görevimin gereği olarak personele ilettim ve kendim yerine getirdim. Kendi emniyetim ve görevim gereği diğer personel emniyetinin sağlanması için gayret gösterdim. ... Bildiğimiz, emniyet için silah alınacağı hususu ve bunun nizamiyelerde ihtiyaç olabileceği bunun haricinde herhangi bir emir verilmedi. Emir verirken 'Şu yerlere şu kadar personel planlansın' gibi husus belirtilmedi bana, söz konusu emir personel birbirine ilettiğinden emir kulaktan kulağa yayıldığından araya bazı kişisel değerlendirmeler karışmış olabilir.

...

'2 civarında diyorsun okul Dekanı [sanık K.A.] ve [İ.P.] beraber iken bize ilave takviye lazım olabilir bu nedenle personelin nöbet teçhizatı alarak tüfeklerini alma emri verildi bu Celal Dora'daki mi olay mı?' şeklindeki soru üzerine; Doğrudur.

'İkisi o anda orada mıydı?' şeklindeki soru üzerine; İkisi yan yanaydı.

'Beraber mi verdiler emri biri mi verdi?' şeklindeki soru üzerine; [İ.P.] emri verdi okul komutanlarının emri [İ.P.] üzerinden gelir dekan da teyit etti.

...

'Bundan sonra eylemleri Celal Dora'da silah dağıtılması bu hususlar göz önüne alındığında aklına farklı bir şey gelmedi mi ya bunlar neden yani biz ne yapıyoruz okulda darbe için olduğu belli oldu bu hareketliliğin darbenin karşısında ya da yanında olmak di mi ?' şeklindeki soru üzerine; Evet silah alınmasının darbeye ilişkin olduğunu doğrudan nizamîye takviye ediyoruz

'2 den sonra sen hala terör diye mi düşünüyorsun?' şeklindeki soru üzerine; Yok terör değil.

'Yani güvenlik darbecilere karşı oluyormuşuz öyle mi?' şeklindeki soru üzerine; Kalkışma yani darbe gibi geniş çaplı,

'Darbe kalkışması ya da kalkışmaya karşı okulda alınan bir güvenlik önlemi olduğunu düşünüyorsun. Öyle mi anlıyoruz ?' şeklindeki soru üzerine; O şekilde anlıyorum.

'Okulda daha sonra belli kişilerin çıkabileceği yönünde bir emir okul binası büyük odadan odaya dağıtılıyor öyle bir emir geldi mi ?' şeklindeki soru üzerine; Öyle bir emir ben duydum kendi katımdaki diğer odalara da duyurdum yani kendi odama ilettim

'Bunlar peki ne şekilde çıkabildiler isteyenler?' şeklindeki soru üzerine; Yani [Albay R.N.ye] yönlendirdim yani ilgili görüşmeyi koordineyi o yaptı.

[Albay R.N.nin] önemi ne burada ?' şeklindeki soru üzerine; [Albay R.N.] Dekan yardımcısı, dekandan emir almadan doğrudan kendi başıma iş yapamam muhtemelen personele yardımcı olmak maksadı ile yaptığını düşünüyorum. Hamile bayanlar geldi sıkıntı olanlar var. [...]"

iv. Hakkında Anayasa'yı ihlal suçundan verilen beraat kararı kesinleşen sanık N.D.;

"Dekanlık öğretim destek şube müdürlüğü[nde] ... 15 Haziran 2016'da görevlendirildim. O tarihten itibaren öğretim destek şube müdürü Piyade Albay [Ü.S.nin] emrine girerek ... görevimi icra etmeye başladım. Ancak bu süre zarfında görevi uhdesinde kalmak suretiyle görevlendirildiğim için işletme bölümündeki bana verilen görevleri de yapmaktaydım. ... İşletme bölümünden ihtiyaç olduğunda da bölüm başkanı Piyade Albay [M.M.T.] tarafından da şahsıma görev verilmekteydi. Her iki bölüm arasında da görevler çakıştığında da her iki amirimle koordinasyonda bulunarak çözüme kavuşturmaktaydım. [...]"

[Çağrı üzerine KHO'ya geldikten sonra] odama girdim, üstümü değiştirdim, odadan çıktım. Dışarıya çıktığımda dışarıdaki kalabalığın içeriye girdiğini, kafeteryaya doğru yürüdüğünü gördüm. Ardından buradaki televizyonu seyretmeye başladık, televizyon açıldı, yayın akışında askerin boğaz köprüsünü kapattığını tekrar gördüm. Bu sırada uçaklar alçak uçuş yapması sebebiyle bir hayli gürültü ve sarsıntı olmasından ötürü personel panikleyip dışarıya doğru yöneldi bir anda. O sırada merdivenlerden yukarıya doğru çıkmakta olan Piyade Binbaşı [E.T.] 'Ne bağışıyorsunuz, asker sizi mi vuracak ?' diyerek oradakilere kızıyordu. Ardından millet bu lafın üzerine sakinleşti ve tekrar kafeteryaya döndü. Personel kendi arasında konuşurken kulak misafiri olarak herkes tabi okul komutanını sorguluyor o ara neden bir açıklama yapılmıyor, Kara Harp Okulu komutanının kuvvet karargahına çağrıldığını, okulda olmadığını yan masadan duydum, kimler olduğunu bilmiyorum. Bir süre sonra 'Herkes odasına geçsin, beklesin' şeklinde kim tarafından söylendiğini bilmediğim bir talimatla orada bulunan personel kafeteryadan çıktı.

Ben de kendi amirim olan [M.M.T.] henüz gelmediği için, asli görev uhdesinde kalmak üzere görevlendirildiğim öğretim destek şube müdürü Piyade Albay [Ü.S.nin] odasına bilgi alabilirim düşüncesiyle gittim. Kendisine durumun ne olduğunu sordum, kendisi bana şu anda ne olduğunu bilmediğini, haberleri izleyerek ne olduğunu anlamaya çalıştığını, terör saldırısı olduğunu düşündüğünü söyledi. Ben de arkadaşlarımın yanına gitmek için müsaade istedim. Bir şey olduğunda 'Odamdayım, bana söyleyebilirsin' diye ifade etti. Akabinde yanından ayrıldım. Arkadaşımın odasına gidecektim, ancak oyları biraz daha görebilmek için televizyonu tam net seyredelemiştim, ön tarafa rütbeli personel olduğu için biz de teğmen olduğumuz için en alt rütbeli personel olduğumuz için en arka taraflardaydık ve ön taraflarda ne olduğunu göremiyorduk. Tekrar kafeteryaya indim biraz rahatlamıştı, kafeteryada az personel vardı, o arada televizyonda sayın Cumhurbaşkanının cep telefonu ile yayına bağlandığını, askerin darbe teşebbüsü içerisinde olduğunu, birinci ordu komutanının televizyonda yaptığı konuşmayı, Başbakanın da alt yazıda kalkışmanın yaşandığını geçtiğini gördüm. Bu sırada rütbemin vermiş olduğu ve tecrübesizliğin vermiş olduğu durumla korktum. Acaba ne oluyor ve niye buradayız diye. Bunun üzerine telaşlandım, daha mesleğin başındaydım, ilk amirim [M.M.T.] bütün personeli çağırmış, hatta izinde olan personelin dahi derhal gelmesini istemiş, İstanbul'da olan personeller dahil gelmesini istemiş, ondan sonra kıdemli komutanımıza baktım o da yoktu, [M.M.T. de] yoktu.

Tekrar danışabileceğim tek kişi olan [Albay Ü.S.nin] yanına çıktım. ... [Ü.S.nin] yanına çıkmadan önce koridorda [sanık Binbaşı D.Ç.yi] ve etrafında kalabalık bir grubu gördüm. Dinlemek için yaklaştım, personele bölüm yoklamaları istediğini ve güvenlik amaçlı silah dağıtacağını söylediğini duydum. Akabinde [Ü.S.nin] yanına gittim. Haberlerde izlediklerimi kendisiyle paylaştım, o da bana 'Ben de izliyorum gördüğün gibi' dedi, televizyon açtı. 'Dikkatli olmamız gerekir' diyip kendisine sormadan hareket etmememi söyledi. Bunu söylemesinin nedeni de ben 'ilk amirim, sicil amirim [M.M.T.] yok komutanım' dedim. O da 'Dikkatli ol o zaman sormadan hareket etme' dedi. ... Odadan çıktıktan sonra arkadaşımın yanına giderken lavaboya uğradım o esnada helikopter seslerini duydum. Lavabodan çıktıktan sonra indikleri yeri görebileceğim koridorun sonuna geçtim. Koridorun sonunda Celal Dora tören alanına bir kaç kez helikopterlerin iniş yaptığını gördüm. Helikopterlerin de iniş yaptığı yerde alay komutanını daha önceleri konuşma yaptığı yerde bekleyen ellerinde silah olan üç beş tane asker gördüm, devamını göremedim etraf karanlıktı, sadece ay ışığıyla yansıyan üç beş kişiyi gördüm silahıyla beraber.

Gece boyunca yaşanan hava hareketlerinde helikopterin meclis civarında da bir yerlere ateş ettiğini gördüm. Sonrasında [arkadaşımın] odasına geçtim. Onlarla beraber olayları internetten takip etmeye çalıştık. ... Okul komutanımız dahil sıralı amirlerimiz başımızda yoktu ve silah alınacağını duydum, bana herhangi bir emir gelmiyordu, amirime danışmıyordum, [Ü.S.] amirim olmadığı için çok fazla benimle konuşmuyordu o ara, kendim inisiyatif alarak silah almamaya karar verdim, öyle oturdum. Daha sonrasında [Ü.S.nin] yanına gitmedim, ama onun söylediği gibi de hiçbir olaya karışmadım. Kendime verilen bir emir olursa kendine iletebileceğimi söylemişti. Hiçbir emir almadığım için de yanına gitmedim. Hep birlikte [sabaha] kadar o odada oturduk. Ancak tabi ki herkesin olduğu gibi şüphelendiğim durumlar vardı, helikopter iniyor, kaos var, ortalık karışık, hiç kimse bir açıklama yapmıyor, biz teğmeniz ne yapacağımızı bilmiyoruz, bölüm başkanımız bizi çağırış, kendisi yok, ondan sonraki komutanlarımız bulamadım odalarında, saatin kaç olduğunu bilmediğim bir zamanda teğmen [V.T.] 4 nolu nizamiyeyi aradı, dışarı çıkıp çıkamayacağımızı sordu nizamiyeye, nizamiyede telefonu kim açtı bilmiyorum, bize çıkışların kapalı olduğunu illetti, sabah olduğunda da artık sesler azalmıştı, silah sesleri ve koridora çıktım. ... Dönerken sivil kıyafetli personelin evlerine döndüklerini gördük, 1 nolu nizamiyeye doğru yöneliyorlardı. Ben de odama gidip sivil kıyafetlerimi giydim, sabah saat 09.30 da tam çıkış yapacakken görevlendirilmiş olduğum öğretim destek şube müdürlüğünden [sanık astsubay M.C.A. ile] karşılaştım, şube müdürümüz piyade albay [Ü.S.nin] beni emrettiğini bildirdi, yanına gittim, amirimizin odasında dört tane silah olduğunu gördüm, [M.C.A. da] oradaydı, Albay [Ü.S., sanık Astsubay M.C.A.nın] ameliyatlı ayağını burktuğunu, silahları Üsteğmen [Ö.E.Y.] ile birlikte Anafartalar taburuna götürmemizi emretti. Bana da 'sen silah almadın mı ?' dedi, 'Komutanım ben silah almadım' dedim. 'Tamam' dedi. Elime onların getirmiş olduğu iki adet silahı aldım, diğer ikisini de [Ö.E.Y.] üsteğmen aldı, Anafartalar taburuna gittik. Tanımadığım bir üsteğmen, kim olduğunu bilmiyorum, silah getirdiğini söyledim, elimde iki tane silah görünce kimin olduğunu söyledi, bende bir tanesinin [Ü.S.] albayın, diğerinin de [M.C.A.] başçavuşun olduğunu söyledim. Elinde bir kağıt vardı karşılarına artı koydu ve tekrar ben oradan silahları teslim edip döndüm.

...

'Götürmüş olduğun silahlar birisi [Ü.S.ye] verilen silahtı, birisi de başçavuş [M.C.A.nın idi] onları teslim ettin. Bu teslim nerede yapıldı, silah deposunda mı?' şeklindeki soru üzerine; Anafartalar taburu silah deposuna gittim, yeri bilmiyordum ben [Ö.E.Y.] üsteğmen silah almış zaten akşamdan, onunla beraber gittim o gösterdi buraya teslim

edeceğiz diye, beraber depoya girdik, alt katta bir yer, zemin katta, silahları teslim ettik. Bir tane üstegmen vardı, yanında tanımadığım bir kişi vardı, sivildi galiba o rütbe yoktu.

'Evet, [Ü.S.] albayın yanına çıkma olayında da birden fazla kez çıkıyorsun şu an ki beyanına göre doğru mudur?' şeklindeki soru üzerine; Evet,

'Daha öncesinde bir defa odasına gittin?' şeklindeki soru üzerine; Daha öncesinde şöyle oldu, ilkinde darbe olayını bilmediğimiz için polis bunu yazmaya gerek yok, ikinci konuşmanızda ne konuştunuz diye şeklinde geçirdi zapta.

'O yüzden öyle geçti, ikinci kez gittiğini o zaman söylemedi. Celal Dora tören alanındaki helikopterlerin inip kalktığını, silahlı kişiler olduğun gördün mü?' şeklindeki soru üzerine; Gördüm.

'Bunun amacının oradan bir nakil olduğu anlamını düşünmedin mi ne düşündün orada o anda?' şeklindeki soru üzerine; O anda ne düşündüm, şimdi şöyle helikopterler inip kalkıyordu ve herhangi bir açıklama yok, şuradayız veya buradayız, şu şekilde olacak veya bu şekilde olacak, başımda amirim yok, sorabileceğim hiç kimse yok, danışabileceğim bir durum yok, [Ü.S.] albayım zaten hani zaten izin almak için bile olsa piyade albay [M.M.T.ye] gönderiyor, kendisine bir aylık görevlendirmeyim, kendisinin yanına gitmekten de çekiniyorum. Bu yüzden de aslında korktum, bir şeyin içine düşer miyiz diye, silah almama nedenlerinden biri de bu aslında.

'Silah almama nedenin o oradaki hareketliliği bir şeye yorumlayamadın o Celal Dora'daki?' şeklindeki soru üzerine; Yok yorumlayamadım, kesinlikle, yardım içindir veya darbe içindir diye yorumlayamadım.

'Ama silah almamamın sebebi bir kuşkun var, yani bu silah almanın doğru olmadığını düşündün?' şeklindeki soru üzerine; Kuşkun var evet, çünkü hiçbir açıklama yok, bana belki deseler ki darbeye karşıyız. Belki silah alabilirdim. Ama bana hiçbir açıklama olmadığı için ve amirim başımda olmadığı için, hiç kimseye soramayacağım için, bir şeye kalkışmamaya, kendi başıma hiçbir karar vermemeye karar verdim ve odada oturdum."

23. Kararda başvuru hakkında yer verilen mahkûmiyet gerekçesi şöyledir:

"Olay tarihinde KHO da kıdemli başçavuş rütbesinde görev yapan ... sanığın savunmalarında özetle, darbeye yönelik herhangi bir emir almadığını ve bu yönde bir eylemde bulunmadığını, suçlamaları kabul etmediğini ve beraatini talep ettiğini belirtse de, sanığın olay gecesi çağrı üzerine okula geldiği, yukarıda bu kısımla ilgili değerlendirme ve kabul kısmında ayrıntılı olarak anlatılanlar ışığında okulda yaşanan olaylara vakıf olarak okulda yapılan faaliyetlerin darbe girişimine yönelik olduğunu anladığı kabul edilen sanığın savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu, 03:00 sıralarında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek suretiyle darbe girişiminde etkin rol oynayan sanıkların icrai eylemlerini kolaylaştırdığı, buna göre sanığın 15 Temmuz gecesi gerçekleştirilen eylemlerden sorumlu olduğu, ancak suç işleme kararı, fiil üzerinde ortak hakimiyet, sanığın suçun icrasında üstlendiği rol, suç katkısının taşıdığı önem, dosya kapsamına göre suça katılma düzeyi, olay öncesi, sırası ve sonraki davranışları, sanığın eylemi ile suçun işleniş sırasında fiil üzerinde ortak hakimiyetinin bulunmayışı dikkate alınarak tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde sanığın işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olduğu, sanığın eyleminin bütün halinde Anayasal Düzeni Ortadan Kaldırmaya Teşebbüs etme suçunu oluşturduğu ve sanığın suçun işlenmesi sırasında yardımda bulunarak suçun icrasını kolaylaştırmak suretiyle suçun işlenmesine yardım ettiği kabul edilerek TCK'nun 309/1 maddesi ve suçun işleniş şekli, suç kastı ile suçun konusunun önem ve değeri dikkate alınarak alt hadden uzaklaştırarak

TCK'nun 39/2-c maddesi delaletiyle 39/1 maddesi uyarınca cezalandırılmasına, sanığın duruşmadaki tutum ve davranışları ile verilen cezanın geleceği üzerindeki olası etkiler değerlendirilerek hakkında TCK' nın 62. maddesinin uygulanmasına karar verilmiştir."

24. Anılan kararda "*saat 03.00 sıralarında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek*" şeklindeki olgu, sanıklar M.C.A. ve Ü.S. de dâhil olmak üzere Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etmekten haklarında mahkûmiyet kararı verilen sanıkların büyük çoğunluğu hakkındaki mahkûmiyet gerekçelerinde benzer şekilde aleyhe delil olarak kabul edilmiştir. Diğer yandan kararda, KHO'da yapılacak olan bütünleme sınavları nedeniyle olay gecesı burada bulunan bazı askerî öğrenciler yönünden Anayasa'yı ihlal suçundan ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilmiştir. Söz konusu sanıklar yönünden kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Harbiyeli öğrenci olan sanıklar olay gecesı tabur komutanı olan sanık [H.H.E.] ve firari sanık [A.B.] tarafından silahlandırılarak içtime ettirilmişlerdir. İçtime esnasında yine dosya kapsamında yer alan ve soruşturma aşamasında avukat huzurunda verdikleri beyanlarda belirttikleri gibi kendilerine sanık [H.H.E.] tarafından darbe açıklaması yapıldığı, bir kısmına ise daha sonra firari sanık [İ.P.] ve sanık [K.A.] tarafından darbe açıklaması yapıldığı akabinde de nizamiyelerin kontrolü için nizamiyelere gönderildikleri anlaşılmıştır. ... Sonuç olarak bu sanıklara da darbe açıklaması yapıldığı, bu açıklamaların içeriğinden de anlaşıldığı üzere okulun darbe girişimi içerisinde olduğu, emir komutanın ele geçirildiği ve bu aşamadan sonra verilecek emirlerin kanunsuz olacağı orada bulunan harbiyeli öğrenci sanıklar tarafından anlaşıldığı görülmüştür.

Her ne kadar sanıkların TCK' nın 309/1., 311/1. ve 312/1. maddeleri uyarınca ayrı ayrı cezalandırılmaları talep edilmiş ise de; sanıkların eylemlerinin bir bütün halinde TCK'nın 309/1. maddesinde düzenlenen Anayasayı İhlal suçuna vücut verdiği anlaşılmış ancak sanıklar ... olay gecesı askeri öğrenci konumunda bulunmaları, yaşanan olayları anlama, değerlendirme ve buna karşı karar alma husundaki tecrübe, rütbe ve bilgi düzeyleri değerlendirilerek sanıkların TCK' nın 30/4. maddesinde düzenlenen işlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düştüklerinin kabulü ile sanıklara 5271 sayılı CMK'nın 223/3-d maddesi uyarınca ayrı ayrı ceza verilmesine yer olmadığına kararı verilmiştir."

25. Mahkeme silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan verdiği hükümler ile Anayasa'yı ihlal suçundan verdiği ceza verilmesine yer olmadığına dair kararlar ve beraat kararları dışında sonuç olarak;

i. Darbe girişimine asli fail olarak katıldığını tespit ettiği sanıkların bazıları yönünden Anayasa'yı ihlal suçundan ağırlaştırılmış müebbet, bazı sanıklar yönünden ise takdirî indirim nedenleri uygulamak suretiyle müebbet hapis cezası,

ii. Katılan Okul Komutanı İ.Ç. ile onun ve emir astsubayı olan katılan A.Ç.nin alıkonulması eylemi yönünden ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan bazı sanıklar hakkında 18 yıl, bazıları yönünden de 27 yıl hapis cezası,

iii. Darbe girişimine yardım eden sıfatıyla katıldıklarını belirlediği, muhakeme sürecinde FETÖ/PDY ile irtibatlarına dair haklarında aleyhe tanık beyanları veya askerî mahrem yapılanmaya yönelik soruşturmalar kapsamında belirlenen HTS kayıtları uyarınca ardışık olarak arandıkları tespit edilen sanıkların eylemlerini bir bütün olarak Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etme olarak değerlendirerek bu sanıklar hakkında sonuç olarak 15 yıl hapis cezası,

iv. Darbe girişimine yardım eden sıfatıyla katıldıklarının belirlenmesiyle birlikte örgüt üyeliğine dair kovuşturma evresinde dosyaya başkaca delil bulunmayan ve aralarında başvurusunun da bulunduğu sanıklar hakkında Anayasa'yı ihlal etme suçuna yardım etmekten 12 yıl 6 ay hapis cezası vermiştir.

26. Mahkeme kararına yönelik olarak aralarında başvurusunun da olduğu taraflar ile Başsavcılığın istinaf talepleri Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesi (Daire) tarafından 28/9/2021 tarihinde esastan reddedilmiştir. Kararda olay gecesı KHO'da gerçekleştiğı Mahkemece kabul edilen eyleme değinildikten sonra olayın sanıklar yönünden değeriendirilmesi açısından şu tespitlerde bulunulmuştur:

"İlk Derece mahkemelerince sübutu kabul edilen olayın, Devletin Anayasal düzenini cebir ve şiddet kullanarak değıştirmek amacıyla, FETÖ/DPY silahlı terör örgütü mensuplarınca, işgal ettikleri kamu görevinin verdiği yetkiye istinaden tasarruf etme imkânını haiz bulundukları devlete ait silah ve mühimmatı kullanarak gerçekleştirilen bir silahlı darbe teşebbüsü olduğunda ve bu kalkışmaya iştirak edenlerin eylemlerinin, somut olay yönünden 5237 sayılı TCK'nın 309, 311, 312 ve 317. maddelerinde düzenlenen suçları oluşturacağı ancak aynı hukuki değerleri koruyan ve kapsamı itibarıyla eylemlerin haksızlık muhtevasını tamamen ortadan kaldıran Anayasayı ihlal suçunun (TCK'nın 309. md.) tüm unsurlarıyla gerçekleştiğı olayda TCK'nın 44. maddesi gereğince sanıkların ayrıca, Türk Ceza Kanununun 311, 312 ve 317. maddelerinde düzenlenen suçlardan ve keza aralarında geçitli /müterakki suç ilişkisi nedeniyle aynı Kanunun 314. maddesinde yer alan silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan cezalandırılmaları imkânı bulunmadığından, ilk derece Mahkemesince bu yönde yapılan uygulamanın yerinde olduğu anlaşılmıştır.

Kara Harp Okulunda darbe girişimini organize ederek yöneten sanık [K.A.] ile firarı sanık [İ.P.nin] darbeye yönelik açıklamalarının içeriğı ve sanıkların rütbe itibarıyla olayları anlama, değeriendirme ve yorum yapma düzeyleri dikkate alındığında, Kara Harp Okulu Komutanı katılan [İ.Ç.] ve Emir Astsubayı Astsubay Başçavuş katılan [A.Ç.nin] derdest edilerek okul komutasının ele geçirilmesi, silahlı ve mühimmatlı bir şekilde nizamiyelerin kontrol altına alınması, darbe girişiminin başarıya ulaşması için helikopterlerle personel sevkıyatlarının yapılması şeklinde gerçekleşen eylemleriyle örgütsel faaliyet kapsamında işlenen anayasayı ihlal suçuna ilişkin planlama, hazırlık ve icra organizasyonundan haberdar olmak suretiyle darbeye teşebbüs suçunu sevk ve idare edenler tarafından verilen emirleri/görevleri kabullenerek illi çapındaki icra hareketleriyle illi bir değeri taşıyan icra hareketlerini gerçekleştiren, görev paylaşımı bağlamında ve icra hareketleri kapsamında gerekli hazırlıkları yapan sanıkların suçun icrasında üstlendikleri rolleri, her birinin suçun icrasına ilişkin etkin, fonksiyonel katkıları da göz önünde bulundurulduğunda fiil üzerinde ortak hakimiyet kurduklarının kabulü ile 'müşterek fail' olarak TCK'nın 37. maddesi delaletiyle 309. maddesinden mahkumiyetlerine dair kabul ve uygulamanın da yerinde olduğu, yapılan çağrı ile okula gelen bir kısım sanıkların rütbe itibarıyla olayları anlama, değeriendirme ve yorum yapma düzeyleri dikkate alındığında, Kara Harp Okulunda yürütölen faaliyetlerin darbe girişimine yönelik icrai hareketler olduğunu bildikleri halde (çağrı ile okula gelen ancak bir süre sonra okuldan ayrıldığı veya okulda kalmakla birlikte kanunsuz emre uymayarak silah almadıkları tespit edilen ve haklarında atılı suçtan beraat kararı verilen sanıkların aksine bir kısım sanıkların okula geliş saatleri itibarıyla ölkede bir darbe girişimi olduğunun herkes tarafından anlaşıldığı gibi sanıkların da televizyon, cep telefonu ve internet aracılığıyla darbe girişiminden haberdar oldukları, nizamiyelerde nöbet tutmaması gereken harbiyeli öğrencilerin nöbet tutmakta olduğunu ve nizamiyelerin önüne çekilmiş kamyonlar olduğunu gördükleri, Lojistik Destek Komutanlığı dahil başkaca as birlikten hiç kimsenin okula çağırılmadığına vakıf oldukları, yapılan uygulamaların askeri usullere uymadığı, kendilerine bir açıklama yapılmadığı gibi yoklamanın da alınmadığı, emir komuta zincirinin koparıldığını da fark etmelerine rağmen) önce eğitim kıyafetlerini

giyinin bekleyerek, saat 03.00 sıralarında ise darbe girişiminde aktif olarak rol alan firari sanık [İ.P.] ve sanık [K.A.nın] silah alınması yönündeki kanunsuz emrine uyarak silah alıp sabaha kadar okulda kalarak ve verilmesi muhtemel darbe girişimine yönelik emirleri bekleyerek darbe girişiminde bulunan sanıkların icrai hareketlerini kolaylaştırdıklarının kabulü ile bir kısım sanıklar hakkında Anayasal Düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçuna yardım suçundan TCK'nın 309/1, 39/1 maddelerinden mahkumiyetlerine dair kabul ve uygulamanın da yerinde olduğu, yine olay tarihinde Kara Harp Okulunda öğrenci konumunda olan bir kısım sanıkların yaşanan olayları anlama, değerlendirme ve buna karşı karar alma hususundaki tecrübe, rütbe ve bilgi düzeyleri dikkate alınarak anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan sanıkların TCK'nın 30/4. maddesinde düzenlenen işlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düştüklerinden CMK'nın 223/3-d maddesi uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına dair, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan ise, mahkumiyet ve beraat kararları ile, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan verilen beraat kararlarına dair kabul ve uygulamanın da yerinde olduğu [anlaşılmıştır]."

27. Yargıtay 3. Ceza Dairesi, temyiz edilmesi üzerine aralarında başvurusunun da olduğunu sanıklar yönünden Dairece verilen esastan ret kararını 23/12/2022 tarihinde onamıştır. Kararda darbe girişimine dair Mahkemece KHO'da gerçekleştiği kabul edilen eyleme değinildikten sonra şu değerlendirmelere yer verilmiştir:

"5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 309. maddesinde düzenlenen Anayasayı ihlal suçunun maddi unsuru/tipik eylem, cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye elverişli vasıtalarla teşebbüs etmektir.

Suçun bu amaçla kurulmuş bir örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi, korunan amaçlara matuf fiillerin elverişliliğinin değerlendirilmesi bakımından önem taşımakta ise de, bu husus suçun unsuru değildir.

Suç, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmak, bu düzen yerine başka bir düzen getirmek veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemek amacıyla matuf/doğrudan genel kast ile işlenebilen bir suçtur.

Suç tanımında belirtilen amaçları gerçekleştirmeye yönelik bir fiil işlenmesi hususunda iştirak iradeleri bulunan sanıklar hakkında Türk Ceza Kanununun 309. maddesinde düzenlenen Anayasayı ihlal suçu yönünden iştirakin her şeklinin uygulanması mümkündür.

Suçta iştiraktan söz edebilmek için amaca yönelik bir fiil işleme hususunda iştirak iradelerini ortaya koyan kişilerin hepsinin bu amaçla kurulmuş bir örgütün üyesi olması da gerekmez.

...

Somut darbe teşebbüsü, TCK'nın 309. maddesinde sayılan amaçlara matuf zarar tehlikesi doğuran vahim eylemler vasfını aşarak, anayasal düzeni doğrudan ortadan kaldırma neticesine yönelmiş, örgütün ülke genelindeki organik bütünlüğünden ve etkinliğinden istifade edilerek planlanıp uygulanmış, neticesi ve başarısı eş zamanlı, senkronize hareketlere bağlı hukuki anlamda tek bir fiil olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle örgütsel koordinasyon veya iştirak iradesi gereğince ve iş bölümü doğrultusunda bulundukları mahal ve konumlarına uygun, amaca hizmet eden ve katkı sunan icrai harekette bulunanların, icra aşamasına geçerek amaç suç yönünden somutlaştığında ve

elverişliliğinde tartışma bulunmayan bu fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurdukları gözetilerek TCK'nın 37. maddesi kapsamında 'doğrudan fail' olduklarının kabulünde zorunluluk vardır.

Mensup olduğu örgütle kurduğu bağ nedeniyle örgütsel faaliyet kapsamında işlenen anayasayı ihlal suçuna ilişkin planlama, hazırlık ve icra organizasyonundan haberdar olmak suretiyle darbeye teşebbüs suçunu sevk ve idare edenler tarafından verilen emirleri/görevleri kabullenerek ülke çapındaki icra hareketleriyle illi bir değer taşıyan icra hareketlerini gerçekleştirenlerin ya da görev paylaşımı bağlamında henüz sırası gelmemiş icra hareketleri için gerekli hazırlıkları yapanların bu suç yönünden müşterek fail olarak sorumlu tutulmaları gerekmektedir.

Doğrudan kanuni tanımda öngörülen cebir ve şiddet içeren icrai hareket niteliğinde olmayan, somut zarar tehlikesinin gerçekleşmesini sağlayacak biçimde -faille birlikte- fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurmalarını temin edecek fonksiyonel bir mahiyet taşımayan, suç organizasyonu içinde bir iş bölümünün gereği olarak görevlendirilmeleri nedeniyle ika edildiği kanıplanamayan ancak suçun icrasına başlanmasından sonra katılma iradesini açıkça ortaya koyan, zaman, nitelik ve yakın zarar tehlikesine yaptığı katkı itibarıyla bütün olarak darbenin icrasını kolaylaştırmaya yönelik hareketleri gerçekleştiren sanıkların eylemlerinin, 5237 sayılı TCK'nın 309/1 ve 39/2-c maddeleri kapsamında Anayasayı ihlale teşebbüs suçuna yardım etmek suçunu oluşturacağı gözetilmeli, hukuki durumları buna göre tespit edilmelidir.

TCK'nın 309. maddesinde düzenlenen suç bir somut tehlike suçu olduğundan suçun oluşması için ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır. Bu itibarla sanığın amaca matuf eylemi ve/veya işlediği elverişli araç suç ile suçun konusu üzerinde meydana gelen somut tehlike arasında illiyet bağının bulunması gerekli ve yeterlidir. Suça teşebbüsün kabulü için aranan elverişli vasıtalarla cebri eylemlere başlanıp başlanmadığı araştırılırken ve vasıtanın elverişliliği takdir edilirken tek tek yapılan eylemlerle amaçlanan hedefler arasında doğrudan doğruya bağ kurmak yoluna gidilemez. Ancak her halükarda ülke genelinde gerçekleştirilmek istenen amaca matuf cebri/icrai fiilin, sanığın bulunduğu mahalde/sorumluluk sahasında da doğrudan doğruya ya da araç suçlar yönünden icrasına başlanması aranmalıdır. Sanığın bu icrai fiile yine icrai bir hareketle katılması mümkün olduğu gibi garantörlük yükümlülüğünü ihmal etmek suretiyle de iştirak edebileceği görülmektedir.

...

Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur (1982 Anayasasının 137/2, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 24/3. maddesi). Askeri hizmete müteallik hususlarda verilen emir bir suç teşkil ederse bu suçun işlenmesinden emri veren mesuldür. Ancak amirin emrinin adli ve askeri bir suç maksadını ihtiva eden bir fiile müteallik olduğu kendisine malum ise, maduna da faili müşterek cezası verilir (1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu 41/3-B). Fakat Anayasasının 137/3, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 24/4 ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu 41/3-B maddeleri, TCK'nın 30. maddesi bağlamında birlikte değerlendirildiğinde, askeri bir hizmete ilişkin olmak kaydıyla mutlak itaat kuralı gereğince konusu suç teşkil eden emrin yerine getirilmesi halinde de hukuka uygunluk nedenlerinin maddi şartlarında hata kurumunun olaysal olarak değerlendirilmesi ve şartları oluştuğunda uygulanması mümkündür.

...

Darbe girişiminden önce darbeye yönelik hazırlıkların yapıldığı, darbe bildirisi yayınlanmadan önce okul komutanı derdest edilerek ele geçirilen Kara Harp Okulunda, olay günü rutin uygulama dışında tüm askerlerin okula çağrılarak teçhizatlı içtima edilmeye başlanması, içtima edilen askerlere darbe girişimine yönelik duyuru yapılması, silah ve mühimmat dağıtılması, darbe faaliyetinin yürütülmesinin engellenmemesi amacıyla nizamiyelerde önlemler alınması ve nizamîye önüne gelen emniyet zırhlı aracına helikopterden ateş açılması, Türk Telekom binasına, Genelkurmay Başkanlığına ve İstanbul iline intikal amacıyla sevkîyatların helikopter ve araçlarla Kara Harp Okulundan yapıldığının anlaşılması karşısında; olay gecesi çağrı üzerine veya kendiliğinden Kara Harp Okuluna gelen ya da başka bir nedenle okulda bulunan muvazzaf askerlerin olay gecesi 03.00 sıralarında silah alma emrine uyarak silah alması ve verilecek emirleri beklemesi şeklindeki eylemlerinin TCK'nın 309. maddesinde düzenlenen anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçunda fiil üzerinde ortak hakimiyeti olmamakla beraber işlenmekte olan amaç suç yönünden TCK'nın 39. maddesi kapsamında yardım niteliğinde kalacağına tartışma bulunmamakla birlikte icra hareketlerinden önce örgütsel organizasyon içinde yer alarak darbe girişiminden haberdar oldukları ve suç işleme kararı ile iradesine katıldıkları kanımlanamayıp darbe girişimine yönelik eylemleri hazırlık hareketi kapsamında kalıp teşebbüs aşamasına ulaşan bir eylemi bulunmayan kişiler açısından ise işlenmekte olan amaç suç yönünden hazırlık hareketini suç sayarak yaptırıma bağlayan TCK'nın 314/2. maddesinde düzenlenen terör örgütüne üye olmak suçundan cezalandırılmaları gerektiği gözetil[melidir.]”

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

28. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "*Kanunun hükmü ve amirin emri*" başlıklı 24. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.

(2) Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.

(3) Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.

(4) Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur."

29. 5237 sayılı Kanun'un "*Hata*" başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"(1) Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır.

(2) Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır.

(3) Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır.

(4) İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz."

30. 5237 sayılı Kanun'un "Gönüllü vazgeçme" başlıklı 36. maddesi şöyledir:

"Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır."

31. 5237 sayılı Kanun'un "Faillik" başlıklı 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur."

32. 5237 sayılı Kanun'un "Yardım etme" başlıklı 39. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak."

33. 5237 sayılı Kanun'un "Anayasayı ihlal" başlıklı 309. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılırlar."

34. 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun birinci kısmının ikinci babının "Cürümde ve kabahatte iştirak" başlıklı üçüncü faslında yer alan "İştirak" başlıklı 41. maddesi şöyledir:

"1- Askeri cürümlerde ve kabahatlerde iştirak halinde, Türk Ceza Kanununun 64 üncüden 67 nciye kadar olan maddeler hükmü tatbik olunur.

2- Hizmete mütaallik hususlarda verilen emir bir suç teşkil ederse bu suçun işlenmesinden emir veren mesuldür.

3- Aşağıdaki hallerde maduna da faili müsterek cezası verilir :

A: Kendisine verilen emrin hudutlarını aşmış ise,

B: Amirin emrinin adli ve askeri bir suç maksadını ihtiva eden bir fiile mütâallik olduğu kendisince malum ise."

35. 4/1/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun "Astın vazifeleri" başlıklı 14. maddesi şöyledir:

"Ast; amir ve üstüne umumi adab ve askeri usullere uygun tam bir hürmet göstermeye, amirlerine mutlak surette itaate ve kanun ve nizamlarda gösterilen hallerde de üstlerine mutlak itaate mecburdur.

Ast muayyen olan vazifeleri, aldığı emri vaktinde yapar ve değiştiremez, haddini aşamaz. İcradan doğacak mesuliyetler emri verene aittir.

İtaat hissini tehdit eden her türlü tezahürler, sözler, yazılar ve fiil ve hareketler cezai müeyyidelerle men olunur."

36. 211 sayılı Kanun'un 20. maddesi şöyledir:

"Emirler ast tarafından değiştirilemez. Ancak, ahval ve şerait emri yapılamıyacak bir hale koymuşsa veya emir verilirken meçhul kalmış sebepler meydana çıkmışsa veya emrin yapılması büyük bir tehlikeyi ve ağır bir zararı da mücip olacaksa ve bütün bu haller karşısında amirden yeni bir emir alınmasına hal ve zaman da müsait değilse; ast mesuliyeti üzerine alarak emri yeni vaziyete uygun bir tarzda değiştirerek yapabilir ve ilk fırsatta emri yapılmıyan veya kısmen yapılan amirlere de malumat verir."

2. Yargıtay İçtihadı

37. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun (Genel Kurul) 25/11/2021 tarihli ve E.2019/16-575, K.2021/587 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasayı ihlal, Hükümete karşı suç ve TBMM'ye karşı suçlar yönünden iştirak sorunu:

Suç tanımında belirtilen amaçları gerçekleştirmeye yönelik bir fiil işlenmesi hususunda iştirak iradeleri bulunan sanıklar hakkında TCK'nın 309. maddesinde düzenlenen Anayasayı ihlal suçu yönünden iştirakin her şeklinin uygulanması mümkündür. ...

Yüksek Yargıtayın istikrar kazanmış uygulamalarına göre ise (Yargıtay CGK'nın 10.12.1990 tarihli ve 9-301/329 sayılı kararı; Yargıtay 9. CD'nin 24.03.2011 tarihli ve 869-187; 15.07.2009 tarihli ve 2008/21722, 2009/8587, 1999/1673, 2000/345 sayılı kararları) elverişli nitelikteki belirli bir araç, fiilin işlenişine katkı sunmakla birlikte sunduğu katkı tek başına vahamet arz etmiyorsa ve fail, fiilin işlenişinde müşterek hakimiyet kurmamışsa niceliği ve niteliği itibarıyla bu gibi suçlarda ferî iştirak hükümlerinin uygulanması mümkün olmadığından, failin sorumluluğunun TCK'nın 309. maddesine yardım etmek olarak değil ve fakat konumu, eylemin niteliği ve delil durumu itibarıyla TCK'nın 314/2 ya da 220/6 veya 220/7 maddesi delaletiyle 314/2 veya 315. maddeleri kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Mensup olduğu örgütle kurduğu bağ nedeniyle örgütsel faaliyet kapsamında işlenen Anayasayı ihlal suçuna ilişkin planlama, hazırlık ve icra organizasyonundan haberdar olmak suretiyle darbeye teşebbüs suçunu sevk ve idare edenler tarafından verilen

emirleri/görevleri kabullenerek ülke çapında icra hareketleriyle illi bir değer taşıyan icra hareketlerini gerçekleştirenlerin ya da görev paylaşımı bağlamında henüz sırası gelmemiş icra hareketleri için gerekli hazırlıkları yapanların bu suç yönünden müsterek fail olarak sorumlu tutulmaları gerekmektedir. ...

5237 sayılı TCK'nın 220/5. maddesi gerekçesi ile birlikte değerlendirildiğinde, yönettiği örgütün gücünden yararlanarak talimat alanın iradesi üzerinde hakimiyet kuran yöneticinin, serbest iradesiyle hareket etmeyen ve bir suç örgütü mensubu olarak suç işleme kararının varlığının kabulünde zorunluluk bulunan fail arasında azmettiren/azmettirilen ilişkisinden bahsetme imkanı da bulunmamaktadır. Kanunun kabul ettiği sistemde, yöneticinin örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı fail olarak sorumlu tutulduğu görülmektedir.

...

Müsterek faillik ile TCK'nın 39/2-c maddesinde düzenlenen suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında maddi yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak şeklinde ortaya çıkan şerikliğin, her olayın özelliğine göre suçun işlenişine bulunulan katkının arz ettiği önem ve zaruret göz önünde bulundurularak hâkim tarafından ayırt edileceği kabul edilmektedir. Müsterek faillikte/fiil hakimiyetinde, fiilin icrası veya akim kalması müsterek faillerden her birisinin elinde bulunmaktadır. Yardım eden şerik, suçun icrasını failin inisiyatifine havale etmektedir. ...

Türk Ceza Kanunu'nun 309. maddesinde düzenlenen suça iştiraktan bahsedebilmek için sadece araç fiil/suç bakımından değil, ayrıca amaç suç bakımından da iştirak iradesinin varlığı aranmalıdır.

Bir kişinin maddede belirtilen amaçlara yönelik bir örgütün kurucusu ya da üyesi olması, tek başına TCK'nın 309. maddesindeki suça iştirak ettiği anlamına gelmez. ... Bu fiiller, TCK'nın 314. maddesinde bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu sıfatları haiz kişilerin TCK'nın 309. maddesindeki suça iştiraktan sorumlu tutulabilmeleri için örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen ve bu amacı gerçekleştirmeye elverişli nitelikteki belirli bir araç fiil bakımından hem iştirak iradelerini ortaya koymaları hem de maddi veya manevi nitelikte nedensel bir katkıda bulunmaları gerekmektedir. Bu kişilerin maddede sayılan amaçları gerçekleştirmek için salt bir örgütün çatısı altında bir araya gelmeleri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen araç suçlara da iştirak etmiş sayılmaları anlamına gelmeyecektir. ...

Suçta iştiraktan söz edebilmek için amaca yönelik bir fiil işleme hususunda iştirak iradelerini ortaya koyan kişilerin hepsinin bu amaçla kurulmuş bir örgütün üyesi olması da gerekmez.

Fiilin işleneceği konusundaki bilginin iştirak bakımından önemi yoktur. 1960 darbesi sonrasında 20-21 Mayıs olayları ile ilgili yapılan yargılamalarda Mamak 1 Nolu Sıkayönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 963/1 sayılı 05.09.1963 tarihli kararı ile faillerin bir kısmı, ihtilal müteşebbislerinin bu konudaki hareketlerini bilmesi ve hazırlık hareketlerine katılması nedeniyle sorumlu tutulmuşlardır. Diğer bir deyişle failin, fiilin ika edileceği konusundaki bilgisi, iştirak iradesinin mevcudiyetinin ve fiile iştirak ettiğinin delili sayılmıştır. Bu karar temyiz edilmekle Askeri Yargıtay Dava Daireleri Kurulunun 15.01.1964 tarihli ve 1963/2548 Esas 1964/1 Karar sayılı kararı ile 'icra hareketi ile iştirak mefhumunun birbirine karıştırıldığı' gerekçesi ile bozulmuştur. Doktrinde de aynı görüş savunulmuştur. Failin fiil hakkındaki bilgisi iştirak iradesini sağlamaya yeterli değildir. Olsa olsa bildiğini ihbar etmemekten doğan sorumluluk veya hazırlık hareketlerine katılma

nedeniyle mülga 765 sayılı TCK 168 ve 171. maddelerindeki (5237 sayılı TCK'nın 314 ve 316. maddelerindeki) suçlar tahakkuk edebilir. ...

TCK'nın 309. maddesinde düzenlenen suç, bir somut tehlike suçu olduğundan suçun oluşması için ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır. Bu itibarla sanığın amaca matuf eylemi ve/veya işlediği elverişli araç suç ile suçun konusu üzerinde meydana gelen somut tehlike arasında illiyet bağının bulunması gerekli ve yeterlidir. Suça teşebbüsün kabulü için aranan elverişli vasıtalarla cebri eylemlere başlanıp başlanmadığı araştırılırken ve vasıtanın elverişliliği takdir edilirken tek tek yapılan eylemler ile amaçlanan hedefler arasında doğrudan doğruya bağ kurmak yoluna gidilemez. Ancak her hâlikarda ülke genelinde gerçekleştirilmek istenen amaca matuf cebri/icrai fiilin, sanığın bulunduğu mahalde/sorumluluk sahasında da doğrudan doğruya ya da araç suçlar yönünden icrasına başlanması aranmalıdır. Sanığın bu icrai fiile yine icrai bir hareketle katılması mümkün olduğu gibi garantörlük yükümlülüğünü ihmal etmek suretiyle de iştirak edebileceği görülmektedir.

15.07.2016 tarihindeki somut darbe teşebbüsü, TCK'nın 309. maddesinde sayılan amaçlara matuf zarar tehlikesi doğuran vahim eylemler vasfını aşarak Anayasal düzeni doğrudan ortadan kaldırma neticesine yönelmiş, örgütün ülke genelindeki organik bütünlüğünden ve etkinliğinden istifade edilerek planlanıp uygulanmış, neticesi ve başarısı eş zamanlı ve senkronize hareketlere bağlı hukuki anlamda tek bir fiil olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle örgütsel koordinasyon veya iştirak iradesi gereğince ve iş bölümü doğrultusunda bulundukları mahal ve konumlarına uygun, amaca hizmet eden ve katkı sunan icrai harekette bulunanların, icra aşamasına geçerek amaç suç yönünden somutlaştığında ve elverişliliğinde tartışma bulunmayan bu fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurdukları gözetilerek TCK'nın 37. maddesi kapsamında 'doğrudan fail' olduklarının kabulünde zorunluluk vardır.

Doğrudan kanuni tanımda öngörülen cebir ve şiddet içeren icrai hareket niteliğinde olmayan, somut zarar tehlikesinin gerçekleşmesini sağlayacak biçimde -faillerle birlikte- fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurmalarını temin edecek fonksiyonel bir mahiyet taşımayan, suç organizasyonu içinde bir iş bölümünün gereği olarak görevlendirilmeleri nedeniyle ika edildiği kanıtlanamayan ancak suçun icrasına başlanmasından sonra katılma iradesini açıkça ortaya koyan, zaman, nitelik ve yakın zarar tehlikesine yaptığı katkı itibarıyla bütün olarak darbenin icrasını kolaylaştırmaya yönelik hareketleri gerçekleştirenlerin eylemlerinin ise 5237 sayılı TCK'nın 309/1 ve 39/2-c maddeleri kapsamında Anayasayı ihlal suçuna yardım etme suçunu oluşturacağı gözetilerek hukuki durumlarının buna göre takdir ve tayin edilmesi gerekmektedir.

IV) BAĞLAYICI EMRİN YERİNE GETİRİLMESİ KAPSAMINDA ASTLARIN HUKUKİ SORUMLULUĞU

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun benimsediği suç teorisine göre tipe uygun ve hukuka aykırı fiil, failin kusurlu olması hâlinde ceza yaptırımı uygulanmasını gerektirir. Her ceza hukuku normu, temelde bir hakkı/bir değeri korur. Bu nedenle ceza hukuku normlarının belirlediği davranış modellerine aykırı düşen her davranış haksızlık içermektedir.

Kast suçun subjektif unsurunu, kusur ise iradenin oluşum süreci ile ilgili olarak failin işlediği hukuka aykırı fiilden dolayı kınanabilirliğine ilişkin bir değer yargısını ifade etmektedir. Kınanabilirlik, failin hukuka uygun davranmak, haksızlık yapmamak imkân ve yeteneği varken hukuka aykırı davranması, haksızlığı tercih/irtikap etmesi hâlidir.

Şu hâlde kasten işlenmiş, tipe uygun/haksızlık içeren fiil, olayda bir hukuka uygunluk sebebi varsa suç teşkil etmeyecek, kusurluluğu ortadan kaldıran bir sebep varsa suç oluşturmaya rağmen yaptırma tabi tutulamayacaktır.

Hukuka aykırılık genel bir ifadeyle, hukuka (hakka) karşı gelmek ..., onunla çatışma hâlinde olmak demektir. Suçun unsuru olarak hukuka aykırılık ise işlenen fiile hukuk düzeni tarafından cevaz verilmemesi, bütün hukuk düzeni ile çelişki ve çatışma hâlinde bulunması anlamına gelmektedir. ...

Hukuka aykırılık, tipe uygunluktan sonra suçun yapısında ikinci aşamayı oluşturur. Başka bir anlatımla, işlenen fiil ile tipik haksızlığın gerçekleştiğinin tespitinden sonra yine bu fiille hukuka aykırılık yönünden bir değerlendirme yapılacaktır.

Bir davranışın tipe uygunluğunun belirlenmesiyle suç teşkil eden haksızlık gerçekleşmiş olur. Şayet olayda bir hukuka uygunluk nedeni yoksa tipe uygun davranış aynı zamanda hukuka da aykırı olacak ve suç teşkil edecektir.

Suçun hukuka aykırılığını ortadan kaldıran ve dolayısıyla fiilin suç teşkil etmesini engelleyen bu nedenlere hukuka uygunluk sebepleri veya haksızlığı ortadan kaldıran sebepler denir. ...

Klasik suç teorisine göre objektif olarak bir hukuka uygunluk sebebinin bulunması hâlinde failin bunu bilip bilmemesi yani iradesinin hukuka uygunluğu kapsayıp kapsamaması önemsizdir. Hareketin hukuka uygun olduğu kabul edilmelidir. Hukuka aykırılık neticeye göre belirlenecektir. Hukuka uygunluk sebeplerinden biri objektif olarak mevcut ise fiil hukuka uygundur.

5237 sayılı TCK'da yer alan hukuka uygunluk nedenleri; kanunun hükmünü yerine getirme (TCK'nın 24/1. maddesi), meşru savunma (TCK'nın 25/1. maddesi), hakkın kullanılması (TCK'nın 26/1. maddesi) ve ilgilinin rızası (TCK'nın 26/2. maddesi)dir.

TCK'nın 24. maddesinin 2, 3 ve 4. fıkralarında hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, kusurluluğu ortadan kaldıran bir sebep olarak düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde işaret edildiği üzere hukuka aykırı olan ve emri verenin hukuki sorumluluğunu kaldırmayan bir emrin yerine getirilmesinin hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değil ise de Devlet tarafından yerine getirilen kamu hizmetinin yürütülmesinde amirin emrini yerine getirmek durumunda kalan ast yönünden bu durumun bir sorumsuzluk nedeni olarak kabul edilmesinde zaruret bulunmaktadır.

Kural olarak hukuka aykırı emre muhatap olan kamu görevlisinin bu emri denetleyip sorgulaması, hukuka aykırı olduğu kanaatinde ise amirin yazılı emri ve ısrarı olmadan yerine getirmemesi gerekir. Ancak, Anayasa'nın 137/3. maddesinde 'Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunda gösterilen istisnaların saklı' olduğu belirtilerek, yapılan işin mahiyeti, kamu düzeni ve kamu güvenliği nedeniyle bazı istisnalara yer verildiği de görülmektedir. Muadil düzenleme TCK'nın 24/4. maddesinde de yer almaktadır.

Anayasa'nın 137/2. maddesinde konusu suç teşkil eden bir emrin yerine getirilmesi hâlinde sadece emri yerine getirenin sorumluluktan kurtulamayacağı belirtilmiş ise de böyle bir emri verenin sorumlu olacağı da muhakkaktır. Şayet emrin konusu suç teşkil ediyorsa Anayasa'nın 137/2 ve TCK'nın 24/3. maddeleri gereğince böyle bir emrin yerine getirilmesinden emri veren azmettiren, yerine getiren ise fail olarak sorumlu tutulacaktır.

Bir hukuk devletinde kural olarak konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur (1982 Anayasası'nın 137/2 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 24/3. maddeleri). Askeri hizmete müteallik hususlarda verilen emir bir suç teşkil ederse bu suçun işlenmesinden emri veren mesuldür. Ancak amirin emrinin adli ve askeri bir suç maksadını ihtiva eden bir fiile müteallik olduğu kendisince malum ise maduna da failin müşterek cezası verilir. ...

Amiri tarafından 'askeri hizmete müteallik hususlarda verilen emrin, bir suç maksadını ihtiva eden bir fiile müteallik olduğu kendisince malum' olan ast, işlemekte olduğu haksızlığı hukuka uygun hâle getiren bir sebebin bulunduğunu düşünmekte ise cezai sorumluluğu ne olacaktır ?

Amirin emrini icra suretiyle işlenen suçlardan dolayı hukuka uygunluk meselesi, askeri ceza hukukunda büyük bir önem taşır. Gerçekten askerlik hizmeti, diğer hizmetlerden farklı olarak, fertlerden daha tam, daha kesin ve daha çabuk bir itaat bekler; hatta böyle bir itaate askerleri zorlar. Nitekim, 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 14. maddesinde 'Ast, amir ve üstüne umumi adap ve askeri usullere uygun tam bir hürmet göstermeğe, amirlerine mutlak surette itaate ve kanun ve nizamlarda gösterilen hallerde de üstlerine mutlak itaate mecburdur. Ast, muayyen olan vazifeleri, aldığı emri vaktinde yapar ve değiştirmez, haddini aşamaz. İcradan doğacak mes'uliyetler emri verene aittir. İtaat hissini tehdit eden her türlü tezahürler, sözler, yazılar ve fiil ve hareketler cezai müeyyidelerle men olunur' denilmektedir.

İşte askerlik hizmetinin bu özelliğini nazara alan Anayasamız, 'kanunsuz emir' kenar başlığını taşıyan 137. maddesinde, kanunsuz emrin yerine getirilemeyeceğini ve böyle bir emri alan memurun ne suretle hareket etmesi gerekeceğini belirttiikten sonra 'Askeri hizmetlerin görülmesi... için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır' dediği gibi, Askeri Ceza Kanunu'nda amir tarafından verilen emrin yerine getirilmesine ilişkin olmak üzere 'Hizmete müteallik hususlarda verilen emir bir suç teşkil ederse, bu suçun işlenmesinden emir veren mesuldür. Aşağıdaki hallerde maduna da faili müşterek cezası verilir; kendisine verilen emrin hududunu aşmış ise; amirin emrinin adli ve askeri bir suç maksadını ihtiva eden bir fiile müteallik olduğu kendisince malum ise' hükmü yer almıştır.

Bu düzenlemelere göre, emri veren amir ise kesin itaat kuralı her bakımdan geçerlidir; ast, emre mutlak surette itaat edecektir. Üst ise kanun ve nizamla göre kendisine böyle bir emir vermeye yetkili olup olmadığını araştırarak, yetkili olduğuna kanaat getirirse itaat edecektir. İç Hizmet Kanunu'na göre, amir makam ve memuriyet yönünden emretmek yetkisine sahip kimse iken (madde 9); üst, rütbe ve kıdem büyüklüğünü ifade eder (madde 10). Mevzuat, konusu suç teşkil eden emir müstesna, amir tarafından verilen emrin muhteva itibarı ile kanuna uygunluğunu araştırmaktan astı yasaklamıştır. Emrin hizmete ilişkin olması hâlinde, emri yerine getiren kimsenin prensip itibarıyla hiçbir ceza sorumluluğu yoktur ve bütün sorumluluk sadece emri verene aittir. Özel nitelikte olmayan ve bu özel niteliği ilk bakışta anlaşılmayan her emir, hizmetle ilgili sayılmak gerekir.

Ast, kendisine verilen emrin bir suç işlemek maksadıyla verildiğini biliyorsa ve buna rağmen emri yerine getirmişse amirle birlikte ceza görecektir. Dikkat edileceği veçhile, astın bu hususta sadece bir şüpheye kapılması cezalandırılması için yeterli değildir; zira her asker, amiri tarafından verilen emrin kanuni olduğunu farz ve kabul etmek zorundadır ve bu konuda ast lehine bir karinenin varlığı kabul edilebilir. ...

Emrin hukuka uygunluğu konusunda yanlışlı olabilir.

Hata (yanılma), genel olarak kişinin tasavvuru, zihinden geçirdikleri ile gerçeğin birbirine uymaması anlamına gelen bir kavramdır. Hata, kural olarak iradenin oluşum sürecine etki eder ve gerçeğin yanlış biçimde tasavvuru veya bilinmesi nedeniyle irade bozulmuş olarak doğar. Failin tasavvurunun konusu, dış dünyaya ait bir şeye ilişkin olabileceği gibi normatif dünyaya (kurallar alanına) dair de olabilir. Dış dünyayla ilgili şey, olduğundan farklı bir biçimde algılanması hâlinde 'unsur yanlışlığı'ndan (tipiklik hatası), normatif dünyaya ait gerçeğin farklı biçimde değerlendirilmesi hâlinde ise 'yasak hatası'ndan bahsedilir. Kısaca unsur hatası, bir algılama hatası olduğu hâlde; yasak hatası, bir değerlendirme hatasıdır.

Hata, kastı ortadan kaldıran veya kusurluluğu etkileyen hata olmak üzere ikiye ayrılır. Suçun maddi unsurlarında (TCK'nın 30/1. maddesi), suçun nitelikli hâllerinde (TCK'nın 30/2. maddesi), hukuka uygunluk nedenlerinin maddi şartlarında (TCK'nın 30/1-3. maddesi) hata hâlleri kastı kaldırır. Kusurluluğu ortadan kaldıran veya azaltan sebeplerin maddi şartlarında hata (TCK'nın 30/3. maddesi) ile haksızlık yanlışlığı (yasak hatası) (TCK'nın 30/4. maddesi) kusurluluğu etkileyen hata şekilleridir. Kastı kaldıran hata türüne hukuka uygunluk nedenlerinin sınırındaki yanlışlığı da eklemek gerekmektedir. (TCK'nın 27/1. maddesi)

Yargıtay, geçmişteki uygulamalarında haksızlık yanlışlığını kast kapsamında ele alarak çözüm yoluna gitmiştir (Yargıtay CGK'nın 24.12.1996 tarihli ve 1996/8-286 Esas 1996/296 Karar sayılı kararı). Doktrin ve uygulamadaki bu görüş, 2003 tarihli TCK tasarsına da aynen yansyarak 'kanunun bağlayıcılığı' başlığını taşıyan 2. maddesi 'Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz' şeklinde bir düzenleme ihtiva etmekteydi. Yine aynı etkiyle tasarıda 'hata' başlığını taşıyan 23. maddesinde 'fiili hata' ifadesi kullanılmıştır.

5237 sayılı TCK'nın 30. maddesinde düzenlenen hata kurumuyla ilgili olarak madde gerekçesinde '... İşlenen fiilin esasen bir haksızlık oluşturduğu hususunda hataya düşmüş olabilir. Bu hatanın kişi açısından kaçınılmaz olması halinde, kişi gerçekleştirdiği haksızlık dolayısıyla kınanamaz. Kişi sakınamayacağı bir hata nedeniyle bu bilinçten yoksunsa onu sorumlu tutmak bir evrensel hukuk prensibi olan kusursuz ceza olmaz ilkesine aykırılık oluşturur. Ancak kişinin cezalandırılabilmesi için işlediği fiilin bir haksızlık teşkil ettiğini gerçekten bilmesi gerekmez. Kişi, her ne kadar işlediği fiilin haksızlık teşkil ettiğini gerçekten bilmiyorsa da bilgi düzeyi, gördüğü eğitim, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çevre bakımından, bu fiilin bir haksızlık teşkil ettiğini kavrayabilecek durumda olabilir. Bu husustaki hatanın kaçınılmaz olduğu durumlarda kişi gerçekleştirdiği fiil açısından kasten hareket etmemiştir. Ancak, düştüğü bu hatanın kaçınılmaz olması nedeniyle kusurunun azalmış olabileceğini kabul etmek gerekir. Bu hatanın kaçınılmaz olduğu kabul edilmesi halinde, bu kaçınılmazlığın derecesine göre kusurun da derecelendirilmesinden bahsedilebilir. Bu durumda kişinin cezasında suçun kanundaki cezasının alt sınırına kadar indirim yapılabilir. Bu indirim zorunlu değil, ihtiyari bir indirim olmalıdır....' denilmiştir.

Alman Federal Mahkemesi Büyük Ceza Kurulunun 18.03.1952 tarihli kararında 'hukuka aykırılık bilinci; failin, davranışının hukuken tasvip edilmediğini, yasaklandığını bilmesidir. Suçun yasal tanımında yer alan unsurlar haksızlık bilincinin konusunu oluşturmaz; bunlar kast kapsamındadırlar. Failin suçun yasal tanımında yer alan unsurların somut olayda gerçekleştiğini bilmemesi unsur yanlışlığıdır. Unsur yanlışlığında, fail somut olayda ne yaptığının bilincinde değildir. Failin iradesi suçun yasal tanımında yer alan unsurların gerçekleştirilmesine yönelik değildir. Bu nedenle failin kasten hareket ettiği söylenemez. Failin yanlışlığı taksire dayanıyorsa, bu suç taksirle işlenebiliyorsa sorumlu tutulabilir. Buna karşılık haksızlık yanlışlığında fail somut olayda ne yaptığının bilincindedir. Fakat davranışını yasaklayan normun varlığında veya yorumunda yahut

hukuken tanınmayan bir hukuka uygunluk nedeninin varlığında veya hukuki sınırında hataya düşmekte, böylece davranışının meşru olduğu düşüncesiyle hareket etmektedir. Yasak yanlışlığı, fiilin hukuka aykırılığı hakkındaki yanlışlıdır.

Failin ceza sorumluluğuna gidilebilmesi için kusurlu olması şarttır. Kusur, kınanabilirliktir. Kusurun ifade ettiği değersizlik yargısı ile fail hukuka uygun davranmadığı, haklı olan lehine karar verebilme ve hukuka uygun davranma imkanına sahip olmasına rağmen haksız olan davranışı tercih etmesi nedeni ile kınanmaktadır. Kusur yargısının temeli insanın özgür iradesidir. İnsan, özgür iradeye sahip bir varlık olması nedeniyle haklı olan davranış ile haksızlık arasında bir tercih yapma ve haklı olan davranış lehine karar verebilme, davranışlarını hukuk düzeninin gereklerine göre yönlendirebilme, hukuk düzeninin yasakladığı davranışlardan sakınma yeteneğine sahiptir. Kusur yargısının temelini oluşturan insanın irade özgürlüğü ise, haksızlık bilincinin varlığını gerekli kılar. Çünkü insanın haklı olan davranışla haksızlık arasında tercih yapabilmesi için bunu bilmesi şarttır. Fail, haksızlık bilincine sahipse ve özgür iradesiyle haksız olan davranışı tercih ediyor ise kusurludur. Fakat yasak yanlışlığı her zaman failin kusurunu tamamen ortadan kaldırmaz. İnsan, hukuk toplumunun bir üyesi olarak hukuka uygun davranmak ve haksız olan davranışlardan sakınmak yükümlülüğü altındadır. Failin açıkça yasak olduğunu bildiği davranışlardan sakınması bu yükümlülüğü yerine getirdiği anlamına gelmez. Fail, aynı zamanda davranışlarının hukuk düzeninin gerekleri ile uyumlu olup olmadığını sorgulamakla yükümlüdür. Fail bu husustaki şüphesini tefekkür etmek veya bir uzmana danışmak yoluyla bertaraf etmek zorundadır. Ayrıca fail vicdan muhasebesi de yapmalıdır. Failden beklenen vicdan muhasebesinin ölçüsü, somut olayın koşulları ile onun sosyal ve mesleki çevresidir. Fail ondan beklenen vicdan muhasebesine rağmen davranışının haksızlığını idrak etmeye muktedir değilse yanlışlığı kaçınılmazdır. Bu durumda fail kusurlu addedilemez. Buna karşılık fail ondan beklenen vicdan muhasebesiyle davranışının haksızlığını idrak edebilecek idiyse yasak yanlışlığı failin kusurunu tamamen ortadan kaldırmaz; fail kusurludur, ancak kusuru azalmıştır. Hukuka aykırılık bilinci ne davranışın cezalandırılabilir olduğunun, ne de yasak normu ihtiva eden kanun hükmünün bilinmesini gerekli kılar; davranışın teknik hukuk bakımından doğru şekilde nitelendirilmiş olması da şart değildir. Bununla birlikte davranışın münhasıran ahlaka aykırı olduğunun bilinmesi de کافی değildir.

Kasten işlenen bir suç, haksızlık yanlışlığı içinde işlenebilir. Yasak yanlışlığı suç kastını ortadan kaldırmaz; kast varlığını muhafaza eder. Hukuka aykırılık bilinci ya da fiilin hukuka aykırılığının fail tarafından idrak edilebilir olması kusurun bir unsurudur. Kast teorisinin benimsenmesi sakıncalıdır. Kusur teorisinin öngördüğü çözüm kusur ilkesi ile de uyumludur' şeklindeki ifadelerle hata, unsur hatası ve haksızlık yanlışlığı olarak değerlendirilmiştir.

Suçun maddi unsurlarında hata (unsur yanlışlığı) ile ilgili olarak TCK'nın 30/1. maddesinde 'suçun kanuni tanımındaki maddi unsurlara ilişkin bilgisizliğin kastı ortadan kaldıracığı' belirtilmiştir. Unsur yanlışlığının konusunu suçun maddi unsurları oluşturmaktadır. Bilindiği üzere, suçun maddi unsurları; suçun konusu, fail, mağdur, fiil, netice ve nedensellik bağıdır. Suçun oluşması için failin, bu unsurları bilerek hareket etmesi şarttır. Bilgisizlik veya yanlış tasavvur (unsur yanlışlığı), failin kastını kaldırır. Unsur yanlışlığı kastı ortadan kaldırdığına göre böyle bir yanlışlık ancak kastın kapsamında kalan konular hakkında olabilir. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilinmesini gerektirdiğinden, maddi unsurların bilinmemesi hâlinde kasten işlenen bir haksızlıktan bahsedilemez.

Unsur yanlışlığında kısıacası, fail somut olayda ne yaptığının bilincinde değildir. Somut olayın gerçekleşme koşullarında yanlışlanmaktadır. Failin iradesi suçun yasal tanımında yer alan unsurların gerçekleşmesine yönelik değildir. Esasen unsur yanlışlığında kaçınabilirlik önemli değildir. Zira her iki hâlin de kastı bertaraf edici etkisi bulunmamaktadır.

Unsur yanlışlığının haksızlık yanlışlığından farkı ise fail suçun yasal tanımında yer alan maddi unsurların somut olayda gerçekleştiğinin bilincindedir. Fail, somut olayda ne yaptığını bilmekte fakat davranışının hukuka aykırılığında yanılmaktadır. Bu nedenle haksızlık yanlışlığının tipiklik üzerinde herhangi bir etkisi yoktur, failin kastını ortadan kaldırmaz. Fiil kasten icra edilen haksız olma özelliğini muhafaza eder. Dolayısıyla unsur yanlışlığından farklı olarak haksızlık yanlışlığı, failin kastını bertaraf ederek taksirle işlenen suçtan sorumlu tutulması sonucunu doğurmaz. Fail, somut olayda kasten hareket etmesine rağmen fiilin bir haksızlık teşkil ettiğini bilmeyebilir. Bu nedenle ne kastı ne de fiili bertaraf edici değildir. Sadece kusur üzerinde etkilidir. Haksızlık yanlışlığı kaçınılmaz ise failin kasta dayalı kusuru tamamen ortadan kalkar ve faile kasten işlediği suçun cezası verilmez; buna karşılık yanlışlığı kaçınılabılır ise fail kasten işlediği suçtan sorumludur. Ancak yanlışlığın kusur üzerindeki etkisine göre cezada indirim yapılması gerekmektedir ...

TCK'nın 30/3. maddesinde 'ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ilişkin koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi bu hatasından yararlanır' denilerek hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu etkileyen hâller birlikte düzenlenmiştir. Hukuka uygunluk nedenlerinin maddi şartlarındaki hatayı bu kapsamda değerlendirmek gerekecektir. Hatadan yararlanmak için hatanın kaçınılmaz olması gereklidir.

Kaçınılmazlık, failin hataya düşmesindeki kişisel kusurunun değerlendirilmesiyle ilgilidir. Failin; yaşı, mesleği, bilgisi, görgüsü ve somut olaydaki durumu dikkate alınarak hatanın kaçınılmaz olup olmadığı bu değerlendirmede göz önünde bulundurulacaktır.

Failin hukuk düzenince tanınmayan bir hukuka uygunluk nedeninin var olduğu (Bestandsirrtum/Erlaubnisnormirrtum) ya da hukuken tanınan bir hukuka uygunluk nedeninin hukuki sınırında yanlışlığı içinde (Grezirrtum Erlaubnisgrenzirrtum) bulunduğu durumda izin yanlışlığı (Erlaubnisirrtum) ya da dolaylı haksızlık yanlışlığından (der indirikte Verbotsirrtum) söz edilmektedir. Bu durumda somut vakıya değil, münhasıran norma dayalı bir değerlendirme söz konusu olduğundan, haksızlıkla doğrudan bir ilgisi bulunmayan bu yanlışlığın haksızlık yanlışlığı (TCK'nın 30/4. maddesi) kapsamında mütalaa edilmesi gerekmektedir.

Bu yanlışlığı türünün, haksızlıkla doğrudan bir ilgisinin bulunmaması nedeniyle kast üzerinde herhangi bir etkisi de yoktur. Fiil kasten icra edilen bir haksızlık olma özelliğini korur. Hukuka uygunluk nedenlerini düzenleyen normların da bir hukuk normu olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu yanlışlığı norma dayalıdır. Ancak bu norm bir suç tipine dayanak oluşturan yasak normu değil, bu normun yasakladığı davranışa izin veren bir normdur. Failin izin normunu bilmemesine ya da yanlış bilmesine dayalı bir değerlendirme yanlışlığı mevcuttur. Fail, hukuk düzeninde mevcut olmayan bir hukuka uygunluk nedenini var saydığı veya hukuki sınırında yanlışlığıya düştüğü için hukuk düzeninin fiiline izin verdiği kanaatiyle hareket etmektedir.

İzin yanlışlığının kaçınılmaz olması durumunda failin haksızlık bilinciyle hareket ettiği söylenemez. Failin içinde bulunduğu izin yanlışlığı, yasak normunun uyarı fonksiyonunu tamamen işlevsiz bırakmaktadır. Yasak normu ile izin normunun çatıştığı bir durumda uygulanma önceliği izin normuna aittir. Buna bağlı olarak izin normu, yasak normunun fiilin icrasından kaçınmak yönündeki uyarısını tümüyle etkisiz bırakmaktadır. Kaçınılmaz izin yanlışlığı hâlinde kusur tamamen ortadan kalkacağı için faile ceza verilemez ...

Failin gerçekte olmamasına rağmen işlemiş olduğu fiili hukuka uygun hâle getiren bir sebebin bulunduğunu düşünerek hareket etmesi, haksızlık yanlışlığının ikinci görünüm şeklini

oluşturmaktadır. Bu ihtimalde fail işlediği fiilin yasaklılığına ilişkin tam bir bilgiye sahiptir, ancak somut olayda işlemler yapılmış olduğu hukuka uygun hâle getiren bir sebebin bulunduğunu düşünmektedir. Kısaca fail bir hukuka uygunluk nedeninin hukuki varlığında hataya düşmektedir ...

Astın, konusu suç oluşturan bir emri haksızlık oluşturduğu konusunda kaçınılmaz hataya düşerek yerine getirmesi, somut olay çerçevesinde bilgi düzeyi, olayın özellikleri, tecrübesi, rütbe ve konumu gibi olgular nazara alınarak TCK'nın 30/4. maddesi bağlamında değerlendirilmelidir. Keza astın, emrin askeri hizmet alanında verildiği, amirin yetkili olduğu ve zorunluluk teşkil ettiği hususlarında yanlışlığa düşerek konusu suç teşkil eden emri yerine getirmesi hâlinde yapılan değerlendirmeye neticesinde TCK'nın 30/1. maddesi gereğince kasten hareket etmediği neticesine varılabilir ...

Hatanın kaçınılmaz olup olmadığı, ex ante bir değerlendirmeyle failin bilgi düzeyi, gördüğü eğitim, yaşı, rütbesi ve görevi, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çevre koşulları ile somut olayın özellikleri göz önünde bulundurularak belirlenecektir.

Yukarıda yer alan bölümlerde yapılan açıklamalar ışığında;

15.07.2016 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Anayasal düzeninin cebren değiştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen darbe teşebbüsünde, suç tanımında belirtilen amaçları gerçekleştirmeye yönelik bir fiil işlenmesi hususunda iştirak iradeleri bulunanlar hakkında TCK'nın 309. maddesinde düzenlenen Anayasayı ihlal suçu yönünden aynı Kanun'un 37 ve 39. maddeleri gereğince iştirakin her şeklinin uygulanmasının mümkün bulunmasına nazaran; sıfat, konum ve rütbeleri ne olursa olsun örgütsel koordinasyon veya iştirak iradesi gereğince ve iş bölümü doğrultusunda, bulundukları mahal ve konumlarına uygun, amaca hizmet eden ve katkı sunan icrai harekette bulunanların, icra aşamasına geçerek amaç suç yönünden somutlaştığında ve elverişliliğinde tartışma bulunmayan söz konusu bu fiil üzerinde müşterek hakimiyet kurdukları tespit edildiğinde TCK'nın 37. maddesi kapsamında 'doğrudan fail'; kanuni tanıda öngörülen cebir ve şiddet içeren icrai hareket niteliğinde olmayan ve somut zarar tehlikesinin gerçekleşmesini sağlayacak biçimde faillerle birlikte- fiil üzerinde müşterek hakimiyet kurmalarını temin edecek fonksiyonel bir mahiyet taşımayan, ancak darbe girişiminin icrasını kolaylaştırmaya yönelik hareketleri gerçekleştirenlerin ise 5237 sayılı TCK'nın 309/1 ve 39/2-c maddeleri kapsamında Anayasayı ihlal suçuna 'yardım eden' olarak sorumlu tutulmaları gerekmektedir.

Söz konusu sorumluluğun tespiti için;

a) Anılan kalkışma Anayasal düzeni doğrudan ortadan kaldırma neticesine yönelmiş, örgütün ülke genelindeki organik bütünlüğünden ve etkinliğinden istifade edilerek planlanıp uygulanmış, neticesi ve başarısı eş zamanlı ve senkronize hareketlere bağlı hukuki anlamda tek bir fiil olarak kabul edildiğinden, ülke genelinde gerçekleştirilmek istenen amaca matuf cebri/icrai fiilin, sanığın bulunduğu mahalde de doğrudan doğruya ya da araç suçlar yönünden icrasına başlanıp başlanmadığı saptanmalı,

b) Hatanın kaçınılmazlığı belirlenirken olağan dönemlerde de aranmakta olan failin bilgi düzeyi, eğitimi, yaşı, rütbesi ve görevi, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çevre koşulları gibi kriterlerin, siyasi tarihi itibarıyla darbe geleneğinin demokrasi kültüründen daha baskın olduğu ülkede suç tarihinde yaşanan kalkışmanın olağanüstü şartları nazara alınarak değerlendirilmeli, mevcut irade ve bilgisini, eylemin haksızlığını algılama, davranışlarını bu algılamaya doğrultusunda yönlendirme ve böylece haksızlığı tercih etmeme bakımından kendisinden beklenebilen tercih ve tutum noktasında kullanıp kullanmadığı ex ante bir değerlendirmeyle ortaya konulmalı,

c) Askeri hiyerarşinin en altında yer alan erler ile rütbeli personelin 'ast' kavramına bağlanan hukuki sonuçlar bakımından aynı değerlendirmelere tabi tutulamayacağı gözetilmeli,

Bu şekilde elde edilen neticeye göre de;

a) Fiil üzerinde müşterek hakimiyet kurdıkları tespit edilenlerin doğrudan fail sıfatıyla TCK'nın 37. maddesi delaletiyle aynı Kanun'un 309. maddesi gereğince; fiil üzerinde somut zarar tehlikesinin gerçekleşmesini sağlayacak biçimde ve müşterek hakimiyet kurlmalarını temin edecek fonksiyonel bir mahiyet taşımamakla birlikte darbe girişiminin icrasını kolaylaştırmaya yönelik hareketleri gerçekleştirenlerin ise yardım eden sıfatıyla TCK'nın 309/1 ve 39/2-c maddeleri gereğince cezalandırılmalarına,

b) İşlediği fiilin haksızlık teşkil ettiğini bilmesine rağmen, bu fiili somut olayda hukuka aykırı olmaktan çıkaran bir maddi sebebin varlığı hususunda kaçınılmaz bir yanlışlığa düştüğü kanaatine varılanların, hukuka uygunluk sebebi olarak yetkili amir tarafından verilen ve yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan hizmete ilişkin emrin ifasının (TCK'nın 24. maddesi) maddi şartlarında kaçınılmaz bir yanlışlığa düştüğü kabul edilerek, söz konusu hatanın TCK'nın 30/3. maddesi delaletiyle 30/1. maddesi kapsamında kastı kaldırması nedeniyle 5271 sayılı CMK'nın 223/2-c maddesi gereğince beraatine,

c) İşlediği fiilin haksızlık teşkil ettiğini bilmesine rağmen, esasen hukuk düzeninde kabul edilmeyen konusu suç teşkil eden emrin ifasının, askeri hiyerarşi içinde mutlak itaat ve emrin muhtevasını sorgulayamama ilkelerinin sonucu olarak bağlayıcı olduğu hususunda kaçınılmaz bir yanlışlığa düştüğüne kanaat getirilenler hakkında ise hukuka uygunluk nedenlerinin varlığında kaçınılmaz bir yanlışlığa düştüğü kabul edilerek, kaçınılmaz izin yanlışlığının kusuru tamamen ortadan kaldırması nedeniyle TCK'nın 30/4. maddesi delaletiyle 5271 sayılı CMK'nın 223/3-d maddesi gereğince ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmelidir."

38. Genel Kurulun Anayasa'yı ihlal suçuna ilişkin bağlayıcı emrin yerine getirilmesi nedeniyle astların hukuki sorumluluğu konusunda yaptığı aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Genel Kurulun 26/10/2022 tarihli ve E.2020/16-402, K.2022/670 sayılı; 15/12/2022 tarihli ve E.2021/16-59, K.2022/806 sayılı ile 1/6/2023 tarihli ve E.2021/16-183, K.2023/328 sayılı kararları.

39. Genel Kurulun 8/11/2023 tarihli ve E.2023/3-261, K.2023/583 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"TCK'nın 309. maddesinde ifadesini bulan 'bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemek' tabiriyle 765 sayılı TCK'nın 146. maddesindeki ifadesiyle 'tağyir', 'Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmak' tabiriyle 'ilga' ve 'bu düzen yerine başka bir düzen getirmek' tabiriyle de 'tebdil' kastedilmek istenmiştir. Dolayısıyla yönelik olduğu hareketler bakımından 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK arasında esaslı bir farklılık yoktur, ancak mülga 765 sayılı TCK'nın 146/2. fıkrasında ifade olunan "...gerek yalnızca gerek bir kaç kişi ile birlikte kavli veya tahriri veya fiili fesat çıkararak veya meydan ve sokaklarda ve nasın toplandığı mahallerde nutuk irat veyahut yafta talik veya neşriyat icra ederek bu cürümleri işlemeğe teşvik edenler hakkında, yapılan fesat teşebbüs derecesinde kalsa dahi ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası hükmolunur Birinci fıkra yazılı suç ikinci fıkra gösterilenden gayri surette iştirak eden fer'i şerikler hakkında beş seneden onbeş seneye kadar ağır hapis ve amme hizmetlerinden müebbeden memnuiyet cezası hükmolunur" ifadesine 5237 sayılı TCK'nın ilgili maddelerinde haklı olarak yer

verilmemiştir. Bu hüküm, özel iştirak hükümleri koymasının yanı sıra maddenin ikinci fıkrası gereği, 'yapılan fesat teşebbüs derecesinde kalsa dahi ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası hükümlenir.' ifadesiyle kalkışma suçunun hazırlık hareketini kalkışma suçunun cezasıyla cezalandırmaktadır.

Siyasal iktidarın kuruluşu ve işleyişine egemen olan bu ilkeleri içeren kuralların bütünü, Anayasal düzeni teşkil etmektedir. Bu madde ile korunmak istenen hukuki yarar, Anayasa düzenine egemen olan ilkelere aittir.

Madde ile korunmak istenen hukuki yararın niteliği dikkate alınarak 'Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzen' ibaresi kullanılmış, böylece korunmak istenen hukuki yarara açıklık getirilmiştir.

Maddede tanımlanan suçun oluşabilmesi için cebir veya tehdit kullanılarak Anayasal düzenin değiştirilmesine teşebbüs edilmesi gerekir. Bu nedenle, cebir ve tehdit bu suçun unsurlarını oluşturmaktadır. Cebir ve tehdit kavramlarının hukuki anlam ve içeriği bilinen bir husustur. Bu itibarla, Anayasal düzenin değiştirilmesine yönelik teşebbüsün ancak cebir veya tehdit kullanılarak, yani bireylerin iradeleri zorlanmak suretiyle ifsat edilerek gerçekleştirilmesi gerekir. 765 sayılı TCK'nın 146. maddesinin kaynağını oluşturan 1889 İtalyan Ceza Kanunu'nun 118. maddesi, mezkur 146. maddede olduğu gibi cebir (Violentamente) unsurlarını taşııyordu. Ancak, 1930 İtalyan Ceza Kanunu'nun aynı konuyu düzenleyen 283. maddesinde cebir unsuru suç tanımından çıkartılmıştı. Faşizmin etkisiyle kaleme alınan 283. madde, bilahare 11.11.1947 tarihinde yeniden değiştirilerek suç tanımında tekrar cebir unsuruna yer verilmiştir.

Maddede maddi unsur olarak 'teşebbüs edenler' ibaresi kullanılmış olduğundan, Anayasa'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen üzerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs edilmesi cezalandırma için yeterlidir. Suç, hem idare edenler hem de idare edilenler tarafından işlenebileceğinden teşebbüste aranılacak elverişliliğin, suçun işleniş biçimi ve özellikle suçun bir tehlike suçu olduğu dikkate alınarak, kullanılan cebir veya tehdidin netice elde etmeye elverişli olup olmadığının hâkim tarafından takdir edilmesi gerekir.

...

b) Suçla Korunan Hukuki Değer:

Bu suçla korunan hukuki değer, millet iradesine dayanan demokratik rejimdir [...]. Bu husus, madde gerekçesinde de siyasal iktidarın kuruluşu ve işleyişine egemen olan ilkeleri belirleyen kurallar bütünü olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzen ve bu düzene egemen olan ilkeler olarak belirtilmiştir.

c) Suçun Maddi Unsurları:

aa) Suçun konusu:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzen ve devletin siyasi biçimini ve kuruluşunun dayandığı ideolojik esasları ifade eden temel ilkelere aittir.

bb) Fiil:

Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye elverişli vasıtalarla teşebbüs etmektir.

Bu suçun bu amaçla kurulmuş bir örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi, korunan amaçlara matuf fiillerin elverişliliğinin değerlendirilmesi bakımından önem taşımakta ise de bu hususun Türk Ceza Kanunu'nun 309. maddesinde düzenlenen suçun unsuru olmadığı kabul edilmektedir ...

TCK'nın 309. maddesinde yer alan amaçları gerçekleştirmeye yönelik araç suç, bu amaçları gerçekleştirmeye elverişli olmak kaydıyla icrai ya da ihmalî hareketle işlenebilir ... Ancak, ihmalî fiillerle bu suçun işlenebilmesi, sanığın gerçekleştirilmekte olan icrai fiiller yönünden görevi gereği önleme yükümlülüğünün mevcudiyetine, başka bir deyişle garantör sıfatının bulunmasına bağlıdır.

Demokratik yöntemlere uygun seçim sistemini ve özgürlükler rejimini hukuk dışı yöntemlerle değiştirmeye yönelik her türlü cebri fiilin bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir.

Cebir ve şiddet kullanılarak elverişli bir ya da eş zamanlı bir çok hareketle Anayasa'nın öngördüğü düzeni, doğrudan doğruya, tanımlanan biçimde değiştirmeye yönelik bir fiilin icrasına başlandığı anda suç işlenmiş, yani suç yolu tüketilmiş olmaktadır ...

Belirli bir plan içerisinde uygulamaya konulan, sistemli ve örgütlü bir bağlantı içinde organik bütünlük arz eden eylemler tehlike suçunun oluşması için yeterlidir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 23.11.1999 tarihli ve 9-274/284 sayılı kararı).

Suç, bir teşebbüs suçu ise de gerek yargısal kararlarda gerekse doktrinde duraksamasız biçimde kabul edildiği üzere fiilin, hazırlık hareketlerinden çıkıp icra aşamasına ulaşması gerekir. Korunan değerlere matuf tehlike oluşturmaya elverişli eylemlerin bu fiil kapsamında değerlendirilmesi nedeniyle suçun bir somut tehlike suçu olduğunun kabulü gerekir.

cc) Tipik eylemin amaç suç yönünden elverişlilik sorunu:

İşlenen araç suçun vahim eylem kabul edilmesi ve failin ayrıca amaç suç olan TCK'nın 309. maddesinden de cezalandırılabilmesi için eylemin bireysel bir amaçla/saikle değil, yasa maddesinde belirtilen amaçları gerçekleştirmek üzere kurulmuş bir örgütün faaliyeti kapsamında ika edilmiş olması gerekmektedir.

Cezalandırılan hareket, Anayasal düzeni tehlikeye koyan icra hareketleridir. Diğer birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de Devletin birliği ve bütünlüğü ile Anayasal düzenine karşı gerçekleştirilen fiiller, bu amaçla kurulmuş terör örgütlerinin faaliyeti çerçevesinde işlenmektedir. Bu tür terör örgütlerinin araç fiil olarak ifade edilen ve maddede belirtilen amaçlara yönelmiş olan adı suç niteliğindeki kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, mala zarar verme gibi fiilleri işlemelerindeki gaye; kamu düzenini bozmak, kamu otoritesini zayıflatmak, toplumda kargaşa yaratmak, toplumun şiddet yoluyla siyasallaşmasının ve kutuplaşmasının yolunu açmak ve toplumun karşı koyma gücünü felce uğratmaktır. Fail için işlenen araç suçla ortaya çıkan somut zarar neticesi değil (yakın netice), bu fiilin toplum üzerinde meydana getirdiği etki (uzak netice) önem arz etmektedir. Fail, işlediği araç fiillerle devlet otoritesinin ülkede yaşayan halkın güvenliğini koruma görevini gerçekleştiremeyerek zayıfladığı ve işlerliğini yitirdiği imajını yaratmaya çalışmak suretiyle devlete olan güveni sarsmayı amaçlar. Ülkede yaşanan kaos ortamıyla toplumda ortaya çıkan korku ve endişe, yöneticilerde ve halkta istenileni vererek kaos ortamını bitirme iradesini doğurur, yöneticileri belli kararları almaya ya da politikalarını değiştirmeye

zorlar ve bu da idari, siyasi, ekonomik ve toplumsal sistem değişikliklerini sonuçlar. Bu suretle de fail, esas gayesi olan Devletin birliğini ve bütünlüğünü bozma ya da Anayasal düzenini değiştirme amacına ulaşmaya çalışır ...

Söz konusu düzenlemeyle esas itibarıyla cezalandırılmak istenen, amaçların gerçekleştirilmesine yönelik araç fiil ile ortaya çıkan yakın netice değil, araç fiilin işlenmesiyle suçun konusunun zarara uğraması tehlikesidir. Kanun koyucunun düzenlemenin ikinci fıkrasında amaca yönelik araç fiillerin ayrıca cezalandırılacağını kabul etmesi de bu hususu desteklemektedir. Anılan düzenlemenin içeriği dikkate alındığında araç fiilin işlenmesine yönelik icra hareketinin, hem zarar ya da tehlike suçu niteliğindeki araç fiilin (TCK'nın 309. maddesinin 2. fıkrası) hem de tehlike suçu niteliğindeki amaç suçun (TCK'nın 309. maddesinin 1. fıkrası) fiil unsurunu teşkil ettiği görülmektedir ...

Kanuni tanımda yer alan araç fiilin, suç olması gerektiğinde kuşku yoktur. Müstakar uygulamaya göre araç suç, zarar ya da tehlike suçu (Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 26.06.2012 tarihli ve 2012/2855-8069 sayılı kararı; 15.01.2014 tarihli ve 2013/12441-2014/614 sayılı kararı; 30.03.2010 tarihli ve 2009/8654-2010/3632 sayılı kararı; 09.06.2011 tarihli ve 2011/4202-2011/3296 sayılı kararı) olabilir. Ancak, suç teşkil eden her fiilin de amaç suçu oluşturmak için yeterli/elverişli olmadığı açıktır. Fiilin bu niteliği taşıyıp taşımadığı her olayın özelliğine göre; fiilin niteliği, işleniş biçimi, işlenme zamanı, toplumda meydana getirdiği etki, ortaya çıkan zarar ve tehlikenin ağırlığı, örgütün amacı, faaliyet alanı, ülke genelindeki organik bütünlüğü gibi ölçütler değerlendirilerek takdir edilecektir. Toplumda kaos ve tedirginlik oluşturacak, Devlet otoritesine olan güveni sarsacak, kamu düzenini ve toplum barışını bozarak Devletin Anayasal düzeni bakımından somut tehlike meydana getirecek yoğunluk ve ciddiyetteki eylemlerin amaç suç yönünden elverişli olduğu kabul edilmektedir. Güdülen amacın gereği olarak bu eylemlerin belli bir kişi ya da kitleye tevcih edilmesi gerekmez. Amaç tedhiş ortamı oluşturmak olduğuna göre hedefin muayyen veya gayri muayyen olmasının da bir önemi yoktur.

Suçta teşebbüsün kabulü için aranan elverişli vasıtalarla cebri eylemlere başlanıp başlanmadığı araştırılırken ve vasıtanın elverişliliği takdir edilirken tek tek yapılan eylemlerle amaçlanan hedefler arasında doğrudan doğruya bağ kurmak yoluna gidilirse 765 sayılı TCK'nın 146. maddesinin de hiçbir olaya uygulanamayacağı ortaya çıkar. Bu sebeple gerçekleştirilen eylemlerin ve bu eylemlerde kullanılan vasıtaların tehlikeyi doğuracak eylemin yapılmasına elverişli olup olmadığının takdiri yeterli kabul edilmiştir (Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun 25.03.1983 tarihli ve 70-73 sayılı kararı).

dd) Tipik eyleminin hazırlık hareketi aşamasında kalıp kalmadığı sorunu:

Elverişli/vahim eylemin diğer tabirle araç suçun, hazırlık hareketi aşamasından icra hareketi safhasına geçmesi, en azından teşebbüs boyutuna ulaşması yani amaçlanan sonucu doğurabilecek icra hareketi olarak belirginleşmesi gerekir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 09.02.2010 tarihli ve 2009/9-103 E-2010/22 K. sayılı kararı). Suç yolunda gerçekleştirilen hazırlık hareketlerinin tamamlanmış suç kabul edilip cezalandırılmadığı hâllerde eylemin hangi şartlarda icra hareketi sayılacağı sorunu ile karşılaşılır. Sorunun çözümü bağlamında ortaya konan ve TCK'nın 35. maddesinin gerekçesinde; 'Eğer failin kastının şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkmasıyla icranın başlayacağı yolundaki sübjektif ölçüt kabul edilir, kişinin düşüncesi ve yaşam tarzı dolayısıyla cezalandırılmasına varabilecek bir uygulamaya yol açılacaktır. Çünkü hazırlık hareketleri aşamasında da kastın varlığının şüpheye yer vermeyecek biçimde tespit edilebilmesi mümkün olup, böyle bir ölçüt hazırlık-icra hareketleri ayrımı konusunu bir kanıtlama sorunu haline getirmektedir. ... Açıklanan bu nedenlerle, Tasarıdaki 'kastı şüpheye yer bırakmayacak' ölçütü madde metninden çıkartılmış ve bunun yerine 'doğrudan doğruya icraya başlama' ölçütü kabul

edilmiştir. Böylece işlenmek istenen suç tipiyle belirli bir yakınlık ve bağlantı içindeki hareketlerin yapılması durumunda suçun icrasına başlanılmış sayılacaktır.' denilmekle benimsenen ... ve Yargıtay tarafından da uygulanagelen (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 19.10.2010 tarihli ve 153-206 sayılı kararı vb.) objektif teori-Frank formülüne göre;

Suçun kanuni tarifinde unsur veya nitelikli hâl olarak belirtilmiş hareketlerin gerçekleştirilmesi hâlinde icra hareketlerinin başladığını kabul etmek gerekir. Gerçekleştirilen bir hareketin icra hareketi teşkil edip etmediğinin belirlenmesinde hareketin harici olarak değerlendirilmesiyle yetinilmemeli, özellikle bu hareketin suçun konusuyla yakın bağlantı içerisinde olup olmadığı ve suçun konusu bakımından tehlikeye sebebiyet verip vermediği de araştırılmalıdır. Bir hareket kısmi olarak tipik olmasa da mahiyeti itibarıyla yapılan değerlendirmeye göre tipik harekete zorunlu olarak bağlı ise icra hareketi sayılmalıdır ...

...

ff) Sanığın eylemi/araç suç ile amaç suç arasında illiyet bağının bulunup bulunmadığı sorunu:

...

İllyet bağının, örgütlü suçlar/terör örgütleri bağlamında değerlendirilmesine gelince; her hâlde suçun oluşması için, failin amaca yönelik işlediği vahim eylem/elverişli araç suç ile suçun konusu üzerinde meydana gelen somut tehlike arasında illiyet bağının bulunması gerekir.

Kanun koyucu, TCK'nın 20/1. maddesinde yer alan cezaların şahsiliği ilkesini de gözeterek, örgüt mensuplarının örgütteki konumu ve fiilinin niteliğine göre ayrı ayrı suç tanımlamaları yapmak suretiyle ceza adaleti bakımından dengeli bir sorumluluk rejimi belirlemiştir.

Terör örgütlerinin her kademesindeki mensuplarının, hatta yardım edenlerinin bile, örgütün devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozmak ya da Anayasal düzenini ortadan kaldırmak şeklindeki nihai amacını bildiklerinde şüphe olmadığı hâlde, örgüte yardım eden, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen, örgütün üyesi, yöneticisi veya kurucusu olanlar arasında hiçbir ayırım yapmaksızın her eylemin amaç suç olan TCK'nın 302 ve 309. maddelerinde düzenlenen suçlardan cezalandırılması gerekeceği gibi bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Yüksek Yargıtayın yerleşik uygulamaları da bu yöndedir.

gg) Tipik eylemde cebirlik sorunu:

Tipik eylem, cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye elverişli vasıtalarla teşebbüs etmektir. Görüldüğü üzere, cebir ve şiddet bu suçun unsurunu oluşturmaktadır. Bu nedenle Anayasal düzenin değiştirilmesine yönelik teşebbüsün ancak cebir ve şiddet kullanılarak yani bireylerin iradeleri zorlanmak suretiyle ifsat edilerek gerçekleştirilmesi gerekir. Kanunun aradığı cebirlikten maksadın fiziki/maddi cebir olduğu açıktır.

...

Amaç suç yönünden elverişli/vahim olduğu takdirde silahlı bir örgütün veya silahlı kuvvetlere mensup unsurların Türkiye Büyük Millet Meclisini, Cumhurbaşkanlığını ya da benzer kurumları kuşatması hâlinde silah kullansın ya da kullanmasın fiziki cebrin mevcudiyetinde tereddüt edilemez. Harpte ülkeyi korumak veya gereğinde siyasi iktidarın inisiyatifıyla kamu düzenini sağlamak amacıyla verilen devlete ait silah, tank ve uçağın kanuna aykırı bir şekilde, Anayasal düzeni yıkmak amacıyla kullanılması hâlinde tipik eylem gerçekleşmiş olacaktır.

Müşnet suçun, devlete ait kamu gücünün kullanılarak işlenmesi olarak ifade edilen manevi cebir'le işlenip işlenemeyeceğine gelince; ... kanun metninde açıkça cebir ve şiddet unsuruna yer verilmiş, cebrin de fiziki/maddi cebir olduğu gerekçede açıklığa kavuşturulmuştur.

...

d) Fail ve Mağdur:

Bu suçun faili, yöneten/yönetilen herkes olabilir. Suçun mağduru ise demokratik toplumu oluşturan her bir ferttir. Bu suçun işlenmesi için önceden oluşturulmuş bir çete veya örgütün varlığı zorunlu değildir. Maddede 'teşebbüs edenler' denilmiş olduğundan, suçun işlenmesi bakımından şahıs itibarıyla ayırım yapılmadığı, korunan değeri zorla ihlal eden bir kimsenin konumuna bakılmaksızın bu suçun faili olabileceği görülmektedir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 07.07.1998 tarihli ve 9-187/272 sayılı kararı).

Bu suçun, bu amaçla kurulmuş örgütün faaliyeti çerçevesinde örgütün kurucusu, yöneticisi, üyesi ve üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen bir kişi tarafından da işlenmesi mümkündür (Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 07.11.2014 tarihli ve 5688-11080 sayılı kararı). TCK'nın 220/5. maddesinde yer alan düzenleme nedeniyle örgüt yöneticisinin bu suçun faili olması bakımından elverişli fiilleri bizzat işlemesi zorunlu değildir.

e) Suçun Manevi Unsuru:

Suç, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmak, bu düzen yerine başka bir düzen getirmek veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemek amacıyla matuf/doğrudan genel kast ile işlenebilen bir suçtur.

f) Suça teşebbüs sorunu:

Bu suç, düzenleniş itibarıyla teşebbüs suçu olduğundan niteliği gereği teşebbüs mümkün değildir.

g) İçtima sorunu:

Araç fiilin işlenmesine yönelik icra hareketi, hem araç suçun hem de tehlike suçu niteliğindeki amaç suçun icra hareketini oluşturduğundan sanık hukuki anlamda tek bir fiil ile kanunun birden fazla hükmünü ihlal etmekle TCK'nın 44. maddesinin uygulanması gerekmekte ise de aynı Kanun'un 309/2. maddesindeki düzenleme, fikri içtima kurumunun uygulanmasının önlenmesine getirilen bir düzenleme olduğundan araç ve amaç suçları yönünden her olayda kural olarak gerçek içtima hükümleri uygulanacaktır.

...

h)Anayasayı ihlal, Hükûmete karşı suç ve TBMM'ye karşı suçlar yönünden iştirak sorunu:

Suç tanımında belirtilen amaçları gerçekleştirmeye yönelik bir fiil işlenmesi hususunda iştirak iradeleri bulunan sanıklar hakkında TCK'nın 309. maddesinde düzenlenen Anayasayı ihlal suçu yönünden iştirakin her şeklinin uygulanması mümkündür

Yargıtayın istikrar kazanmış uygulamalarına göre ise (Ceza Genel Kurulunun 10.12.1990 tarihli ve 9-301/329 sayılı kararı; Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24.03.2011 tarihli ve 869-187; 15.07.2009 tarihli ve 2008/21722, 2009/8587, 1999/1673, 2000/345 sayılı kararları) elverişli nitelikteki belirli bir araç, fiilin işlenişine katkı sunmakla birlikte sunduğu katkı tek başına vahamet arz etmiyorsa ve fail, fiilin işleniş üzerinde müşterek hakimiyet kurmamışsa niceliği ve niteliği itibariyle bu gibi suçlarda ferî iştirak hükümlerinin uygulanması mümkün olmadığından, failin sorumluluğunun TCK'nın 309. maddesine yardım etmek olarak değil ve fakat konumu, eylemin niteliği ve delil durumu itibariyle TCK'nın 314/2 ya da 220/6 veya 220/7 maddesi delaletiyle 314/2 veya 315. maddeleri kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Mensup olduğu örgütle kurduğu bağ nedeniyle örgütsel faaliyet kapsamında işlenen Anayasayı ihlal suçuna ilişkin planlama, hazırlık ve icra organizasyonundan haberdar olmak suretiyle darbeye teşebbüs suçunu sevk ve idare edenler tarafından verilen emirleri/görevleri kabullenerek ülke çapındaki icra hareketleriyle illi bir değer taşıyan icra hareketlerini gerçekleştirenlerin ya da görev paylaşımı bağlamında henüz sırası gelmemiş icra hareketleri için gerekli hazırlıkları yapanların bu suç yönünden müşterek fail olarak sorumlu tutulmaları gerekmektedir

TCK'nın 220/5. maddesi gerekçesi ile birlikte değerlendirildiğinde, yönettiği örgütün gücünden yararlanarak talimat alanın iradesi üzerinde hakimiyet kuran yöneticinin, serbest iradesiyle hareket etmeyen ve bir suç örgütü mensubu olarak suç işleme kararının varlığının kabulünde zorunluluk bulunan fail arasında azmettiren ilişkisinden bahsetme imkanı da bulunmamaktadır. Kanunun kabul ettiği sistemde, yöneticinin örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı fail olarak sorumlu tutulduğu görülmektedir.

Müşterek faillik ile TCK'nın 39/2-c maddesinde düzenlenen suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında maddi yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak şeklinde ortaya çıkan şerikliğin, her olayın özelliğine göre suçun işlenişine bulunulan katkının arz ettiği önem ve zaruret göz önünde bulundurularak hâkim tarafından ayırt edileceği kabul edilmektedir. Müşterek faillikte/fiil hakimiyetinde, fiilin icrası veya akim kalması müşterek faillerden her birisinin elinde bulunmaktadır. Yardım eden şerik, suçun icrasını failin inisiyatifine havale etmektedir ...

TCK'nın 309. maddesinde düzenlenen suçta iştiraktan bahsedebilmek için sadece araç fiil/suç bakımından değil, ayrıca amaç suç bakımından da iştirak iradesinin varlığı aranmalıdır.

Bir kişinin maddede belirtilen amaçlara yönelik bir örgütün kurucusu ya da üyesi olması, tek başına TCK'nın 309. maddesindeki suçta iştirak ettiği anlamına gelmez ... Bu fiiller, TCK'nın 314. maddesinde bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu sıfatları haiz kişilerin TCK'nın 309. maddesindeki suçta iştiraktan sorumlu tutulabilmeleri için örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen ve bu amacı gerçekleştirmeye elverişli nitelikteki belirli bir araç fiil bakımından hem iştirak iradelerini ortaya koymaları hem de maddi veya manevi nitelikte nedensel bir katkıda bulunmaları gerekmektedir. Bu kişilerin maddede sayılan amaçları gerçekleştirmek için salt bir örgütün çatısı altında bir araya gelmeleri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen araç suçlara da iştirak etmiş sayılmaları anlamına gelmeyecektir ...

Suçta iştiraktan söz edebilmek için amaca yönelik bir fiil işleme hususunda iştirak iradelerini ortaya koyan kişilerin hepsinin bu amaçla kurulmuş bir örgütün üyesi olması da gerekmez.

Fiilin işleneceği konusundaki bilginin iştirak bakımından önemi yoktur. 1960 darbesi sonrasında 20-21 Mayıs olayları ile ilgili yapılan yargılamalarda Mamak 1 No.lu Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 963/1 sayılı 05.09.1963 tarihli kararı ile faillerin bir kısmı, ihtilal müteşebbislerinin bu konudaki hareketlerini bilmesi ve hazırlık hareketlerine katılması nedeniyle sorumlu tutulmuşlardır. Diğer bir deyişle failin, fiilin ika edileceği konusundaki bilgisi, iştirak iradesinin mevcudiyetinin ve fiile iştirak ettiğinin delili sayılmıştır. Bu karar temyiz edilmekle Askerî Yargıtay Dava Daireleri Kurulunun 15.01.1964 tarihli ve 1963/2548 Esas-1964/1 Karar sayılı kararı ile 'icra hareketi ile iştirak mefhumunun birbirine karıştırıldığı' gerekçesi ile bozulmuştur. Doktrinde de aynı görüş savunulmuştur. Failin fiil hakkındaki bilgisi iştirak iradesini sağlamaya yeterli değildir. Olsa olsa bildiğini ihbar etmemekten doğan sorumluluk veya hazırlık hareketlerine katılma nedeniyle mülga 765 sayılı TCK'nın 168 ve 171. maddelerindeki (5237 sayılı TCK'nın 314 ve 316. maddelerindeki) suçlar tahakkuk edebilir ...

TCK'nın 309. maddesinde düzenlenen suç, bir somut tehlike suçu olduğundan suçun oluşması için ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır. Bu itibarla sanığın amaca matuf eylemi ve/veya işlediği elverişli araç suç ile suçun konusu üzerinde meydana gelen somut tehlike arasında illiyet bağının bulunması gerekli ve yeterlidir. Suça teşebbüsün kabulü için aranan elverişli vasıtalarla cebri eylemlere başlanıp başlanmadığı araştırılırken ve vasıtanın elverişliliği takdir edilirken tek tek yapılan eylemler ile amaçlanan hedefler arasında doğrudan doğruya bağ kurmak yoluna gidilemez. Ancak her hâlikarda ülke genelinde gerçekleştirilmek istenen amaca matuf cebri/icrai fiilin, sanığın bulunduğu mahalde/sorumluluk sahasında da doğrudan doğruya ya da araç suçlar yönünden icrasına başlanması aranmalıdır. Sanığın bu icrai fiile yine icrai bir hareketle katılması mümkün olduğu gibi garantörlük yükümlülüğünü ihmal etmek suretiyle de iştirak edebileceği görülmektedir.

15.07.2016 tarihindeki somut darbe teşebbüsü, TCK'nın 309. maddesinde sayılan amaçlara matuf zarar tehlikesi doğuran vahim eylemler vasfını aşarak Anayasal düzeni doğrudan ortadan kaldırma neticesine yönelmiş, örgütün ülke genelindeki organik bütünlüğünden ve etkinliğinden istifade edilerek planlanır uygulanmış, neticesi ve başarısı eş zamanlı ve senkronize hareketlere bağlı hukuki anlamda tek bir fiil olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle örgütsel koordinasyon veya iştirak iradesi gereğince ve iş bölümü doğrultusunda bulundukları mahal ve konumlarına uygun, amaca hizmet eden ve katkı sunan icrai harekette bulunanların, icra aşamasına geçerek amaç suç yönünden somutlaştığında ve elverişliliğinde tartışma bulunmayan bu fiil üzerinde müsterek hâkimiyet kurdukları gözetilerek TCK'nın 37. maddesi kapsamında doğrudan fail olduklarının kabulünde zorunluluk vardır.

Doğrudan kanuni tanımda öngörülen cebir ve şiddet içeren icrai hareket niteliğinde olmayan, somut zarar tehlikesinin gerçekleşmesini sağlayacak biçimde -faillerle birlikte- fiil üzerinde müsterek hâkimiyet kurmalarını temin edecek fonksiyonel bir mahiyet taşımayan, suç organizasyonu içinde bir iş bölümünün gereği olarak görevlendirilmeleri nedeniyle ika edildiği kanıtlanamayan ancak suçun icrasına başlanmasından sonra katılma iradesini açıkça ortaya koyan, zaman, nitelik ve yakın zarar tehlikesine yaptığı katkı itibarıyla bütün olarak darbenin icrasını kolaylaştırmaya yönelik hareketleri gerçekleştirenlerin eylemlerinin ise TCK'nın 309/1 ve 39/2-c maddeleri kapsamında Anayasayı ihlal suçuna yardım etme suçunu oluşturacağı gözetilerek hukuki durumlarının buna göre takdir ve tayin edilmesi gerekmektedir.

ı) 15 Temmuz 2016 Tarihindeki Darbe Teşebbüsünün FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü İle İlişkisi:

Anayasa Mahkemesinin 30.06.2017 tarihli ve 30110 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 20.06.2017 tarihli ve 2016/22169 başvuru numaralı kararında ayrıntılı olarak yapılan tespitler, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 03.03.2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı, E.2017/26 sayılı ve 2006/103583 soruşturma sayılı iddianamelerindeki belirlemelere göre; Yurtta Sulh Konseyi üyesi olan, Sıkıyönetim komutanı olarak görevlendirilen, Sıkıyönetim mahkemeleri'ne ve kritik önemdeki askeri ve sivil makamlara ataması planlanan kişilerin büyük bölümünün FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü mensubu olduğunun, bu görevlendirmelerin yapılmasında örgüt içindeki hiyerarşinin dikkate alındığının ve haklarında örgüte üye olma suçundan işlem yapılan bazı emniyet mensupları ile mülki idare yetkililerinin darbe girişimi sonrasında ilan edilecek sıkıyönetim döneminde atanacakları resmi devlet kuruluşlarına gittiklerinin saptandığına dair bulgular, tanık olarak dinlenen Genelkurmay Başkanı ile İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca dinlenen gizli tanıklar (Şapka ve Kuzgun)'ın anlatımları, şüpheli olarak dinlenen Deniz Piyade Tugay Komutanı Tuğamiral H. İ. Y. Genelkurmay Başkanı'nın emir subayı olan Yarbay L. T., Jandarma Genel Komutanlığında görev yapmakta olan Binbaşı H. H., Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığında görev yapmakta olan Yarbay F. E., Yüzbaşı F. T. Ç., Müsterek İstihbarat Koordinasyon Merkezi Başkanlığında görev yapan Jandarma Yarbay A. K., Hava Kuvvetleri Komutanlığı Müsterek Hedef Analiz Yönetim Başkanı Tuğgeneral G. Ş. S., Hava Kuvvetleri Komutanlığı Müsterek Hedef Üretim Analiz Merkezinde görev yapmakta olan Yüzbaşı A. P., Kara Kuvvetleri Tayin Daire Başkanlığında astsubay olarak görev yapmakta olan T. F. D., TSK'da pilot olarak görev yapan Yarbay İ. A., Akıncı 4. Ana Jet Üssü Komutanlığında pilot olarak görev yapan Teğmen M. M. gibi çok sayıda şüphelinin itiraf içeren beyanları, açık kaynak bilgileri, 15 Temmuz darbe kalkışması ile ilgili verilen mahkeme kararları, derdest bulunan dava dosyaları ve yürütülen soruşturmalar ile resmi kurumların tespitleri değerlendirildiğinde; 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe teşebbüsünün, daha önce de bir çok kez yaşandığı üzere uluslararası güç odaklarının da desteğiyle, esas itibariyle Türk Silahlı Kuvvetlerine sızmış FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü mensuplarının gerçekleştirildiği, kalkışmaya başka unsurların da katılmış olma ihtimalinin darbe teşebbüsünün bu karakterini değiştirmeyeceği değerlendirilmiştir (Yargıtay 16. CD'nin 14.07.2017 tarihli ve 2017/1443-4758 sayılı kararı).

..."

40. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 14/7/2017 tarihli ve E.2017/1443, K.2017/4758 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"15 Temmuz 2016 Cuma gecesi Türkiye Cumhuriyeti Devletinin anayasal düzenine karşı gerçekleştirilen silahlı darbe teşebbüsü ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırması Komisyonu tarafından, resmi kurumlardan temin edilen bilgi ve verilere istinaden hazırlanan rapor içeriğine göre, ülke genelinde gerçekleştirilen olayların özeti şu şekildedir:

20:09 Ankara - Saat 14.45'te Kara Havacılık Komutanlığında görevli bir binbaşının MİT'e gelerek gece saat 03:00'te MİT Müsteşarı [H.F.ye] yönelik bir eylemi ihbar etmesi üzerine başlatılan ve Genelkurmay nezdinde yapılan toplantılar neticesinde alınan tedbirlerden sonra paniğe kapılan FETÖ/PDY mensubu darbeci Yurtta Sulh Konseyi üyeleri daha önce 16/07/2016 tarihinde saat 03:00 olarak belirlenen darbeye teşebbüs saatini öne çekerek saat 20:30 olarak yeniden belirlemiştir.

20:23 Ankara - Akıncı 4. Ana Jet Üs Komutanlığı'nda toplanan 33 Özel Kuvvetler görevlisi Genelkurmay Karargahına doğru bir otobüs ile yola çıkmıştır.

20:25 Ankara - Genelkurmay Başkanı'nın açık emrine aykırı olarak Hava Kuvvetleri Harekat Merkezi'ndeki darbeci askerler Tuğgeneral [K.M.nin] talimatıyla ilgili yerlere, bütün uçakların uçuşlarının serbest olduğunu duyurmuşlardır.

20:46 Ankara - Darbenin gece saat 03:00'da Başlayacak olması nedeniyle karargahtan erken ayrılan Genelkurmay Stratejik Daire Başkanı Tümgeneral [M.D.] kendi özel aracıyla Genelkurmay Karargahı'na geri dönmüştür.

21:00 Ankara - Tümgeneral [M.D.], Genelkurmay Başkanı Orgeneral [H.A.nin] makam odasına girerek kendisine 'Komutanım operasyon başlıyor, herkesi alacağız, taburlar, tugaylar yola çıktı, biraz sonra göreceksiniz' diyerek darbeyi tebliğ etmiştir. Bunun üzerine söylenenlere tepki gösteren ve bu girişimi hiçbir şekilde desteklemediğini net olarak belirten Genelkurmay Başkanı [H.A.] odanın dışında hazır bekleyen bir grup darbeci tarafından bir bezle ağzı kapatılmak, elleri kelepçelenmek suretiyle zorla alıkonmuş ve emir subayı Yarbay [L.T.] tarafından başına silah dayanması suretiyle ölümlle tehdit edilmiştir. Genelkurmay Başkanı Orgeneral [H.A.] da; 'sık ulan' diyerek tepki göstermiş, 'Ne yaparsanız yapın, bu girişiminizi desteklemeyeceğim' diyerek karşılık vermiştir.

21:03 Ankara - [M.P.] ve bir grup darbeci subay Yarbay [G.E.nin] odasına gelerek 28. Topçu Tugay Komutanı [M.A.yı] telefonla arayıp harekete geçme emrini vermiştir.

21:16 Ankara - Darbecilerden oluşan bir grup Genelkurmay Karargahı'ndaki Silahlı Kuvvetler Harekat Merkezi'nin giriş çıkışını kontrol altına almıştır.

21:20 Ankara - Akıncı 4. Ana Jet Üs Komutanlığı'ndan hareket eden ve içinde 33 Özel Kuvvetler personelini taşıyan otobüs Genelkurmay Karargahı'na ulaşmıştır. Darbeci Yarbay [G.E.nin] karşıladığı personel Kurmay Albay [D.Ö.] ve Başçavuş [S.S.] refakatinde Genelkurmay Başkanı'nın giriş çıkış yaptığı 1-A kapısından girerek komuta katına çıkmıştır.

21:26 İstanbul - Darbeciler tarafından oluşturulan Yurtta Sulh isimli WhatsApp grubunda, 'E-5 ve TEM'den İstanbul dışına çıkan trafik serbest bırakılacak, İstanbul içine giren trafik engellenecek ve geri çevrilecek' emri verilmiştir.

21:28 İstanbul - Darbeciler tarafından oluşturulan Yurtta Sulh isimli WhatsApp grubunda, bu saat itibarıyla; 'Alınması gerekenlerin derhal alınması' talimatı verilmiştir.

21:30 Ankara - J. Gn. K.lığı Beştepe Ana Karargah Binası, darbeye teşebbüs maksadıyla, emir-komuta zinciri dışında münferit hareket eden yaklaşık (80-85) darbeci tarafından hareket merkezleri ile nöbetçi heyetleri silah zoruyla görev başlarından uzaklaştırılarak ve kişi hürriyetleri tahdit edilerek ele geçirilmiştir.

21:30 İstanbul - Beylerbeyi civarında birtakım askerlerin araçların önünü keserek, 'Darbe yaptık, kimlik soruyoruz' dedikleri, bazı araçları da geri gönderdikleri belirlenmiştir.

21:45 Ankara - Ankara semalarında uçakların alçak uçuş yapması üzerine Başbakanlık Müsteşarı konunun araştırılması talimatını vermiştir.

21:45 Ankara - Jandarma Genel Komutanıyla irtibat kesilmiştir. Gazi Orduevinden düşünden çıktığı sırada darbeciler tarafından kaçırılarak Akıncı Hava Üssüne götürüldüğü ertesi gün öğrenilmiştir.

22:00 Ankara - Genelkurmay'da silah sesleri duyulmuş ve bir helikopterden dışarıda bulunan halkın üzerine ateş açılmıştır.

22:00 Ankara - Ankara'da Genelkurmay Başkanlığı Karargahı ve TRT Genel Müdürlüğü bir grup askerce ele geçirilmiş, aynı saatlerde İstanbul'da Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprüleri bir grup asker tarafından geçişe kapatılmıştır.

22:00-23:00 Sakarya - 1. Motorize P. Tug. K. V. P. Kur. Alb. [U.C.] darbe kalkışmasını başlatmıştır ve İl J. K. vekili de darbecileri desteklemiştir. 22:20 İstanbul – 1. Ordu Komutanı Org. [Ü.D.] konutunu terk ettikten on beş-yirmi dakika sonra 4 veya 5 kişilik bir ekip konuta gelerek evin içerisinde Komutanı aramıştır.

22:22 Ankara - Ankara Emniyet Müdürü [M.K.] İl Jandarma Komutanı [F.K.yı] aramış ve [F.K.] 'Ahlathibel'deki Jandarma tesislerine girmek üzere olduğunu, girip bilgi alıp geri döneceğini' söylemiş ve içeri girince de FETÖ mensuplarının esir alınmıştır.

23:00-24:00 Sakarya - Nöbetçi personelin direnme çabasına rağmen Sakarya Valiliği darbeciler tarafından işgal edilmiştir.

23:00-24:00 Şırnak - Çakırsöğüt Tugay Komutanı olarak görev yapan [A.O.G.nin] darbeye destek olmak üzere yaklaşık 400 komandoyu taşıyan 29 adet Unimog içinde personelleri ile birlikte, 3 adet kirpi, 3 adet sultan araç ve 10 adet zırhlı kobra araç Cizre istikametine hareket etmiştir.

23:08 Ankara - Gölbaşında bulunan Emniyet Genel Müdürlüğü Havacılık Dairesi Başkanlığı F-16 uçakları tarafından bombalanmış, 7 havacılık dairesi personeli şehit olmuştur.

23:24 Ankara - Gölbaşı ilçesindeki Polis Özel Harekat Eğitim Merkezi'nde patlama meydana gelmiştir.

23:30 Ankara - Genelkurmay Başkanı Orgeneral [H.A.nin], darbe girişiminde bulunan bir grup asker tarafından rehİN alındığı bildirilmiştir.

23:45 Ankara - Genelkurmayda silah sesleri duyulmuş ve bir helikopterden de dışarıda bulunanların üzerine ateş açılmıştır.

16 Temmuz 2016 Cumartesi

00:00-01:00 Malatya – 2. Ordu Komutanlığı İnönü kışlasında kalkışmaya destek veren silahlı kuvvetler mensuplarının bulunduğu, kışlanın (2) numaralı nizamîyesinin kalkışmacılar tarafından ele geçirildiği, kışla içerisine giriş çıkışa müsaade edilmediği tespit edilmiştir.

00:03 Ankara - Gölbaşında bulunan Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekat Daire Başkanlığı nizamîye girişine F-16 savaş uçağı ve silahlı helikopter ile hava saldırısı 325 gerçekleşmiştir. Saldırı sonucunda 38'i özel harekat, 4 genel idare ve 2 sivil olmak üzere 44 personel şehit olmuştur.

00:05 Ankara - Darbe girişiminde bulunan askerler tarafından TRT spikerine Yurtta Sulh Konseyi imzasıyla darbe bildirisi okutulmuştur.

00:44 Ankara - Helikopterler tarafından Cumhurbaşkanlığı Külliye bölgesine yönelik saldırılar başlamıştır.

00:57 Ankara - TRT'de yayımlanan korsan bildirinin ardından TÜRKSAT tarafından televizyon yayınının kesilmesi üzerine, askeri kalkışmada bulunan saldırganlar, TÜRKSAT'ın Gölbaşı'ndaki tesislerine askeri helikopterlerle saldırmıştır.

01:01 Ankara - Ankara Emniyet Müdürlüğü savaş uçağı ve helikopterlerin saldırısına uğramıştır. Milli Savunma Bakanı [F.İ.], 'Bu, TSK içinde bir cuntanın kalkışma girişimidir' şeklinde açıklama yapmıştır.

01:15 Marmaris - Sayın Cumhurbaşkanı, Marmaris'ten Dalaman'a helikopterle hareket etmiştir.

01:30 Sayın Cumhurbaşkanı, Dalaman'a helikopterle iniş yapmış, saat 01:43'te de İstanbul'a hareket etmiştir. Sayın Cumhurbaşkanının İstanbul'a hareketi akabinde konaklanan otele darbeciler tarafından gerçekleştirilen saldırıda çatışma çıkmış, 2 polis şehit olmuş, 25 polis ve 1 özel güvenlik görevlisi yaralanmıştır.

02:38 Ankara - Genelkurmay ve Türkiye Büyük Millet Meclisi arasında toplanan vatandaşın üzerine helikopterden ağır silahlarla ateş açılmıştır.

02:42 Ankara - TBMM bombalanmış, bazı polis memurlarıyla Meclis görevlileri yaralanmış, kulis camları kırılmış, binada ciddi tahribat meydana gelmiştir.

02:49 Ankara - Meclise yeni bir bomba atılmıştır. TBMM Başkanı [İ.K.] ve Genel Kuruldaki milletvekilleri Meclis sığınagina inmiştir.

02:57 Ankara - Darbe girişimi sırasında saldırıya uğrayan Ankara Gölbaşı'ndaki TÜRKSAT Kampüsü'nde görevli 2 personel şehit olmuştur.

03:00-04:00 Malatya - Kalkışmacılar tarafından 2. Ordu K. İnönü kışlası 2 nolu nizamiye bölgesinde tertiplenen Jandarmaya ait üç zırhlı araca yoğun şekilde ateş açılmıştır. 03:15 Ankara - Genelkurmay Başkanlığından yeniden çatışma sesleri gelmeye başlamıştır.

03:20 Marmaris - Cumhurbaşkanının kaldığı otele darbeciler 34 kişilik SAT ve SAS timleri ile indirme yapmıştır.

03:22 Ankara - Gölbaşı'ndaki TÜRKSAT kampüsü, sivillerin tahliye edilmesinin ardından bombalanmıştır.

03:40 Ankara - Genelkurmay önünde toplanan vatandaşlara ateş edilmiştir.

03:40 İstanbul - Cumhurbaşkanlığı ATA uçağı Atatürk Havaalanı'na inmiş, akabinde Devlet Konukevine geçmiştir. Bir askeri helikopter ve alçak uçuş yapan uçak tarafından taciz yapılmıştır.

04:42 Marmaris - Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Marmaris'te konakladığı ve gece yarısı ayrıldığı otele helikopterlerden ateş açılmıştır. Helikopterlerden inen yüzleri maskeli ve ağır silahlar taşıyan askerler oteli abluka altına almıştır. Çıkan çatışmada 5 polis yaralanmıştır.

06:43 Ankara - FETÖ mensuplarınca, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nin yakınlarına 2 bomba atılmıştır. Bombalar, Millet Camisi'nin önüne park etmiş araçlardan birinin üzerine düşmüştür.

07:00 Ankara - Cumhurbaşkanlığı Külliyesi yakınındaki Jandarma Genel Komutanlığının bulunduğu kavşağa askeri uçaktan bomba atılmıştır.

07:41 Ankara - Genelkurmay Başkanlığından dışarıya çıkarılan tanktan, barikat amacıyla kurulan kamyonların olduğu bölgeye ateş açılmıştır.

Aynı gece Cumhuriyet Başsavcılıklarınca başlatılan soruşturmalar kapsamında; Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 03/3/2017 tarihli ve E.2017/7327 sayılı iddianamesinde yapılan tespitlere göre, 38 kişiden müteşkil 'Yurtta Sulh Konseyi' Kara, Hava, Deniz Kuvvetleri Komutanlıkları ve Jandarma Genel Komutanlığında görev yapan subaylardan oluşmaktadır. Bunlardan biri orgeneral, biri korgeneral, üçü tümgeneral, on üçü tuğgeneral/tuğamiral, on dördü albay, altısı ise yarbay rütbesindedir. Ayrıca 'Yurtta Sulh Konseyi' tarafından hazırlanan sıkıyönetim direktifinin ekinde bulunan atama listesine göre, 84 askerin 'sıkıyönetim komutanı' olarak görevlendirildiği, 413 kişinin ise 'sıkıyönetim mahkemeleri'ne atanmasının planlandığı, kritik önemdeki askeri ve sivil makamlar için de 450 kişilik atama listesi hazırlandığı anlaşılmaktadır.

Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre; anılan teşebbüse 8.000'in üzerinde askeri personelin karışmış, savaş uçakları dâhil 35 uçağın, 3 geminin, 37 helikopterin, 74 tanesi tank olmak üzere 246 zırhlı aracın ve 4.000'e yakın hafif silahın kullanıldığı görülmüş, bu kalkışmaya karşı koyan güvenlik görevlileri ile sokaklara çıkan sivillere devletin silahlı kuvvetlerine ait bu uçak, helikopter, tank ve silahlarla saldırılmış, bu saldırılar sonucunda 4'ü asker, 63'ü polis ve 183'ü sivil olmak üzere toplam 250 kişi hayatını kaybetmiş; 23'ü asker, 154'ü polis ve 2.558'i sivil olmak üzere toplam 2.735 kişi yaralanmıştır. Başbakan darbecilerden 36'sının öldüğünü, 49'unun yaralandığını açıklamıştır."

41. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 9/12/2019 tarihli ve E.2019/6765, K.2019/8453 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Askeri hiyerarşinin en altında er statüsünde zorunlu askerlik görevlerini yapmakta olan sanıkların, üstleri tarafından verilen halka ve güvenlik görevlilerine yönelik ateş etme emrine uymadıkları, amirlerin ısrarlı kanunsuz emirleri karşısında hal ve koşullara göre başka şekilde davranma olanağının bulunmadığı düşüncesi sonucunda, olay mahalinde kalıp işgal edilen kamu binalarına halkın yaklaşmaması için silahla havaya ateş etmenin bir haksızlık oluşturmayacağı sonucuna varan faillerin 'dolaylı haksızlık yanılıgısı' içinde bulundukları, bir başka deyimle hukuka uygunluk nedenlerinin hukuki varlıklarında hataya düştükleri, bu hatanın ex ante bir değerlendirme ile faillerin bilgi düzeyi, gördüğü eğitim, yaşı, rütbe ve görevi, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çevre koşulları, somut olayın özellikleri göz önünde bulundurulduğunda kaçınılmaz olduğu, tipik hareketi gerçekleştirmiş olmalarına rağmen faillerin kusurluluğu ortadan tamamen ortadan kaldıran nedenler gerçekleştiğinden TCK'nın 30/4. maddesi yollamasıyla CMK'nın 223/3-d maddesi gereğince ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde beraat kararı verilmesi [kanuna aykırıdır.]"

42. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 17/11/2020 tarihli ve E.2020/6, K.2020/5813 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut darbe teşebbüsü, TCK'nın 309. maddesinde sayılan amaçlara matuf zarar tehlikesi doğuran vahim eylemler vasfını aşarak, Anayasal düzeni doğrudan ortadan kaldırma neticesine yönelmiş, örgütün ülke genelindeki organik bütünlüğünden ve etkinliğinden istifade edilerek planlanıp uygulanmış, neticesi ve başarısı eş zamanlı, senkronize hareketlere bağlı hukuki anlamda tek bir fiil olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle

örgütsel koordinasyon veya iştirak iradesi gereğince ve iş bölümü doğrultusunda bulundukları mahal ve konumlarına uygun, amaca hizmet eden ve katkı sunan icrai harekette bulunanların, icra aşamasına geçerek amaç suç yönünden somutlaştığında ve elverişliliğinde tartışma bulunmayan bu fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurdukları gözetilerek TCK'nın 37. maddesi kapsamında 'doğrudan fail' olduklarının kabulünde zorunluluk vardır.

Doğrudan kanuni tanımda öngörülen cebir ve şiddet içeren icrai hareket niteliğinde olmayan, somut zarar tehlikesinin gerçekleşmesini sağlayacak biçimde -faillerle birlikte- fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurmalarını temin edecek fonksiyonel bir mahiyet taşımayan, suç organizasyonu içinde bir iş bölümünün gereği olarak görevlendirilmeleri nedeniyle ika edildiği kanıtlanamayan ancak suçun icrasına başlanmasından sonra katılma iradesini açıkça ortaya koyan, zaman, nitelik ve yakın zarar tehlikesine yaptığı katkı itibarıyla bütün olarak darbenin icrasını kolaylaştırmaya yönelik hareketleri gerçekleştiren sanıkların eylemlerinin, 5237 sayılı TCK'nın 309/1 ve 39/2-c maddeleri kapsamında Anayasayı ihlale teşebbüs suçuna yardım etmek suçunu oluşturacağı gözetilmeli, hukuki durumları buna göre tespit edilmelidir.

... Genel olarak: 15 Temmuz 2016 günü, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Anayasal düzeninin cebren değiştirilmesi amacıyla, Türk Silahlı Kuvvetlerine sızmış FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensubu olan ve/veya bu örgütsel faaliyeti destekleyen 8.000'in üzerinde askeri personelin katılımıyla gerçekleştirilen darbe teşebbüsünde üstleri tarafından kullanılan erlerin de bulunduğu bir vakia olmasına ve suç tanımında belirtilen amaçları gerçekleştirmeye yönelik bir fiil işlenmesi hususunda iştirak iradeleri bulunan sanıklar hakkında Türk Ceza Kanununun 309. maddesinde düzenlenen Anayasayı ihlal suçu yönünden aynı yasanın 37-39. maddeleri gereğince iştirakın her şeklinin uygulanmasının mümkün bulunmasına nazaran:

a- Sifat, konum ve rütbeleri ne olursa olsun; örgütsel koordinasyon veya iştirak iradesi gereğince ve iş bölümü doğrultusunda bulundukları mahal ve konumlarına uygun, amaca hizmet eden ve katkı sunan icrai harekette bulunanların, icra aşamasına geçerek amaç suç yönünden somutlaştığında ve elverişliliğinde tartışma bulunmayan bu fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurdukları tespit edildiğinde TCK'nın 37. maddesi kapsamında 'doğrudan fail',

b- Doğrudan kanuni tanımda öngörülen cebir ve şiddet içeren icrai hareket niteliğinde olmayan, somut zarar tehlikesinin gerçekleşmesini sağlayacak biçimde -faillerle birlikte- fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurmalarını temin edecek fonksiyonel bir mahiyet taşımayan, darbenin icrasını kolaylaştırmaya yönelik hareketleri gerçekleştiren sanıkların eylemlerinin, 5237 sayılı TCK'nın 309/1 ve 39/2-c maddeleri kapsamında Anayasayı ihlale teşebbüs suçuna yardım eden olarak sorumlu tutulmaları [gerekmetedir.]"

43. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 24/3/2022 tarihli ve E.2021/5563, K.2022/1534 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Darbenin planlama, organizasyon ve icrasını gerçekleştiren FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne mensubiyetleri ve örgütsel faaliyet kapsamında işlenen anayasayı ihlal suçuna ilişkin planlama, hazırlık ve icra organizasyonundan önceden haberdar oldukları kanıtlanamayan sanıkların, darbeyi sevk ve idare eden amirleri tarafından verilen emirleri/görevleri kabullenerek verilen emir doğrultusunda cebir ve şiddet içermeyecek eylemlerde bulunmaktan ibaret, zarar tehlikesi bakımından illi bir değer taşıdığına kuşku bulunmayan eylemlerinin, zarar tehlikesi açısından ortaya koyduğu katkı-önem derecesine göre, 'yardım etmek' olarak TCK'nın 39/2-c maddesi delaletiyle 309. maddesinde düzenlenen Anayasayı ihlal suçunu oluşturacağı gözetilip ayrıca askeri hiyerarşinin en

altında yer alan uzman erbaşlar ve erler ile rütbeli personelin 'ast' kavramına bağlanan hukuki sonuçlar bakımından aynı değerlendirmelere tabi tutulamayacağı da nazara alınmak suretiyle; uzman çavuş ve uzman onbaşı rütbelerinde olan sanıkların, ilgili birimlerden FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklarının ve bağlantılarının olup olmadığı araştırıldıktan ve sanıkların işledikleri fiilin bir haksızlık teşkil ettiğini bilmelerine rağmen esasen hukuk düzeninde kabul edilmeyen 'konusu suç teşkil eden emrin ifası'nın, askeri hiyerarşi içinde mutlak itaat ve emrin muhtevasını sorgulayamama ilkelerinin sonucu olarak bağlayıcı olduğu hususunda kaçınılmaz bir yanlışlığa düşüp düşmediklerinin, bilgi düzeyleri, gördükleri eğitim, yaşları, rütbe ve görevleri, içinde bulundukları sosyal ve kültürel çevre koşulları gibi kriterler muvacehesinde suç tarihi itibarıyla yaşanan kalkışmanın olağanüstü şartları da dikkate alınarak değerlendirilmesi, mevcut irade ve bilgilerini, eylemin haksızlığını algılama, davranışlarını bu algılama doğrultusunda yönlendirme ve böylece haksızlığı tercih etmeme bakımından kendilerinden beklenebilen tercih ve tutum noktasında kullanıp kullanmadıkları ayrı ayrı tespiti çalışılıp, hukuka uygunluk nedenlerinin varlığında kaçınılmaz bir yanlışlığa düşüp düşmedikleri değerlendirilip, yanlışlığa düştüklerinin saptanması halinde, kaçınılmaz izin yanlışlığı kusuru tamamen ortadan kaldırıcağından TCK'nın 30/4 maddesi delaletiyle, 5271 sayılı CMK'nın 223/3-d maddesi gereğince ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiği [gözetilmelidir.]”

44. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/5/2022 tarihli ve E.2021/6267, K.2022/3198 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Olay akşamı sanık [Ö.G.] tarafından mesaiye çağrılan, tümene geldikten sonra kamuflaj kıyafetlerini giyerek şahsi (beylik) tabancalarını da yanlarına alan, daha sonra sanıklar [F.Ç.] ve [Ö.G.nin] emriyle hücum yeleklerini giyerek silahlıktan G-3 piyade tüfeklerini alıp önce garajlar bölgesine oradan da cephanelik bölgesine gelen ve sabah saat 04:00’e kadar cephanelik bölgesinde bekleyen, dosya kapsamına göre icra hareketlerinden önce örgütsel organizasyon içinde yer alarak darbe girişiminden haberdar olmadıkları görülen sanıkların eylemlerinin; darbeye teşebbüs suçuna ilişkin icrai nitelikte katkı sağlar vasıfta olmayıp hazırlık hareketi kapsamında kaldığı, yargılama aşamasında alınan sanıklar [A.Ç. ve H.E.] yönünden teşhis tutanakları ile sanıklar [C.Ö., H.Ç., M.K. ve R.D.] yönünden sabit hatlardan arama kayıtları da gözönüne alındığında, eylemlerinin silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu oluşturacağı gözetilmeden suç vasfında düşülen yanlış sonucu yazılı şekilde karar verilmesi [kanuna aykırıdır.]”

45. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 26/5/2022 tarihli ve E.2021/2350, K.2022/3016 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Olay tarihinde 5. Hudut Alayı 1. Hudut Taburu Karargah Destek Bölüğünde uzman erbaş olarak görev yapan, [Ö.H.Ö.nün] bölük personelinin olduğu Whatsapp grubuna ‘acil mesai’ şeklinde gönderdiği mesajın ardından alaya gelerek diğer rütbelilerle birlikte bir süre kamelyada otururken sanık [Ö.H.Ö.nün] Genelkurmay Başkanı’nın rehin alındığına ilişkin beyanını duymasına rağmen kamuflajını giyerek içtima alanına gelen, [M.D.nin] içtima alanında yaptığı konuşma sırasında içtima alanında bulunan, [Ö.H.Ö.nün] emri ile içtima alanındaki askerlerin eksikliklerini tamamlayan, mangalara ayrılan askerlerden bir grubun başında görevlendirilen, komutanı olduğu aracı saat 01.24’te iki askeri jeep, bir personel taşıyıcı araç ve bir kobra aracı ile birlikte alaydan çıkartarak Mehmet Çavuş Anıtının karşısındaki alaya giden yolun kenarına konuşlandıran, [M.D. tarafından] alaydan çıkış yapacak konvoyu takip etme emri verilen sanık [B.G.],

15 temmuz 2016 günü 1. Hudut Taburu 2. Hudut Bölüğüne bağlı Mürşitali Hudut Karakolu’nda sözleşmeli uzman çavuş olarak görev yapan, Bölük Komutanı [S.B.nin] emri ile yanına beş asker alarak Çavuşbahçe Karakolu’na giden, burada [M.K.yı] da yanına

olarak 5. Hudut Alayına giden, [M.D.nin] karargah destek bölüğünün önündeki içtimasına katılan, şoförü olduğu Kobra'yı Mehmet Çavuş Anıtının karşısında nizamiyeye giden yola konuşlandıran, akabinde [M.D. tarafından] kendisine alaydan çıkış yapan konvoyu takip etme emri verilen, konvoyun şehir merkezinde dolaşmasından sonra alaya dönüşünde, şoförü olduğu Kobra'nın yolda durdurularak orada kalması emredilen sanık [A.K.],

5. Hudut Alayı 1. Hudut Taburu Karargah Destek Bölüğünde uzman erbaş rütbesiyle görev yapan, kısa süre önce bölükte görevlendirilmiş olması nedeni ile tabur karargahındaki subay/astsubay dinlenme odasında kalan, saat 22.00 sıralarında dışarı çıkarak diğer rütbelilerle bir süre kamelyada oturan, tam teçhizatlı şekilde içtima alanına gelerek [M.D.nin] içtimasına katılan, [Ö.H.Ö.] tarafından belirlenen mangalardan birinin komutanı olarak görevlendirilen, komutanı olduğu aracı saat 01.24'te iki askeri jeep, bir personel taşıyıcı araç ve bir Kobra aracı ile birlikte alaydan çıkarak Mehmet Çavuş Anıtının karşısındaki alaya giden yolun kenarına konuşlandırılan sanık [M.Ç.],

Olay tarihinde 5. Hudut Alayı 1. Hudut Taburu Karargah Destek Bölüğünde uzman erbaş rütbesiyle görev yapan, personelin acil mesaiye çağırılması üzerine alaya giden, alayda diğer rütbelilerle bir süre kamelyada oturarak devamında sanık [M.D.nin] içtima alanındaki konuşmasına katılan, içtimanın ardından erlere silahlıktan önce tüfek, sonra depodan hücum yeleği ve kompozit başlık aldırarak tekrar içtima alanına getiren, [Ö.H.Ö.nün] belirlediği mangalardan birinin başında görevlendirilen ve komutanı olduğu aracı, aracının da aralarında bulunduğu iki askeri jeep, bir personel taşıyıcı araç ve bir Kobra aracından oluşan konvoy ile saat 01.24'te alaydan çıkarak Mehmet Çavuş anıtının karşısındaki alaya giden yolun kenarına konuşlandırılan sanık [H.T.] ile ilgili olarak;

Sanıkların, işledikleri fiilin bir haksızlık teşkil ettiğini bilmesine rağmen, esasen hukuk düzeninde kabul edilmeyen 'konusu suç teşkil eden emrin ifası'nın, askeri hiyerarşi içinde mutlak itaat ve emrin muhtevasını sorgulayamama ilkelerinin sonucu olarak bağlayıcı olduğu hususunda kaçınılmaz bir yanlışya düşüp düşmedikleri; olağan dönemlerde de aranan, failin bilgi düzeyi, gördüğü eğitim, yaşı, rütbe ve görevi, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çevre koşulları gibi kriterlerin, siyasi tarihi itibarıyla darbe geleneğinin demokrasi kültüründen daha baskın olduğu ülkede suç tarihi itibarıyla yaşanan kalkışmanın olağanüstü şartları nazara alınarak değerlendirilmesi, mevcut irade ve bilgilerini, eylemin haksızlığını algılama, davranışlarını bu algılama doğrultusunda yönlendirme ve böylece haksızlığı tercih etmeme bakımından kendilerinden beklenebilen tercih ve tutum noktasında kullanıp kullanmadıkları ex ante bir değerlendirmeye tabi tutularak gerekçeleriyle belirlenmek suretiyle hukuka uygunluk nedenlerinin varlığında kaçınılmaz bir yanlışya düştükleri kabul ediliğinde, kaçınılmaz izin verilmesi konusunda tamamen ortadan kaldırıcağından TCK'nın 30/4 maddesi delaletiyle, 5271 sayılı CMK'nın 223/3-d maddesi gereğince ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi [kanuna aykırıdır.]"

46. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/6/2022 tarihli ve E.2021/3766, K.2022/3722 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya kapsamına göre; örgütsel faaliyet kapsamında işlenen Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçuna ilişkin planlanan hazırlık ve icra organizasyonundan önceden haberdar oldukları kanıılanamayan, gerçekleştirilen kalkışmadan çok kısa bir süre önce her yıl rutin olarak yapılan tatbiki eğitim kampına katılan, olay akşamı 'yat içtiması' akabinde 'scramble' olarak bilinen acil içtima çağrısı ile tam teçhizatlı olarak içtima alanına çağrılan, kendilerine eğitim üstleri tarafından eğitim faaliyeti yapılacağı bildirilerek yine üstleri tarafından otobüslere bindirilen, nereye gideceklerine dair bilgilendirme yapılmayan, yolda giderken de yine üstleri tarafından kendilerine otobüste uyuyabilecekleri söylenen, telefonları kendilerine verilmeyen,

yanlarında herhangi bir iletişim aracı bulunmayan, ilerleyen saatlerde trafiğin de yoğunlaşması ile bindikleri araçların etrafının vatandaşlar tarafından sarılması üzerine üstleri tarafından vatandaşlara Hava Harp Okuluna götürüldükleri bildirilen, araçları çevreleyen vatandaşlar tarafından da Hava Harp Okulundan bu bilginin teyidi üzerine kendilerine herhangi bir müdahalede bulunulmayan, oluşı göre; ne için götürüldüklerini o sırada öğrenen ve o saatten sonra geldikleri otobüs içerisinde bekleyen, kalkışmaya yönelik herhangi bir eylem ve faaliyette bulunmayan, askeri hiyerarşinin altında yer alan ve Harp Okulu 1., 2., 3. sınıf öğrencisi olan sanıklara atılı Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı, dolayısıyla beraatlerine karar verilmesi gerektiği [gözetilmelidir.]”

B. Uluslararası Hukuk

47. Suçta ve cezada kanunilik ilkesine ilişkin uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Çetin Doğan (3) [GK], B. No: 2021/30714, 15/2/2023, §§ 97-103).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

48. Anayasa Mahkemesinin 18/9/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

49. Başvurucu; kendisine isnat edilen ve mahkûmiyet hükmüne gerekçe yapılan eylemleri darbe girişimine destek olmak yerine kışanının güvenliğini sağlamak amacıyla gerçekleştirdiğini, amirinin hukuka uygun emir verdiğine kanaat getirerek gerçekleştirdiği bu eylemlere dayanılmak suretiyle mahkûmiyet kararı verilmesinin suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

50. Bakanlık görüşünde; suçta ve cezada kanunilik ilkesinin yanı sıra adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile gerekçeli karar hakkına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra ihlal iddialarının incelenmesinde söz konusu içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır.

2. Değerlendirme

51. Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez."

52. Anayasa'nın "Kanunsuz emir" başlıklı 137. maddesi şöyledir:

"Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde

ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır."

53. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun bu başlık altında ileri sürdüğü, fiilleri işlediği sırada cezai yönden sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngöremediği yönündeki şikâyetlerinin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

55. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerle ilgili bölümlerindeki pek çok maddede kanunla düzenleme ilkesine yer verilmiştir. Bu düzenlemeler dışında Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkelerde de sınırlamaların *ancak kanunla* yapılabileceği kurala bağlanmıştır. Anayasa'nın suç ve cezaları düzenleyen 38. maddesinde de *suçta ve cezada kanunilik ilkesi* özel olarak güvence altına alınmıştır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 31).

56. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturma yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve öneme sahiptir. Bu ilke kapsamında kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfi bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., § 32; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021 § 104; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 46; Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 60).

57. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında "*Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz.*" denilerek suçta kanunilik, üçüncü fıkrasında da "*Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.*" denilerek cezada kanunilik ilkeleri güvence altına alınmıştır. Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada kanunilik ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde ceza hukukunun temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine benzer şekilde 5237 sayılı Kanun'un 2. maddesinde düzenlenen *suçta ve cezada kanunilik ilkesi*; yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuyla yer

bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011).

58. Bununla birlikte ne kadar açık ve anlaşılır şekilde düzenlenirse düzenlensin suç ve ceza öngören kurallar yargı organlarının yorumuna ihtiyaç duyabilir. Bu bağlamda ceza verme yetkisinin keyfi ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi, kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir ve yargı organları yapılacak yorumun ceza normlarının özünü çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Dolayısıyla yargı organları bir suç bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken ve özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suç ve cezaların kanuniliği ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (*Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, §§ 46-50; *Adnan Şen*, §§ 104-107).

59. Bireylerin cezai sorumluluklarının kapsamına ilişkin hukuki sorunların incelenmesi Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında olmayıp konu, derece mahkemelerinin takdirine bırakılmıştır. Yine bu bağlamda suçun unsurlarının oluşup oluşmadığını ya da daha hafif veya ağır ceza verilmesi gerektiğini belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında bulunmamaktadır (*Tahir Canan* [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 35). Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemelerindeki rolü, derece mahkemelerinin yerini almak değildir. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'yle koruma altına alınan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil etmeyen, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içermeyen tespit ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin incelemesi dışındadır (*Adnan Şen*, § 109).

ii. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin 15 Temmuz 2016 Tarihinde Gerçekleşen Darbe Teşebbüsü Bağlamında Anayasa'yı İhlal Suçuna İlişkin Değerlendirmeleri

60. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun demokratik anayasal düzeni zorla ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbenin gerçekleşmesi hâlinde demokratik anayasal düzen ve milletin iradesinin üstünlüğü ortadan kalkmakta, demokratik düzende millete -dolayısıyla onu oluşturan her bir bireye- ait olan egemenlik bir grubun eline geçmektedir. Bu durumda demokrasiden ve hukuk devletinden söz etmek mümkün değildir. Doğal olarak böyle bir düzende bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alacak bir mekanizma da olmayacaktır. Zira temel hak ve özgürlükler gerçek anlamda ancak etkin bir demokrasinin varlığı hâlinde korunabilir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 220).

61. Açıklanan gerekçelerle darbe teşebbüslerinin Anayasa'da belirlenen demokratik toplum düzeninin olmazsa olmaz ilkeleri olan *egemenliğin millete ait olması, egemenliğin yetkili organlar eliyle kullanılması, egemenliğin kullanılmasının, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamayacağı, hiçbir kimsenin veya organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisini kullanamayacağı, demokrasi, hukuk devleti ve insan haklarına saygı* ilkelerine açık ve ağır saldırı teşkil ettiği tartışmasızdır. Bu yönüyle demokratik bir

toplumun karşılaşılabileceği en ağır tehditlerden birinin, belki de en ağırının darbe teşebbüsü olduğu söylenebilir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 221).

62. Yargıtay 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsü kapsamında Anayasa'yı ihlal suçunda tanımlanan amaçları gerçekleştirmeye yönelik eylemlerin işlenmesi açısından iştirak iradeleri bulunan kişiler hakkında 5237 sayılı Kanun'un 37. ve 39. maddeleri gereğince (bkz. §§ 31, 32) iştirakin her şeklinin uygulanmasının mümkün bulunduğunu vurgulamıştır. Bu suç yönünden kişilerin ceza sorumluluğunun belirlenmesinde sıfatlarının, konumlarının ve rütbelerinin önem taşımadığını değerlendiren Yargıtay;

i. Örgütsel koordinasyon veya iştirak iradesi gereğince ve iş bölümü doğrultusunda mahal ve konumlarına uygun, amaca hizmet eden ve katkı sunan icrai harekette bulunanların icra aşamasına geçerek amaç suç yönünden somutlaştığında ve elverişliliğinde tartışma bulunmayan söz konusu bu fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurdukları tespit edildiğinde 5237 sayılı Kanun'un 37. maddesi kapsamında *doğrudan fail*,

ii. Kanuni tanımda öngörülen cebir ve şiddet içeren icrai hareket niteliğinde olmayan ve somut zarar tehlikesinin gerçekleşmesini sağlayacak biçimde -faillerle birlikte- fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurmalarını temin edecek fonksiyonel bir mahiyet taşımayan ancak darbe girişiminin icrasını kolaylaştırmaya yönelik hareketleri gerçekleştirenlerin ise aynı Kanun'un 39. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendi kapsamında bu suça *yardım eden* olarak sorumlu tutulmaları gerektiği sonucuna ulaşmıştır (bkz. §§ 39, 42, 43).

63. Diğer yandan askerlik hizmetinin kendine özgü koşullarını da dikkate alan Yargıtay, bağlayıcı emri yerine getiren *astın* hukuki sorumluluğunun belirlenmesi açısından;

i. Öncelikle ülke genelinde gerçekleştirilmek istenen amaca matuf cebri/icrai fiilin kişinin bulunduğu mahalde de doğrudan doğruya ya da araç suçlar yönünden icrasına başlanıp başlanmadığının belirlenmesi gerektiğini,

ii. Bunun ötesinde kişinin bilgi düzeyi, eğitimi, yaşı, rütbesi ve görevi, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çevre koşulları gibi kriterlerin darbe girişiminin olağanüstü şartları dikkate alınarak değerlendirilmesinin, böylece kişinin fiili gerçekleştirdiği sırada mevcut irade ve bilgisini, eylemin haksızlığını algılama, davranışlarını bu algılama doğrultusunda yönlendirme ve böylece haksızlığı tercih etmeme bakımından kendisinden beklenebilen tercih ve tutum noktasında kullanıp kullanmadığının ortaya konulmasının zorunlu olduğunu,

iii. Askerî hiyerarşinin en altında yer alan erler ile rütbeli personelin *ast* kavramına bağlanan hukuki sonuçlar bakımından aynı değerlendirmelere tabi tutulamayacağını vurgulamıştır (bkz. §§ 37, 38, 41, 45).

64. Yargıtay istikrar kazanan içtihatlarında cezai sorumluluğun belirlenmesine dair ortaya koyduğu kriterler doğrultusunda;

i. Kişi işlediği fiilin haksızlık oluşturduğunu bilmesine rağmen bu fiili somut olayda hukuka aykırı olmaktan çıkaran maddi bir sebebin varlığı hususunda kaçınılmaz bir yanılığa düşmüşse bu kişinin hukuka uygunluk sebebi olarak yetkili amir tarafından verilen ve yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan hizmete ilişkin emrin ifasının (bkz. § 28) maddi koşullarında kaçınılmaz bir yanılığa düştüğünün kabul edilmesinin zorunlu olduğunu, bu hatanın 5237 sayılı Kanun'un 30. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları (bkz. § 29) uyarınca suçun manevi unsuru oluşturan *kastı* ortadan kaldırdığını, dolayısıyla kişi hakkında *beraat* kararı verilmesi gerektiğini,

ii. Kişi işlediği fiilin haksızlık teşkil ettiğini bilmesine rağmen esasen hukuk düzeninde kabul edilmeyen konusu suç teşkil eden emrin ifasının, *askerî hiyerarşi içinde mutlak itaat ve emrin muhtevasını sorgulayamama ilkelerinin* sonucu olarak bağlayıcı olduğu hususunda kaçınılmaz bir yanılığa düşmüşse hukuka uygunluk nedenlerinin varlığında kaçınılmaz bir yanılığa düştüğünün kabul edilmesinin zorunlu olduğunu, bu hatanın da kusuru tamamen ortadan kaldırdığını, dolayısıyla kişi hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (bkz. §§ 41, 43-45).

65. Mevzuat hükümleri ve Yargıtay kararları dikkate alındığında askerî hiyerarşi içinde ast konumundaki askerin üstleri tarafından verilen kanunsuz bir emri uyguladığı her durumda emrin konusunu oluşturan suçun manevi unsuru yönünden ayrı bir değerlendirme yapmaksızın istisnasız her durumda cezai sorumluluğu bulunduğunu kabul etmek anılan suçun ast aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulmasına neden olabilir. Böyle bir durumda ortaya çıkan sonucun da Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmayacağı açıktır. Dolayısıyla suçta ve cezada kanunilik ilkesinin gereği olarak derece mahkemelerinin bu değerlendirme kapsamındaki yorumlarının suçun tanımlandığı ve cezanın belirlendiği kuralın özüyle çelişmemesi ve öngörülebilebilir olması gerekir. Yukarıda belirtilen kriterlerin dava konusu her bir olay ve kişi yönünden yeterli şekilde değerlendirilmediği durumlarda ise Yargıtay, mahkûmiyet kararlarının bozulmasına karar vermektedir (bkz. §§ 41, 43-46). Dolayısıyla Yargıtayın darbe girişimine yönelik eylemler nedeniyle haklarında mahkûmiyet kararı verilen askerî personele yönelik yaklaşımının kategorik olmadığı anlaşılmaktadır.

iii. İlkelerin Olaya Uygulanması

66. Somut olayda Mahkeme, olay günü rutin uygulama dışında tüm askerlerin KHO'ya çağrılarak teçhizatlı içtima edilmeye başlanması, içtima edilen askerlere darbe girişimine yönelik olarak duyuru yapılması, silah ve mühimmat dağıtılması, darbe faaliyetinin engellenmemesi amacıyla nizamiyelerde önlemler alınması ve nizamiye önüne gelen emniyet zırhlı aracına helikopterden ateş açılması, Türk Telekom binasına, Genelkurmay Başkanlığına ve İstanbul'a intikal edilmesi amacıyla sevkیاتların helikopter ve araçlarla KHO'dan yapılması şeklindeki olguları dikkate alarak KHO'da da darbe girişimine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirildiği sonucuna ulaşmıştır (bkz. §§ 19, 20). Daire ve Yargıtay da kararlarında Mahkemenin bu yönde ulaştığı sonucu benimsemiştir (bkz. §§ 26, 27).

67. Bu doğrultuda Mahkeme, nöbetçi olması nedeniyle KHO'da bulunan ya da çağrı üzerine gelen personelden darbe girişimi yaşandığını öğrenen ya da yaşadıkları sıra dışı olaylar itibarıyla bundan şüphelenenlerin bir kısmının kanunsuz emirlere muhatap olmamak için KHO'dan ayrıldığını tespit etmiştir. Diğer yandan Mahkeme, darbe girişimi yaşandığının saat 03.00 ve sonrasında her yönüyle anlaşıldığını, buna karşın duyuru şeklinde ya da denk gelinen personele bizzat söylenmek suretiyle kanunsuz olarak silah alınması yönünde emir verildiğini, personelden bazılarının bu emri duymaması nedeniyle, emirden bilgisi olanlardan bazılarının ise inisiyatif kullanarak silah almadığını vurgulamıştır. Dolayısıyla KHO'dan ayrılan ya da söz konusu kanunsuz emir doğrultusunda silah almayan personelin darbe girişimi kapsamında icrai hareketlerde bulunmadığı sonucuna ulaşarak bu kişiler hakkında Anayasa'yı ihlal suçundan beraat kararları vermiştir (bkz. § 21).

68. Buna karşılık Mahkeme, aralarında başvurunun da olduğu sanıkların olayın darbe girişimi olduğunun anlaşıldığı saat itibarıyla silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak mühimatsız şekilde kendilerine dağıtılan tüfekleri alıp verilecek emirleri beklemek suretiyle söz konusu kanunsuz emre uydukları kanaatine ulaşmıştır. Dolayısıyla Mahkeme; başvurunun da darbe teşebbüsü yaşandığını öğrendikten sonra kanunsuz emre uyarak silah alma ve Dekanlıkta bekleme şeklinde, Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etme fiili açısından kasta dayalı sorumluluğunu gerektiren faaliyetleri gerçekleştirdiğini değerlendirmiştir (bkz. § 23).

69. Başvurucu hakkında Anayasa'yı ihlal suçunu işlediği gerekçesiyle verilmiş olan hapis cezasının kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 309. maddesidir. Başvurucu; bu suça dayanak olan darbe teşebbüsünün planlama ve hazırlık aşamalarında yer almadığını, KHO'ya kendisini sıralı amiri olan sanık Albay Ü.S.nin çağırıldığını ve darbe girişiminden bahsetmediğini, mesai dışında çağırılmasının rutin bir faaliyet olması nedeniyle durumdan şüphelenmediğini, televizyon haberlerinden darbe girişimi olduğunu öğrendiğini ancak sanık Binbaşı D.Ç.nin Albay Ü.S.ye darbecilerin KHO'ya sızabileceklerini belirtip dekanın emri olduğunu beyan ederek silah alınmasını istemesi üzerine kişisel emniyetlerini sağlamak üzere silah aldığını, suçun faillerinin eylemlerine kasıtlı bir hareketiyle yardımcı da bulunmadığını savunmuştur. Başvurucu ayrıca yargılama sırasında alınan ifadelere göre olay gecesi uçak ve helikopterlerle alçak uçuş yapıldığına ve helikopterle bazı kişilerin araçlarına ve kendilerine zarar verildiğine dair anlatımlar olması karşısında Mahkemenin KHO'da güvenlik problemi olmadığına dair kabulünün yerinde olmadığını, dolayısıyla KHO'nun darbeciler tarafından ele geçirilebileceğine dair kanaat doğrultusunda kişisel ve kısıla emniyetini sağlama amacıyla silah aldığını dair savunmasının doğrulandığını, bununla birlikte sanık Ü.S.nin emri üzerine diğer sanık M.C.A. ile birlikte kendileri ve Ü.S. için aldığı silahın mühimatsız olduğunu ve silahları tabura teslim edene kadar da yanlarında tutmayıp Ü.S.nin odasında bıraktıklarını beyan etmiştir (bkz. §§ 14, 17).

70. Başvurucu, olay gecesi KHO'da güvenlik problemi yaşandığını ileri sürmüş ise de kendisinin yanı sıra diğer sanıklar Ü.S. ile M.C.A.nın beyanlarıyla da uyumlu şekilde KHO'ya geldikten sonra görevli olduğu Dekanlık binasına direkt girerek sanık Ü.S.nin yanına geldiği, diğer personelin toplu olarak bulundukları yerler dışında, binada kaldığı ve söz konusu güvenlik problemlerine dair aşamalarda anlatımlarda bulunmadığı görülmüştür (bkz. §§ 14, 17). Öte yandan Dekanlık personeli olan başvurunun rutin faaliyet olarak ya da acil durumlarda kışının emniyetiyle görevli bir birimde (bkz. § 19) görev yapmadığının da altı çizilmelidir (bkz. §§ 14, 17, 22). Diğer yandan başvurunun aşamalarındaki savunmalarına göre çağrı üzerine KHO'ya gelmesinden sonra saat 01.30 sıralarında sanık Ü.S.nin anlatımları

ve izlediği televizyon yayınları itibarıyla darbe girişimi yaşandığı konusunda bilgi sahibi olduğu da anlaşılmıştır (bkz. § 17).

71. Diğer yandan yine sanık D.Ç., Dekanlığa gelip firari İ.P.nin silah alınması yönündeki kanunsuz emrini Ü.S.ye ilettiği sırada sanıklar M.C.A. ve Ü.S.nin beyanlarının yanı sıra kendi savunmasına göre başvurunun sanık Ü.S.nin yanında bulunduğu da gözden uzak tutulmamalıdır (bkz. §§ 17, 22). Ayrıca darbe girişimi yaşandığını öğrenen başvuru, kendi savunmalarına göre sanık Ü.S.nin sanık D.Ç.ye silah alınmasını gerektiren bir durum olmadığını söylediği yönünde ikisi arasında geçen konuşmalardan da (bkz. § 22) haberdar olmuştur. Dolayısıyla başvurunun darbe girişimini öğrendiği andan sonra sıralı amiri tarafından verilmiş olsa dahi rütbesi, tecrübesi ve konumu itibarıyla silah alma emrinin kanunsuz olduğunu değerlendirebileceği hâlde bu emre uyarak söz konusu silahı alma yönünde irade gösterdiği sonucuna ulaşmak mümkün görünmektedir. Böylelikle Mahkemenin başvurunun öngörülemez şekilde mahkûm edildiğine ilişkin savunmalarını ayrıntılı bir şekilde değerlendirdiği ve gerekçeli kararında belirttiği üzere başvurunun eylemlerini değerlendirirken rütbesini, askerî hiyerarşideki konumunu, buna göre sahip olduğu mesleki bilgi düzeyini, yaşını ve somut olaydaki hareket tarzını da gözönünde bulundurduğu açıktır.

72. Başvuru; teslim aldığı silahın mühimatsız olduğunu, teslim edene kadar silahı sanık Ü.S.nin odasında bıraktığını ve yanında taşımadığını savunmuştur. Mahkeme ve Daire ise darbe girişiminden haberdar olduktan ve KHO'da askerî usullere uygun olmayan olaylar yaşandığını öğrendikten sonra personelden bazısının KHO'yu terk ettiğini, bazısının da silah alma emrine uymadığını tespit ettikten sonra aralarında başvurunun da olduğu bazı sanıkların ise eğitim kıyafeti giyerek görev yerlerinde kaldıklarını, silah aldıktan sonra da verilecek görevleri yerine getirmek için beklediklerini vurgulamıştır. Dolayısıyla silahın darbe girişimi yapıldığının açıkça anlaşıldığı bir saat diliminde alınması, korkutucu gücü itibarıyla dahi atılı suçun işlenmesi açısından söz konusu silahın varlığının tek başına elverişli araç olması ve sanık Ü.S.nin odasına bıraktığını savunmakla birlikte başvurunun icrai hareket olarak bu silahı teslim alıp yeni bir emir verilmesi hâlinde kendi ulaşabileceği bir yerde bulundurması olguları birlikte değerlendirildiğinde söz konusu itirazların Mahkemenin ulaştığı kanaat açısından sonuca etkili olmadığı değerlendirilmiştir. Bu itibarla Mahkemenin başvurunun olay gecesi KHO'ya geldikten sonra faaliyetin bir darbe girişimi olduğunu öğrenmesine rağmen silah alınması şeklindeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek suretiyle Anayasa'yı ihlal suçunu işleyen diğer faillerin eylemlerine yardım ettiğine, bu suretle atılı suça ilişkin, kasta dayalı kusurlu iradesini ortaya koyduğuna, yukarıda söz edilen yargılama konusu fiillerinin görevin ifası kapsamında bulunmadığına ve suçun unsurları itibarıyla oluştuğuna dair değerlendirmelerinin kuralı genişletici bir yoruma tabi tutan, temelsiz, suçun özü ile uyumsuz ve öngörülemez olduğu söylenemez.

73. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

B. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki İhlal İddiaları

74. Başvurucunun;

i. Yargılamaya katılan Mahkeme Heyetindeki hâkimlerin yargılama sırasında sürekli değişmesi nedeniyle karara katılan hâkimlerin delillerle doğruya yüzleşmemesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, KHO'da keşif yapılmaması, kamera kayıtlarının dosyaya eksik getirilmesi ve Mahkemenin duruşmada tartışılan deliller dışında oluşturduğu kanaate dayalı olarak mahkûmiyet kararı vermesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin Mahkeme Heyetinin yargılama sırasında taraflı davranması nedeniyle bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, katılan İ.Ç.yi duruşmada sorgulayamaması ve kamera kayıtlarını izleyen askerî personelin duruşmada dinlenmemesi nedeniyle de tanık dinletme ve sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin temellendirmedeği iddialarının *Cemal Günsel* ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması*,

ii. Esasa etkili itirazlarının gerekçeli kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının *Abdullah Topçu* ([1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, §§ 77, 78) ile *Mehmet Yavuz* ([1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, §§ 49-52) kararları, suçu işlediğine yönelik oluşan şüphenin Mahkemece aleyhine yorumlanıp haksız olarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddiasının da *Ahmet Sağlam* ([1. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42) kararı doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki ihlal iddialarının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğunca adil yargılanma hakkı kapsamındaki iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiası yönünden ise ihlal edilmediği görüşüyle ulaştığı sonuca katılmamaktayım.

2. Başvuruya konu olay 15 Temmuz gecesi başlayıp devam eden Anayasa'yı ihlal ve Hükümete karşı kalkışma eylemleriyle ilgili sürecin devam ettiği saatlerde Kara Harp Okulu Kurmay başkanının gece 00.1.30 sıralarında personelin toplanması ve silah dağıtılması emrinin icrası süreciyle ilgilidir. Öncelikle şu tespit yapılmalıdır. Silahlı Kuvvetler mensubu ve çoğu FÖTÖ/PYD suç örgütünün üyesi olan komuta kademesindeki örgüt üyelerinin kalkışmaya iştirak amacıyla verdikleri emre bu amacı bilerek uyan herkesin, eylemlerinin özelliğine göre işlenen suça müşterek fail veya yardım eden sıfatıyla katılmış sayılabileceklerinde bir şüphe bulunmamaktadır. Bununla birlikte Kanunda yer alan suç kastının tanımındaki (TCK m. 21) bilme ve isteme unsurlarının ve Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan kanunilik ilkesi karşısında anılan suça iştirak ettiği ileri sürülen kimselerin emrin amacını ve kalkışma suçunun gerçekleşmesi için bu fiile ortak oldukları bilinç ve iradesiyle hareket ettiklerinin nesnel delillerle ortaya konulması zorunludur.

3. Suç unsurlarına ilişkin bu genel girişten sonra başvuruya konu olayın detaylarına değinmek gerekmektedir. Okul Komutanının silahlanma emrini verme gerekçesini, kalkışma eylemiyle bağlantılı olarak eylemcilerin Harp Okuluna bir sızma ve saldırı ihtimaline karşı Okulun korunması olarak açıkladığı hususu yalnızca sanığın savunmasında değil, çok sayıda tanık ve sanıkların anlatımlarında ifade edilmiştir. Hatta bu husus, Mahkememizin yaptığı yazışma üzerine KHO Komutanlığının dosyaya gönderdiği disiplin soruşturması raporunda; "... olaylar başladıktan sonra okulun emniyete alınması gerekçe gösterilerek Kara Harp Okuluna çağrılan personelin darbe girişimine ilişkin işlerde fiilen yer almadıkları sonucuna varıldığı" kanaatinin yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla Kurmay başkanının emrinden bir saat sonra, gerek başvurucunun gerekse diğer personelin silah almama konusundaki ısrarları üzerine (saat 02.30'da) bu kez Dekan Tuğgeneral K.A.'nın da aynı gerekçeyle emri yenilemesi üzerine Kurumu koruma amacı gerekçe gösterildiği ve hiyerarşik amirin baskısı altında bazı personelin silah aldığı, fakat mühimmat bile almadan bekledikleri anlaşılmaktadır. Başvuranın da bu baskı altında mühimatsız silahı aldığı, bir odaya bırakıp okul bahçesinde sabaha kadar oturduğu anlaşılmaktadır.

4. Kalkışma eyleminin sürdüğü gecenin ilerleyen saatlerinde eylemcilerin başarısızlığa uğramaya başladıklarının da anlaşıldığı süreçte başvuranın ve onunla birlikte silah aldığı belirlenen personelin kalkışmaya destek amacıyla herhangi bir eylem içerisinde bulunmadıkları da ilk derece mahkemesinin kabulü içerisinde. Dolayısıyla nesnel delillere göre; belirtilen şartlar altında kurumun korunması gerekçesiyle yapılan silah dağıtılması emrine bir süre direnmelerine karşın baskı altında mühimatsız silahları teslim alan personelin kalkışmaya destek için bir talimat almadıkları gibi bu yönde bir eylem içerisinde olmadıkları anlaşılmaktadır. Buna karşın yerel mahkeme salt silah teslim alma eylemini, farazi bir yaklaşımla ihtiyaç halinde kalkışma eylemine destek olmaya hazır bekleme olarak değerlendirmiş ve suça yardım niteliğinde görmüştür. Mahkemenin bu kabulü öncelikle kalkışma eylemine maddi yardım koşullarının oluşmaması bakımından hatalı olmuştur. Çünkü eğer mahkeme gibi nesnel deliller yerine spekülasyon yapmak, faraziyelerle tahminlerde bulunmak gerekirse, bu yaklaşıma karşı madem maddi yardım amacı vardı neden

kalkışma eyleminin başarıya ulaşması için eylemli bir desteğe girişmediler sorusuna bir cevap bulmak gerekir. Çünkü maddi yardımın var olduğunun kabulü için, salt silah teslim alma eyleminin kalkışma eyleminin bütünlüğü içerisinde ne işlev gördüğünün de ortaya konulması gerekir. Mahkemenin ve üst mahkemelerin kararlarında bu soruya bir cevabın verilmediği açıktır. Belirtilen nesnel delillere karşın verilen mahkumiyet kararı, Kanundaki suç tanımına, kast ve iştirak kurallarına karşın öngörülemez bir neticeye yol açmıştır. Bu durum suçların ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırıdır.

5. Diğer taraftan ilk soru olumlu cevaplansa dahi suçun manevi unsuru bakımından en başta belirttiğimiz üzere kalkışma fiiline yardım edildiğinin kabulü için, failin silah teslim alma hareketini kalkışma suçuna destek olma bilinç ve iradesiyle hareket ettiğinin ortaya konulması gerekir. Buna ilişkin deliller ortaya konulamadığı sürece suçun kast ögesinin bulunduğu söylenemez. Yukarıda değinilen olay koşullarında ve hatta olaylar sonrasında yapılan soruşturmaya ilişkin resmi disiplin raporunda değinildiği üzere personelin çağırılması ve silah teslimi için hiyerarşik üstler tarafından Okul'un emniyetinin sağlanması gerekçe gösterilmiştir. Okul'un disiplin soruşturması raporundaki tespitin neden dikkate alınmadığı da anlaşılamamaktadır. Salt bu rapor bile suç ve iştirak kastının bulunmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla başvuranın nesnel delillere ilişkin savunmalarına açıkça cevap verilmeden, haklarında beraat kararı verilen bazı personelin silah teslim almamış olması, bazılarının kaçmasına karşın silah teslim alanların suç kastıyla hareket ettiklerine ilişkin varsayıma ve spekülasyona dayalı değerlendirme ile manevi unsurun bulunduğu kabulü, gerekçeli karar hakkını ihlal etmiş ve yargılamanın hakkaniyetini zedelemiştir.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Anayasayı ihlal suçundan başvuru hakkında tatbik edilen hukuk kurallarının öngörülemez şekilde uygulanması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvuru Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edilmediğine ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki ihlal iddialarının açıkça dayanakta yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Bireysel başvuruya konu olay 15 Temmuz 2016 gecesi başlayıp devam eden FETÖ'cü darbe girişimi bağlamında o tarihte Kara Harp Okuluna (KHO) bağlı Dekanlık Öğretim Destek Şube Müdürlüğünde astsubay başçavuş olarak görev yapan başvurucuya ceza yargılamasına konu fiili nedeniyle atılı eylemlerin bir bütün olarak Anayasayı ihlal suçuna yardım etme niteliğinde olduğu sonucuna ulaşarak 12 yıl 6 ay hapis cezası verilmiştir.

3. İddianamede başvuru hakkındaki suç iddiasına konu fiil olarak başvuru darbe girişimine yönelik faaliyetler kapsamında saat 23.00 sonrasında KHO'da gerçekleştirilen eylemleri organize eden İ.P. ve K.A.nın talimatı üzerine K.H.O.ya darbe faaliyetlerinde yer almak amacıyla gelmek, darbeye teşebbüs kapsamında başka birimlere nakillerin sağlandığı ve içerisinde herhangi bir güvenlik problemi olmayan KHO'ya yönelik nakiller esnasında dışarıdan gelecek sivil halk, polis ve darbe karşıtı askerlere karşı koymak için kendisine rastgele tevdi edilen silahı teslim almak ve okul içerisinde bulunup darbeyi yöneten grubun talimatları doğrultusunda darbeye kalkışma faaliyeti kapsamında kendisine tevdi edilecek görevleri (nizamiyelerde takviye kuvvet olarak görevlendirilme, nizamiyelerde nöbet tutma, okul içerisinde verilecek olası başka görevleri yerine getirme) beklemeye başlamak şeklinde belirtilmiştir.

4. Mahkemenin başvuru ile ilgili mahkumiyet gerekçesinde ise “*Olay tarihinde KHO da kıdemli başçavuş rütbesinde görev yapan [...] sanığın savunmalarında özetle, darbeye yönelik herhangi bir emir almadığını ve bu yönde bir eylemde bulunmadığını, suçlamaları kabul etmediğini ve beraatini talep ettiğini belirtse de, sanığın olay gecesi çağrı üzerine okula geldiği, yukarıda bu kısımla ilgili değerlendirme ve kabul kısmında ayrıntılı olarak anlatılanlar ışığında okulda yaşanan olaylara vakıf olarak okulda yapılan faaliyetlerin darbe girişimine yönelik olduğunu anladığı kabul edilen sanığın savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu, 03:00 sıralarında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyararak silah alıp verilecek emirleri beklemek suretiyle darbe girişiminde etkin rol oynayan sanıkların icrai eylemlerini kolaylaştırdığı, buna göre sanığın 15 Temmuz gecesi gerçekleştirilen eylemlerden sorumlu olduğu, ancak suç işleme kararı, fiil üzerinde ortak hakimiyet, sanığın suçun icrasında üstlendiği rol, suça katkısının taşıdığı önem, dosya kapsamına göre suça katılma düzeyi, olay öncesi, sırası ve sonraki davranışları, sanığın eylemi ile suçun işleniş sırasında fiil üzerinde ortak hakimiyetinin bulunmayışı dikkate alınarak tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde sanığın işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olduğu, sanığın eyleminin bütün halinde Anayasal Düzeni Ortadan Kaldırmaya Teşebbüs etme suçunu oluşturduğu ve sanığın suçun işlenmesi sırasında yardımda bulunarak suçun icrasını kolaylaştırmak suretiyle suçun işlenmesine yardım ettiği” şeklinde belirtilmiştir.*

5. Başvurucu, yaptığı bireysel başvuruda, kendisine isnat edilen ve mahkûmiyet hükmüne gerekçe yapılan eylemleri darbe girişimine destek olmak yerine kışanların güvenliğini sağlamak amacıyla gerçekleştirdiğini, amirinin hukuka uygun emir verdiği kanaat getirerek gerçekleştirdiği bu eylemlere dayanmak suretiyle mahkûmiyet kararı verilmesinin suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

6. Mahkememiz çoğunluğu ise ceza mahkemesinin başvurusunun olay gecesini KHO'ya geldikten sonra faaliyetin bir darbe girişimi olduğunu öğrenmesine rağmen silah alınması şeklindeki kanunsuz emre uyarak silah alıp kendisine verilecek emirleri beklemek suretiyle Anayasa'yı ihlal suçunu işleyen diğer faillerin eylemlerine yardım ettiğine, bu suretle atılı suça ilişkin kasta dayalı kusurlu iradesini ortaya koyduğuna, yukarıda söz edilen yargılama konusu fiillerinin görevin ifası kapsamında bulunmadığına ve suçun unsurları itibarıyla oluştuğuna dair değerlendirmelerinin kuralı genişletici bir yoruma tabi tutan, temelsiz, suçun özü ile uyumsuz ve öngörülemez olduğunun söylenemeyeceği kanaatine ulaşmıştır (bkz.: § 72).

7. Oysa burada suçun işlenmesi sırasında yardımda bulunma bağlamında başvurusunun Darbe Teşebbüsü gecesini silah alma fiilini gerçekleştirmesi durumu söz konusu ise de bu kişinin Darbe Teşebbüsünü bilerek ve bu teşebbüse isteyerek katılma noktasındaki iradesinin netleştirilmesi gerekmektedir.

8. Bilindiği gibi 15 Temmuz 2016 tarihli Darbe Teşebbüsüne silahlı kuvvetler içerisinde oldukça geniş bir kitle katılmış olup bu bağlamda suçun sübutu noktasında bir sorun bulunmayan pek çok yargılama gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen Darbe Teşebbüsünün vahameti dikkate alındığında bu nitelikteki yargılamalar sonucunda verilen mahkûmiyetler de Anayasal düzenin korunması noktasında fevkalade önemli ve gereklidir. Zira bu biçimdeki hukuk dışı yollarla Anayasal düzeni değiştirmeye yönelik kalkışmaların hiçbir şekilde hukuksal korumadan faydalanması mümkün olmamalıdır. Bu biçimdeki bir yaklaşım insan haklarını esas alan demokratik hukuk devleti için bir zorunluluktur.

9. Bununla birlikte oldukça kalabalık bir kitlenin katıldığı 15 Temmuz 2016 tarihli Darbe Teşebbüsünde gerçekleştirilen ceza yargılamalarında suç ve cezalarla ilgili olarak Anayasal güvencelere uygun hareket edilmesi zorunluluğu Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığının da bir gereğidir. Bu hassasiyet dikkate alınarak gerçekleştirilen ceza yargılamaları esasında Darbe Teşebbüsüne yönelik mücadeledeki meşruiyeti de güçlendirmektedir.

10. Somut bireysel başvuruya konu olayda gerçekleştirilen ceza yargılamasında Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suç ve cezaların kanuniliği ilkesi bağlamında bazı sorunlar olduğu kanaatindeyim.

11. Zira suçun sübutu noktasında derece mahkemesi kararında başvurusunun “*olay gecesini çağrı üzerine okula geldiği, (...) okulda yaşanan olaylara vakıf olarak okulda yapılan faaliyetlerin darbe girişimine yönelik olduğunu anladığı kabul*” edilerek mahkûmiyet sonucuna ulaşılmıştır.

12. Oysa somut olayla ilgili gerçekleştirilen yargılamada başvurunun her yönü ile darbe teşebbüsünü bildiği ve bu teşebbüse katkı sunmayı isteme bilinciyle hareket ettiğinin delilleri ile birlikte ortaya konulması gerekmektedir. Buna rağmen derece mahkemesinin mahkumiyet kararında başvurunun verilen emre uyarak silah alması ve odada beklemesi bu konuda yeterli görülmüştür.

13. Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme şeklindeki suçun kişiler tarafından kastla işlenebilecek bir suç olduğu aşikar olduğuna göre burada derece mahkemelerinin gerçekleştirdiği ceza yargılamasında başvurunun bu kast iradesi ile hareket edip Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesi gereğince bilerek ve isteyerek Darbeye teşebbüs şeklindeki kalkışmaya katılma suçunu işleme iradesini benimsediğinin ortaya konulması suçun sübutu noktasında zorunludur.

14. Ceza mahkemesi kararındaki yaklaşımda KHO'daki başka bazı personelle birlikte başvurunun ilk çağrıyla rağmen silah almamaları üzerine daha sonra yeniden gerçekleştirilen ikinci çağrı üzerine silahı alması ve odada beklemesi şeklindeki fiiller yeterli görülmüştür. Bununla birlikte başvurunun Darbe Teşebbüsüne ne şekilde katkıda bulunduğu ve yine Darbe Teşebbüsüne destek verme veya bilinçli biçimde katılma biçimindeki iradeyi ne şekilde gösterdiği hususunda mahkumiyet kararında hiçbir somutlaştırma yapılabilmiş değildir.

15. Derece mahkemesi kararında silah alan ve Darbe Teşebbüsü gecesı Birlikteki bir odada başka askerlerle birlikte bekleyen başvurunun adeta bu fiili nedeniyle Darbe Teşebbüsünü bildiği ve ona destek olmaya çalıştığı varsayımı ile hareket edilerek mahkumiyet sonucuna ulaşılmıştır. Ceza yargılamasında bu şekildeki bir varsayıma dayalı mahkumiyet olmamalıdır. Bu durum suç ve cezaların kanuniliği ilkesi bağlamında öngörülmesi mümkün olmayan bir yaklaşımla cezalandırma sonucuna ulaşma şeklindeki sakıncaları gündeme getirir.

16. Dolayısıyla bir hukuk devletinde böyle bir durumda gerçekleştirilen yargılamada, sorumluluğuna hükmedilecek kişinin fiillerinin net bir biçimde mahkeme kararında sıralanması ve bu nitelikteki objektif delillere dayalı biçimde mahkumiyet sonucuna ulaşılması gerekir. Aksi durumlarda, ortada bir şüphe olsa dahi bu durumlarda mahkumiyet sonucuna ulaşmak kişilerin adil yargılanma hakkı bağlamında fevkalade güvencesiz bir durumla karşı karşıya kalmasına yol açabilir.

17. Kaldı ki somut olaya ilişkin ifade etmek gerekir ki başvurunun elindeki silahın mühimmatının olmadığı, başvuru tarafından silahın mühimmatsız biçimde teslim alındığı ve bu şekilde gece boyunca tutulduğu bilinmektedir. Dolayısıyla derece mahkemesi yine de mahkumiyet sonucuna ulaşacaksa bu durumda bu hususu dikkate aldıktan sonra başvurunun bu şekilde Darbe Teşebbüsüne ne tür bir destek sunma gayreti taşıdığını net biçimde ortaya koyması gerekir.

18. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin somut başvuruyla ilgili yaptığı inceleme aşamasında KHO Komutanlığı ile gerçekleştirdiği resmi yazışma üzerine Komutanlığın bireysel başvuru dosyasına gönderdiği disiplin soruşturması raporunda "... olaylar başladıktan sonra okulun emniyete alınması gerekçe gösterilerek Kara Harp Okuluna çağrılan personelin darbe girişimine ilişkin işlerde fiilen yer almadıkları sonucuna varıldığı" belirtilmiştir.

19. Askeri Birlikteki başvuru dahil bir kısım personelin Darbe Teşebbüsünde fiilen yer almadıkları şeklindeki KHO Komutanlığı tespiti açıkça bu kişilerin sorumluluğuna dair bir husus bulunmamasına işaret etmekte iken, gerçekleştirilen ceza yargılamasında buna rağmen başvuru ile ilgili mahkumiyet sonucuna ulaşılması gerçekten hukuken izahı zor bir durum olarak görülmelidir.

20. KHO Komutanlığı ile gerçekleştirilen resmi yazışmada ifade edilen tespit esasında derece mahkemelerinin ne derece öngörülemez bir yorumla ve varsayımlara dayalı biçimde mahkumiyet sonucuna ulaştıklarını ortaya koymaktadır. Daha da önemlisi KHO Komutanlığının başvuru ile ilgili bu resmi tespitine rağmen Anayasa Mahkemesi çoğunluk kararında cezai mahkumiyetle ilgili bir sorun görülmemesi bireysel başvuru incelemesi boyutu ile fevkalade sorunludur.

21. Sonuç olarak yukarıda sıralanan gerekçelerle başvuru ile ilgili gerçekleştirilen ceza yargılamasında Anayasayı ihlal suçundan başvuru hakkında tatbik edilen hukuk kurallarının öngörülemez nitelikte uygulanması nedeniyle başvurunun Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ve Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği kanaatiyle çoğunluğun görüşüne katılmamaktayım.

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞI OY

1. Mahkemenin sayın çoğunluğu tarafından başvurunun suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilmediğine karar verilmiştir. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

3. 15 Temmuz 2016 tarihinde Fetö terör örgütünün TSK içerisindeki unsurları tarafından darbe girişimine kalkışılmıştır. Darbe girişimine ilişkin çok sayıda iddianame düzenlenerek yargılamalar yapılmış derece mahkemeleri tarafından darbe, darbe suçu, darbeye teşebbüs ve darbe teşebbüsüne yardım suçu yargısal makamlar tarafından nitelendirilerek suçun unsurları oluş şekli yargısal sonuçlara bağlanmıştır.

4. Başvuruya konu olay darbe teşebbüsü sırasında Kara Harp Okulunda meydana gelen başvurunun eylemlerini değerlendiren olaylara ilişkindir. Yargılama faaliyeti sırasında iddialar savunmalar derece mahkemelerinin olaya bakışı, hukuki nitelendirilmesi, Yargıtay kararları mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir. Karşı oy yazısında bu nedenle tekrar edilmemiştir.

5. Mahkememizin sayın çoğunluğu aralarında başvurunun da bulunduğu çok sayıda kişi ile ilgili olay gecesi Kara Harp Okulunda meydana gelen olayların derece mahkemeleri tarafından kategorize edilerek değerlendirildiğini, kişilerin faaliyetlerini üç grupta toplandığını belirtmiştir. Birinci grupta yer alan sanıkların mesaiyi terk etmediği önceden tasarlanan ve haberdar oldukları darbe girişimiyle ilgili faaliyetlerin okul komutanlığında hayata geçirdikleri darbeye aktif rol aldıklarını tespit ederek darbe suçundan cezalandırılmalarına karar verilmiştir. İkinci gruptakilerin ise mesaiyi terk ettikten sonra ikinci tabur komutanının whatsapp grubundan gönderdiği talimatta kışlaya gelen kışlaya giriş çıkışın kontrol edilmesi amacıyla görevlendirilen personel olduğunu başvurunun da aralarında yer aldığı grubun ise okul dışında eylemlerin başlaması üzerine okula çağrılan sanıklardan oluştuğu Kara Harp Okulunda gerçekleştirilen eylemleri organize eden albay ve tuğgeneralin talimatı üzerine yapılan silah dağıtımı ile silah aldıkları bu grubun okulun güvenliğini sağlamak gibi görevi bulunmadığı belirtilerek eylemler yargısal sonuca bağlanmıştır. Buna göre başvurunun darbe suçuna yardım fiili sabit görülerek cezalandırılmıştır. İstinaf ve Yargıtay incelemesinden geçen karar kesinleşerek mahkememizin incelenmesine konu olmuştur.

6. Başvurunun olay günü eylemleri değerlendirilirken derece mahkemelerince suç kastı, suçun oluşum şekli, hakkında yapılan adli ve idari tespitler kümülatif bir yaklaşımla neticelendirilmiştir. Başvurunun olay anında anılan suça vücut verebileceğini ön görebilecek bir durumda olup olmadığının hangi delillerle spekülatif bir yaklaşımdan uzak kesin, inandırıcı, maddi delillerle ortaya konulması gerekmektedir. Derece mahkemeleri bu durumu ortaya koyamamıştır.

7. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve

tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir (AYM, E.2017/103, K.2017/108, 31/5/2017, § 9; *Cem Burak Karataş* [GK], B. No: 2014/19152, 18/10/2017, § 91; *Gülay Yurt*, B. No: 2017/35546, 30/6/2020, § 25).

8. Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturma yanısıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve önemi haiz olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfi bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır (*Karlis A.Ş.*, B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; *Cem Burak Karataş*, § 95; *Gülay Yurt*, § 29).

9. Anayasa'nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (*Fikriye Aydin ve diğerleri*, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13).

10. Ceza verme yetkisinin keyfi ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarıncı yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken ve özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suç ve cezaların kanuniliği ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (*Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri*, B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; *Adnan Şen*, § 107).

11. Ceza Hukukunun temel amacı hiçbir duraksamaya yer bırakmayacak şekilde maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Bu konuda çok sayıda Yargıtay kararı da ceza genel kurulu kararı bulunmaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2017/13-62 Esas, 2017/282 Karar 23.05.2017 kararında "Amacı somut olayda maddi gerçeğe ulaşarak adaleti sağlamak, suç işlediği sabit olan faili cezalandırmak, kamu düzeninin bozulmasını önlemek ve bozulan kamu düzenini yeniden tesis etmek olan ceza muhakemesinin en önemli ve evrensel nitelikteki ilkelerinden birisi de, insan haklarına dayalı, demokratik rejimle yönetilen ülkelerin hukuk sistemlerinde bulunması gereken, öğretici ve uygulamada; "suçsuzluk" ya da "masumiyet karinesi" şeklinde, Latince de ise "in dubio pro reo" olarak ifade edilen "şüpheden sanık yararlanır" ilkesidir. Bu ilkenin özü, ceza davasında sanığın mahkûmiyetine karar verilebilmesi açısından göz önünde bulundurulması gereken herhangi bir soruna ilişkin şüphenin, mutlak surette sanık yararına değerlendirilmesidir. Oldukça geniş bir uygulama alanı bulunan bu kural, dava konusu suçun işlenip işlenmediği, işlenmişse sanık tarafından işlenip işlenmediği ya da gerçekleştiriliş şekli hususunda herhangi bir şüphe belirmesi halinde uygulanabileceği gibi, suç niteliğinin belirlenmesi bakımından da geçerlidir. Ceza mahkûmiyeti, herhangi bir ihtimale değil, kesin ve açık bir ispata dayanmalı, bu ispat, hiçbir şüphe ya da başka türlü oluşa imkan vermemeli, toplanan delillerin bir kısmına dayanılıp, diğer kısmı gözardı edilerek ulaşılan kanaate değil, kesin ve açık bir ispata dayanmalıdır. Yüksek de olsa bir ihtimale dayanılarak sanığı cezalandırmak, ceza muhakemesinin en

önemli amacı olan gerçeğe ulaşmadan hüküm vermek anlamına gelecektir.” Ceza Genel Kurulunun ve Yargıtay dairelerinin bu değerlendirmeleri içeren çok sayıda kararı bulunmaktadır.

12. Mahkememizin sayın çoğunluğu derece mahkemelerince başvurunun da içerisinde yer aldığı olayların gruplandırılarak incelendiğini bu şekilde eylemleri vasıflandırılması ve yargısal sonuca bağlanmasını gerekçelendirildiği yaklaşımını kabul etmek yukarıda belirtilen Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesinde mümkün gözükmemektedir.

13. Sanığın somut olaydaki konumunun ve eylemlerinin değerlendirilerek bir neticeye ulaşmak gerekmektedir. Başvurucu olay günü silahı alma emrine uymuştur. Bununla birlikte söz konusu silah mühimatsız bir şekilde teslim edilmiş jadesi kayda geçirilmiştir. Başvurucuya verilen silahta mühimmat bulunmamaktadır. Herhangi bir görevde tevdi edilmemiştir. Derece mahkemelerinin kabulüne göre olay günü “Bozpark bölgesinde toplanan subay adayı kursiyerlere beyaz bir minibüs ile getirilen mühimmatın dağıtımının yapıldığı ve firari sanık İ.P’nin emri ile subay adayı kursiyerlerin onarlı gruplara ayrılarak kursiyerlere mühimmat dolu bir şarjör verildiği takım komutanları nezaretinde grupların nizamiyelere gönderildiği” belirtilmiştir. Başvurucuya herhangi bir mühimmat verilmemiştir. Görev de tevdi edilmemiştir.

14. Başvurucu hakkında düzenlenen iddianamede kara harp okulunda mühimmat bulunmadığı yönündeki açık bir tespit yapılmıştır. Başvurucunun saat 05.00’a kadar yanındakilerle bir odada beklediği silahların ise başka bir odada kilitli vaziyette olduğu, bu zaman zarfında silahların kullanılmadığı tespiti bulunmaktadır.

15. Başvurucunun Kara Harp Okulu Komutanlığınca yapılan disiplin soruşturmasında okulun emniyete alınması gerekçe gösterilerek Kara Harp Okuluna çağrılan personelin darbe girişimine ilişkin işlerde fiilen yer almadıklarının tespit edildiği değerlendirilmelerine yer verildiği belirtilmiştir.

16. Başvurucunun eylemleri değerlendirilerek silah alma emrine başvurunun doğrudan uyduğu bu nedenle sorumluluğu sabit görülerek cezalandırıldığı anlaşılmaktadır. Dosya bağlamında bu emri almayanlar ya da haricen öğrenenler silah almaya gitmemiş ve sorumluluktan kurtulmuşlardır. Kara Harp Okulunun hemen dışarısında oldukça ağır darbe eylemleri meydana gelirken başvurunun bu eylemlerin hiçbirine katılmaksızın tüm gece bir odada kaldığının yargılama makamlarınca da kabul edilmektedir.

17. Yukarıda ilkeleri belirtilen Anayasa Mahkememizin kararları göz önüne alındığında başvurunun anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçuna yardımdan sorumluluğuna gidilmesinin olay anında eylemlerinin anılan suça vücut verilebileceğini öngörebilecek bir durumda değilken belirtilen suçtan cezalandırıldığı bu durumun suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiği açıktır.

18. Yukarıda belirttiğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.